

Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta
Katedra pomocných věd historických a archivního studia

Diplomová práce

Bc. Anežka Hrebiková

Štěpán Vilém Kinský jako císařský vyslanec v Rusku Petra Velikého v letech 1721-1722. Acta Legationis Moscoviticae aneb Diplomatické relace jako raně novověký pramen.

**Stephan Wilhelm Kinsky as the Imperial Envoy in Russia of Peter the Great, 1721-1722.
Acta Legationis Moscoviticae or Diplomatic Relations as a Early Modern Source.**

Praha 2016

Vedoucí práce: doc. PhDr. Zdeněk Hojda, CSc.

Velmi ráda bych zde chtěla poděkovat mému školiteli doc. PhDr. Zdeňku Hojdovi, CSc. za jeho trpělivost, laskavost, nesmírně cenné konzultace a rady při tvorbě předkládané práce. Rovněž bych chtěla poděkovat za pomoc s pramennou základnou PhDr. Vítězslavu Prchalovi, PhD. a PhDr. Jiřímu M. Havlíkovi, PhD.

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 5. August 2016

Abstrakt

Předkládaná diplomová práce se zabývá analýzou diplomatických relací *Acta Legationis Moscoviticae*. Jedná se o zprávy, které zasílal do Vídně císařský vyslanec Štěpán Vilém Kinský během svého působení na carském dvoře v Petrohradu a v Moskvě v letech 1721-1722. Na základě tohoto pramene je zájem soustředěn na průběh diplomatické mise Kinského a na úkoly, které měl v rámci své funkce splnit. Práce si mimojiné klade za úkol zhodnotit diplomatické relace jako pramen k dějinám diplomacie a mezinárodních vztahů. Představen je život a kariéra Štěpána Viléma Kinského a jeho osobnost. Prostor je rovněž věnován nejdůležitějším krokům Petra I. ve vymezeném období, především uzavření Nystadského míru, prohlášení se za imperátora a vydání nástupnického manifestu. Práce se rovněž snaží vykreslit přelomové období v Ruském impériu po konci severní války a zaměřuje se na atmosféru tehdejší dvorské společnosti. Kladena je otázka, jaké body instrukcí od vídeňského dvora se českému šlechtici podařilo splnit, a v jakých neuspěl. Kinského mise je zde pojímána jako součást procesu vyjednávání habsburské monarchie a Ruského impéria o vzájemném spojení.

Klíčová slova

Štěpán Vilém Kinský, Rusko, Petr Veliký, diplomatické relace, *Acta Legationis Moscoviticae*

Abstract

The aim of presented dissertation is the analysis of diplomatic relations *Acta Legationis Moscoviticae*. These relations are reports, which were sent to Vienna by imperial envoy Stephan Wilhelm Kinsky during his activity on the tsarist court in Sankt-Peterburg and Moscow in 1721-1722. On the basis of this source, the main interest is concentrated on the course of Kinskys diplomatic mission and on tasks, which he should fulfil as the envoy. The dissertation, beside other things, puts the task to evaluate diplomatic relations as the source for history of diplomacy and history of international relations. In the dissertation is introduced life and career of Stephan Wilhelm Kinsky and his personality. The attention is also paid to the most important measures of Peter I. in defined period, mainly the concluding of Treaty of Nystad, proclaiming Peter as Emperor of All Russia and issue of manifesto about successory. The dissertation also tries to depict the turning period in Russian Empire after the end of Great Northern War and focuses on the atmosphere of court society at that time. The dissertation puts the question, which of points of instructions from Vienna court were fulfilled or not fulfilled by bohemian nobleman. The Kinskys mission is approached as the part of process of negotiation about mutual alliance between the Habsbourg Monarchy and the Russian Empire.

Key words

Stephan Wilhelm Kinsky, Russia, Peter the Great, Diplomatic Relations, *Acta Legationis Moscoviticae*

Obsah

1. Úvod	7
2. Prameny a literatura.....	11
3. Acta Legationis Moscoviticae – charakteristika pramene	15
Vnější rozbor	15
Význam diplomatických relací jako pramene	17
4. Habsbursko-ruské diplomatické vztahy během vlády Petra I.....	21
5. Život Štěpána Viléma Kinského	31
Kinského život a kariéra před působením v carské říši	31
Kinského život a kariéra po diplomatické misi v carské říši	40
6. Diplomatická mise Štěpána Viléma Kinského v Ruském impériu	43
Jmenování.....	43
Cesta a příjezd	48
Působení v Petrohradu.....	54
Působení v Moskvě	71
7. Závěr	92
8. Prameny a literatura.....	96
9. Seznam příloh.....	Error! Bookmark not defined.
Regestová edice – Acta Legationis Moscoviticae	Error! Bookmark not defined.
Obrazová příloha Příloha č. 1	Error! Bookmark not defined.

„Sto let je pryč-a nic již není
z tak silných, hrdých mužů těch,
tak plných vůle vášní všech.
To pominulo pokolení
a krvavý s ním zmizel sled
zlých bojů, násilí a béd.
Ty, slavný vítěz od Poltavy,
však pomník věčný utváříš.
To vavříň vojenské tvé slávy
a mocná severní tvá říš’“.¹

1. Úvod

„Věčný dříc na trůnu Ruska“² - těmito slovy označil největší ruský básník muž, jemuž se během své vlády podařilo přiblížit říši tkvící v hlubokém středověku modernizujícím se evropským státům. I za cenu nezměrných obětí a utrpení dal Petr I. Alexejevič, řečený Veliký, ruskému dějinnému vývoji konečně svůj jasný smysl a směr a samotnému ruskému národu naději, že se na něj okolní svět již nikdy nebude dívat spatra. Podobně jako Apollon Alexandrovič Grigorjev řekl, že „*Puškin je naše vše*“, tak také velký ruský historik Vasilij Osipovič Ključevskij prohlásil: „*celý smysl ruských dějin se soustřeďuje v otázce o významu a působení Petra I.*“.³ Nikoliv nadarmo je Petr ruskými badateli přezdíván „architekt ruské historie“.⁴ Petrova vláda a činy již nejsou nedotknutelné, naopak, v diskuzích o tomto jistě rozporuplném období Rusko reflektuje svou historii a ptá se po své budoucnosti.

Z dikce předcházejícího odstavce již může být patrné, že autorka svou specializací tíhne k ruským dějinám. V této skutečnosti předkládaná studie do jisté míry navazuje na předchozí kvalifikační práce, jež se věnovaly ruským dějinám v druhé polovině 18. století,⁵ popřípadě ruským dějinám devatenáctého století českým pohledem.⁶ Nynější práce má za cíl pohlédnout na

¹ PUŠKIN, Alexandr Sergejevič, *Poltava*, překlad Jindřich Najman, Praha 1935, s. 64.

² MASSIE, Robert K., *Petr Veliký. Život a svět*, Praha 2006, s. 785.

³ KLJUČEVSKIJ, Vasilij Osipovič, *Sočiněňija*, t. 4, Moskva 1958, s. 206.

⁴ Viz POGOSJAN, Jelena Anatoljevna, *Petr I. - architektor rossijskoj istorii*, Sankt-Peterburg, 2001.

⁵ HREBIKOVÁ, Anežka, *Intelektuálové na dvoře Kateřiny II. Veliké*, Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav světových dějin, bakalářská práce, Praha 2013.

⁶ HREBIKOVÁ, Anežka, *Z pramenů ke vztahu českých spisovatelů k Rusku v druhé polovině 19. století: Příklad Julia Zeyera a Josefa Holečka*, Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Katedra pomocných věd historických a archivního studia, bakalářská práce, Praha 2013.

přelomovou dobu Puškinova „vítěze od Poltavy“ z pohledu diplomata a českého šlechtice. Štěpán Vilém Kinský, první kníže svého rodu, strávil jako stálý zplnomocněný vyslanec u carského dvora necelých deset měsíců, jež se řadou okolností posléze ukázaly důležitými nejen pro ruské dějiny, ale především pro vztah carské říše k soustátí, které Štěpán zastupoval, habsburské monarchii. Předpokladem by tedy měla být podrobná analýza Kinského diplomatické mise v letech 1721-1722, tedy v období měnící se mocenské konstelace nejen v severní Evropě, nýbrž na celém kontinentu. Nezanedbatelnou roli v rámci práce hraje především pramenná základna, jež je zde primárně zastoupena specifickým typem historického pramene, diplomatickými relacemi, které Štěpán Vilém zasílal na císařský dvůr. Vyslancovy relace tak přirozeně tvoří kostru obsahu celé mise.

Úvodní kapitola má proto za cíl analyzovat diplomatické relace z formálního a obsahového hlediska jako pramen, který je pro dnešního badatele novověkých dějin obdobně důležitý, jako ostatní typy informačních zdrojů. Úkolem je charakterizovat výhody, zvláštnosti i badatelská úskalí diplomatických zpráv a rovněž více rozvést obsahovou náplň Štěpánových hlášení, tedy, čemu se jako autor věnoval, a co naopak opomíjel.

Aby bylo možné snáze se orientovat v nadmíru složitém období před a po Nystadském míru roku 1721 a v tehdejší mezinárodní politice, obsahuje následující kapitola stručný nástin vzájemných habsbursko-ruských vztahů. Náplň této kapitoly je limitována a principiálně určována Kinského vyslaneckou misí, respektive zahraničněpolitickými otázkami, s jejichž řešením se byl nucen potýkat. Chronologická hranice kapitoly je dána rokem 1726, kdy habsburská monarchie a Ruské impérium uzavřely defenzivní spojení, kvůli němuž byl Štěpán do carské říše v podstatě poslán. Zabývám se zde otázkami, proč ke spojení došlo až po tolika letech vzájemných jednání, v čem se monarchie a impérium rozcházely a co je naopak spojovalo. V této kapitole jsou rovněž probírány instrukce od vídeňského dvora, s nimiž Štěpán do carské říše odjížděl.

Další kapitola si klade za cíl seznámit s životem, kariérou a osobností Štěpána Viléma Kinského. Oddíl má alespoň částečně kompenzovat nedostatečný badatelský zájem, jenž tohoto zajímavého prvního knížete z rodu Kinských dosud provázel. Jsou zde řešeny otázky Štěpánova kariérního postupu napříč zemskými úřady i jeho náročné rodové starosti. V obecnější rovině se rovněž zabývám předpoklady Kinského k diplomatické službě.

Čtvrtá a nejpodstatnější kapitola o Kinského misi v impériu tvoří jádro práce, proto je také disproporční svou velikostí oproti zbylým částem. V počáteční podkapitole se věnuji jmenování Kinského na vyslanecký post, zabývám se důvody tohoto jmenování, reakcí samotného Štěpána. V následující části je popsána Kinského cesta do Petrohradu a jeho přijetí zde. Třetí podkapitola řeší podrobně první polovinu vyslancovy mise, tedy jeho působení v novém Petrově městě. Zabývám se zde nejen otázkami diplomatického či politického charakteru, ale i společenským působením Štěpána jako vyslance, jeho angažovaností a kontakty, popřípadě konflikty s vyslanci jiných mocností. Zaměřuji se na problematiku Petrova nového imperátorského titulu a Kinského reakci na tento čin. Následující podkapitola se koncentruje na období vyslancovo působení po přesunu carského dvora do Moskvy. Analyzována je Štěpánova činnost v limitovaných podmínkách daných nepřiznáním imperátorského titulu z císařské strany. Podrobně sledována je i animozita mezi Kinským a jeho francouzským protějškem Jacquesem de Campredon. Tomuto konfliktu odpovídalo rovněž soupeření pro-habsburské a pro-francouzské koncepce na carském dvoře. V závěru kapitoly jsou kladeny otázky, zda a do jaké míry byla Kinského mise fruktifikována, tedy, které body svých instrukcí jako vyslanec splnil, a zda svým působením přispěl k uzavření spojenecké dohody habsburské monarchie a carské říše v roce 1726. Hodnoceno bude i samotné jednání a činnost Štěpána v kontextu jeho dosavadní kariéry.

Obečným cílem práce je na základě konkrétní Štěpánovy mise podrobněji pojednat o tehdejších událostech v Ruském impériu, stavu habsbursko-ruských kontaktů a vzájemné diplomacie v těchto letech. Vedlejším záměrem je rovněž seznámit detailněji s ruskou dvorskou společností té doby, jejími zvyky i tehdejšími událostmi. Vzhledem k tomu, jak málo studií se k tomuto přelomovému období v českém prostoru objevuje, je to v nepatrném případě této práce nanejvýš žádoucí. Přáním autorky rovněž je, aby díky podobným pokusům nebyla Kinského legace a její význam pominuty, a aby zdejší úsilí českého šlechtice nevymizelo z historie stejně, jako „pokolení“ ve výše uvedených Puškinových verších.

Milan Švankmajer ve své knize *Petr I. Zrození impéria* vyslovil velkou a většinou opomíjenou pravdu, a sice, že Rusko nepotřebujeme milovat, či nenávidět, ale měli bychom je znát.⁷ V duchu tohoto imperativu je sepsána i předkládaná práce.

⁷ ŠVANKMAJER, Milan, *Petr I. Zrod impéria*, Praha 1999, s. 9.

Aby byla učiněna zadost rovněž otázkám metodologickým, práce je postavena na podrobné a kritické analýze hlavního nevydaného pramene, diplomatických relací *Acta Legationis Moscoviticae*, jenž je doplněn či komparován s prameny podobné provenience. Použita je metoda dějin diplomacie a rovněž metoda biografická, jíž v kontextu této práce považuji za obzvlášť důležitou a klíčovou.

S ohledem na skutečnost, že gregoriánský kalendář byl v Rusku přijat až ve 20. století, nacházejí se data všech dokumentů pocházejících z impéria v podobě: datum podle juliánského kalendáře/datum podle kalendáře gregoriánského, přičemž rozdíl mezi těmito dvěma typy činil pro osmnácté století jedenáct dní.

2. Prameny a literatura

Primárnímu prameni předkládané práce jménem *Acta Legationis Moscoviticae* bude vzhledem k jeho významu pro následující text věnována samostatná úvodní kapitola.

Kromě hlavního pramene jsem pracovala především s prameny osobního charakteru deponovanými v Státním oblastním archivu v Zámrsku. Přínosná byla hlavně korespondence Štěpána Viléma Kinského s jeho bratrem Františkem Ferdinandem, v níž se nacházejí informace k opatrovnickým záležitostem a posléze i Štěpánovu jmenování na diplomatický post. Tato korespondence je jedním z hlavních pramenných zdrojů pro kapitolu o Kinského životě. Ve fragmentární míře byly též využity prameny z rodinného archivu Vratislavů z Mitrovic v Dírné a z rodinného archivu Černínů z Chudenic v Jinřichově Hradci.

Jedná-li se o vydané prameny, velmi oceňuji především mnohosvazkovou ruskou edici *Sbornik Imperatorskogo Russkogo Istoričeskogo Obščestva*, díky níž jsem mohla komparovat Kinského relace se zprávami jeho kolegů Jacquese de Campredona a Gustava von Mardefeld. Pro historika ruských dějin 18. století je tento ediční počín zcela nepostradatelný. Podobně hodnotný byl pro mě deník člena holštýnské delegace na carském dvoře Friedricha Wilhelma Bergholze,⁸ který podle mého názoru poskytuje nesmírně zajímavé a informačně hutné svědectví o životě a aktivitách dvorské společnosti za vlády Petra I. Bergholz, byť zřejmě trochu prostoduchý, malicherný a povrchní v některých svých závěrech, popisuje detailně především každodenní život ruských elit, její zvyky, slavnosti a zábavu. Bergholz se navzdory svému postavení prakticky nezajímá o vnitropolitické záležitosti carské říše a ruskému lidu evidentně moc nerozumí, jeho nástin ruské dvorské společnosti a její každodennosti je však pro dané období jedinečný a nesmírně cenný. Z obdobných pramenů je možné jmenovat ještě paměti hannoverského rezidenta Friedricha Christiana Webera, který na Petrově dvoře pobýval v letech 1714-1719,⁹ popřípadě deník habsburského legačního sekretáře Johanna-Georga Korba z roku 1698.¹⁰

Pracovala jsem rovněž z dobovými periodiky. Z „habsburské“ strany se jedná o oficiální týdenní vídeňské dvorské noviny *Wienerisches Diarium*, ze strany české jsou to pak obdobně

⁸ BERGHOLTZ, Friedrich Wilhelm, *Dnevnik kamer'-junkera F. V. Berchgolca 1721-1725*, Moskva 1902-1903.

⁹ WEBER, Friedrich Christian, *Das veränderte Russland in welchem die jetzige Verfassung des geist und weltlichen Regiments der Kriegs-Staat zu Lande und zu Wasser*, III Bände, Frankfurt 1744.

¹⁰ MACDONNEL, count, (ed.), *Diary of an Austrian Secretary of Legation at the Court of Czar Peter the Great*, II Volumes, London 1863.

strukturované *Pražské poštovské noviny* Karla Františka Rosenmüllera, první českojazyčný pravidelný tisk

Z hlediska syntéz k dějinám diplomatické služby jsem částečně využila souhrnou a bohužel i ideologicky zatíženou publikaci *Dějiny diplomacie*¹¹ a především velice užitečnou monografii Klausa Müllera, který podrobně rozebírá jednotlivé aspekty diplomatické služby, strukturu ambasad, diplomatických úkolů a mnohé další.¹² Na diplomacii habsburské monarchie od osmnáctého století se koncentruje důležitá publikace Erwina Matsche.¹³ Užitečná je i syntéza Matthewa Smithe Andersona.¹⁴ Samotné diplomatické relace jako pramen analyzuje například studie Friedricha Edelmayera, jenž se soustředí právě na habsburskou diplomacii.¹⁵ Co se týče české badatelské obce, v tématice úkolů diplomata, diplomatických relací a rovněž v orientaci v zahraniční literatuře mi napomohly studie Jiřího Hrbka.¹⁶ Diplomaty z českých zemí v carské říši se rovněž přehledově zabývala Marie Mžýková¹⁷ a diplomatické činnosti české šlechty věnoval kratší kapitolu ve své monografii i Petr Maťa.¹⁸

Osobou Štěpána Viléma Kinského se parciálně zabýval především český znalec rodu Kinských, Aleš Valenta.¹⁹ Ve svých dílech s tematikou novověkých česko-ruských kontaktů se o něm zmiňuje rovněž Anton Vasiljevič Florovskij.²⁰ Ostatní studie o Štěpánovi hovoří pouze letmo.²¹ Co se týče česko-ruské problematiky, kromě Florovského děl je možné jmenovat starší práci Františka Kurfürsta,²² Josefa Jiráka,²³ či tendenční dvousvazkové dílo *Dějiny česko-ruských vztahů*, které se ale zabývá až lety 1770-1917.²⁴

¹¹ CHVOSTOV, V. M. (ed.), *Dějiny diplomacie*, díl 1., Praha 1961.

¹² MÜLLER, Klaus, *Das kaiserliche Gesandtschaftswesen im Jahrhundert nach dem Westfälischen Frieden (1648-1740)*, Tübingen 1976.

¹³ MATSCH, Erwin, *Der Auswärtige Dienst von Österreich-Ungarn 1720-1920*, Wien 1986.

¹⁴ ANDERSON, Matthew Smith, *The Rise of Modern Diplomacy 1450-1919*, New York 1993.

¹⁵ EDELMAYER, Friedrich, *Gesandtschaftsberichte in der Frühen Neuzeit*, in: PAUSER, Josef (ed.), *Quellenkunde der Habsburgermonarchie (16.-18. Jahrhundert)*. Ein exemplarisches Handbuch, Wien 2004, s. 849-859.

¹⁶ HRBEK, Jiří, *Cesty evropské historiografie k diplomacii raného novověku*, in: *Theatrum historiae*, r. 13, Pardubice 2013, s. 7-30; TÝŽ, *Postavení diplomata v mezinárodním systému poloviny 17. století*, in: *Od konfesijní konfrontace ke konfesijnímu míru: sborník z konference k 360. výročí uzavření vestfálského míru*, Ústí nad Orlicí 2008, s. 222-234.

¹⁷ MŽYKOVÁ, Marie, *Šlechta ve službách diplomacie, II. díl: Itálie, Turecko, Rusko, Švédsko*, Praha 2001.

¹⁸ MAŤA, Petr, *Svět české aristokracie (1500-1700)*, Praha 2004.

¹⁹ VALENTA, Aleš, *Dějiny rodu Kinských*, České Budějovice 2004; TÝŽ, *Lesk a bída barokní aristokracie*, Hradec Králové 2011; TÝŽ, *Z korespondence české šlechty v 18. století. Listy Štěpána Viléma Kinského bratru Františku Ferdinandovi z let 1719-1720*, in: *Sborník archivních prací, ročník LVI, č. 2*, Praha 2006, s. 508-546.

²⁰ FLOROVSKIJ, Anton Vasiljevič, *Čechi i vostočnyje Slavjane. Očerki po istorii češko-russkich otnošenij (X-XVIII vv.)*, Praha 1947; TÝŽ, *Česko-ruské obchodní styky v minulosti X.-XVIII. století*, Praha 1954.

²¹ Např. VOKÁČOVÁ, Petra, *Příběhy o hrdé pokoře. Aristokracie českých zemí v době baroka*, Praha 2014; CERMAN, Jiří, *Šlechtická kultura v 18. století. Filozofové, mystici, politici*, Praha 2011.

²² KURFÜRST, František, *K česko-ruským stykům koncem století XVII. a počátkem století XVIII.*, Praha 1936.

Jak známo, sekundární cizojazyčná literatura k vládě Petra I. Velikého v Ruském impériu je zastoupena dostatečně. K práci byly použity publikace v německém, ruském, anglickém a francouzském jazyce. Pro dobu vlády Petra I. je možné jmenovat starší monumentální práci Sergeje Michajloviče Solovjeva,²⁵ německojazyčnou publikaci Reinharda Wittrama z poloviny dvacátého století,²⁶ či například díla Jevgenije Viktoroviče Anisimova z nejnovějšího období.²⁷ Osobně oceňuji též zčásti popularizační rozsáhlou monografii amerického historika Roberta K. Massieho, oceněnou Pulitzerovu cenu.²⁸ V rámci ruských sociálních dějin jsem využila například výbornou práci Olgy Genijevny Agejevy o počátcích Petrohradu,²⁹ ke studiu ruských mírových slavností jsem využila práci žákyně významného sémiotika Jurije Michajloviče Lotmana, Jeleny Anatoljevny Pogosjan³⁰ a souhrnou publikaci Richarda Wortmana.³¹ K analýze vývoje habsbursko-ruských vztahů ve studovaných letech je hodnotná především publikace Sergeje Grigorjeviče Nelipoviče,³² doplněná obdobnou monografií o francouzsko-ruských poměrech.³³ V řadě ohledů jsou stále přínosné studie Antona Vasiljeviče Florovského.³⁴

Z velmi omezeného okruhu českých autorů, kteří se uvedenému období věnovali či věnují, je možné jmenovat již vzpomínaného Milana Švankmajera, autora jediné české monografie o Petru Velikém, dále brněnského člena Historického ústavu Akademie věd Radomíra Vlčka, jenž se však zabývá především obdobími 19. a 20. století,³⁵ a rovněž Františka Stellnera, který se zaměřuje zvláště na vlivy střední Evropy na ruský modernizační proces.³⁶

²³ JIRÁSEK, Josef, *Rusko a my. Dějiny vztahů československo-ruských od nejstarších dob do roku 1914, I. díl. Do roku 1848*, Praha 1946.

²⁴ ČEJCHAN, Václav (ed.), *Dějiny česko-ruských vztahů 1770-1917*, Praha 1967.

²⁵ SOLOVJEV, Sergej Michajlovič, *Istorija Rossii s drevnějšich vremen*, Kniga IX, Moskva 1963.

²⁶ WITTRAM, Reinhard, *Peter I. Czar und Kaiser. Zur Geschichte Peters des Grossen in seiner Zeit*, Band I, II, Göttingen 1964.

²⁷ ANISIMOV, Jevgenij Viktorovič, *Petr Velikij. Ličnost' i reformy*, Sankt-Peterburg 2009.

²⁸ MASSIE, Robert K., *Petr Veliký. Život a svět*, Praha 2006.

²⁹ AGEJEVA, Olga Genijevna, „Veličajšij i slavnejšij bolee všech gradov v svete“-Grad Svjatovo Petra. *Peterburg v obščestvennom soznanii načala XVIII veka*, Sankt-Peterburg 2001.

³⁰ POGOSJAN, Jelena Anatoljevna, *Petr I. - architektor rossijskoj istorii*, Sankt-Peterburg 2001.

³¹ WORTMAN, Richard S., *Scenarii vlasti: mify i ceremonii russkoj monarchii=Scenarios of Power, Tom I. Ot Petra Velikogo do smerti Nikolaja I*, Moskva 2002.

³² NELIPOVIČ, Sergej Grigorjevič, *Sojuz dvuchglavyh orlov: russko-avstrijskij voennyj al'jans vtoroj četverti XVIII. v*, Moskva 2010.

³³ ČERKASOV, Petr Petrovič, *Dvuglavyj orel i korolevskije lilii. Stanovlenije russko-francuzskich otnošenij v XVIII veke 1700-1775*, Moskva 1995.

³⁴ FLOROVSKIJ, Anton Vasiljevič, *Russko-avstrijskije otnošenija v epochu Petra Velikogo*, Praha 1955; TÝŽ, *Stranica istorii russko-avstrijskich diplomatičeskich snošenij XVIII v.*, in: Guber, Alexandr Andrejevič (ed.), *Feodal'naja Rossija vo vseмирno-istoričeskome processe*, Moskva 1972, s. 389-397.

³⁵ VLČEK, Radomír, *Kapitoly z ruských dějin 18. století: geneze a vývoj ruského impéria*, Brno 2014.

³⁶ STELLNER, František, *Rusko a střední Evropa v 18. století, I., II. díl*, Praha 2009, 2012.

K samotné Kinského diplomatické misi až donedávna existovalo v sekundární literatuře minimum informací. V obrysech byla nastíněna ve Florovského článku o pramenech k česko-ruským dějinám doby Petra I.³⁷ či ve studii rektora Univerzity Karlovy Karla Adolfa Konstantina von Höflera, jenž se mimo jiné na základě do té doby neznámých písemností z archivu zabýval i Kinského působením v Mannheimu a Paříži.³⁸ Teprve na počátku tohoto roku vyšla publikace německého historika, slavisty a spolupracovníka Ruské akademie věd Christiana Steppana,³⁹ jež se podrobně zabývá činností císařských vyslanců na ruském dvoře v druhé dekádě 18. století. Je tedy logické, že pojednává i o Štěpánovi Kinském. Stepan se koncentruje především na otázku diplomatických strategií a ceremoniálu. Na Stepanovi, byť se v jeho publikaci nachází několik drobných nepřesností,⁴⁰ osobně nejvíce oceňuji skutečnost, že jako jeden z mála evropských historiků ruských dějin v Rusku dlouhodobě pobývá, což jej činí o to fundovanějším.

³⁷ FLOROVSKIJ, Anton Vasiljevič, *Prameny k ruským dějinám doby Petra Velikého v českých archvech a sbírkách*, in: Sborník archivních prací, ročník XVIII, č. 1, Praha 1968, s. 513-546.

³⁸ HÖFLER, Constantin von, *Fragmente zur Geschichte Kaiser Karl's VI. Nach geheimen brandenburgischen Archivalien und Aufzeichnungen des Grafen Stefan Kinsky bearbeitet*, in: Sitzungsberichte des Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften. Philosophisch-Historische Classe 60 (1868), s. 417-453.

³⁹ STEPPAN, Christian, *Akteure am fremden Hof. Politische Kommunikation und Repräsentation kaiserliche Gesandter im Jahrzent des Wandels am russischen Hof (1720-1730)*, Göttingen 2016.

⁴⁰ Jedná se například o problém dvojího datování – Stepan jej používá dosti chaoticky a v některých případech i nepřesně, například posun mezi juliánským a gregoriánským kalendářem stanovuje na třináct místo jedenácti dní, viz STEPPAN, Christian, *Akteure am fremden Hof*, s. 177, 181.

3. *Acta Legationis Moscoviticae* – charakteristika pramene

Úvodní kapitola má za cíl soustředit se na základní pramen a podklad pro tuto práci - diplomatické relace Štěpána Viléma Kinského. Úkolem je analyzovat tento konkrétní zdroj z hlediska formálního a částečně i obsahového. V souvislosti s tím je nutné též následně krátce pojednat o diplomatických relacích obecně, charakterizovat je s ohledem na roli, kterou hrají ve studiu novověkých dějin, respektive dějin novověké diplomacie a cestování. V rámci této optiky se pak znovu vrátím k relacím Kinského, abych vyzdvihla na co se habsburský vyslanec ve zprávách koncentroval a co naopak ušlo jeho pozorování.

Vnější rozbor

Primárním pramenem předkládané práce je objemný knižní foliant nacházející se v děčínské pobočce Státního oblastního archivu v Litoměřicích pod inventárním číslem 29, karton 7. Jedná se o konvolut v bílé kožené vazbě, opatřený vpředu tlačeným a vyzlaceným rodovým erbem Kinských ve vavřínovém kruhu. Rozměry foliantu jsou 33 x 21 cm. Kniha je tvořena celkově 655 folii. Další verze rukopisu diplomatických relací Kinského se nachází též v Haus-, Hof- und Staatsarchiv ve Vídni, ve fondu Russland, pod označením Russica 1719-1721. Podle údajů Christiana Steppana obsahuje tento rukopis v relacích místy nepatrně odlišná slovní spojení a rovněž rozdílné přílohy, než ty, jimiž disponuje děčínská verze.⁴¹

Děčínský foliant obsahuje písemnosti rozdělené do tří skupin. V první části se nacházejí dokumenty spojené s přípravou mise, tedy především instrukce pro Štěpána Kinského, soubor otázek, které přednesl vídeňskému dvoru v souvislosti s ruskými poměry, a rovněž text promluvy, která byla přednesena Kinským během vstupní audience u cara. Druhá část foliantu obsahuje samotné relace, celkově 40 diplomatických zpráv na 225 foliích v časovém rozmezí od 26. září/7. října 1721 do 6./17. července 1722, tedy necelých deset měsíců. Relace soustředěné v opisu jsou psány jednou písařskou rukou v německém jazyce s občasným použitím latinských slovních spojení a francouzských slov. Využívána je německá novogotická kurzíva. Zprávy jsou

⁴¹ Viz STEPPAN, Christian, *Akteure am fremden Hof. Politische Kommunikation und Repräsentation kaiserliche Gesandter im Jahrzehnt des Wandels am russischen Hof (1720-1730)*, Göttingen 2016, s. 167-245.

adresovány císaři Karlu VI., respektive říšské dvorské kanceláři, případně české dvorské kanceláři.

Závěrečná část konvolutu obsahuje poměrně bohatý a různorodý materiál, úzce spojený se Štěpánovou misí. Na prvním místě zde nalezneme hodnostní řád (*tabel'o rangach*),⁴² vydaný carem Petrem 14./24. ledna 1722. Tabulka obsahuje čtrnáct hodností, jež upravovaly služební hierarchii v rámci armády, námořnictva a civilní správy. Dále se zde nachází sumarizace carských příjmů a obvyklých i mimořádných výdajů, a s tím spojený výčet ruských gubernií a jejich sídel. Kniha následně obsahuje soupis carských pěších pluků, na prvním místě se slavným Preobraženským a Semjonovským plukem⁴³ a podobně též souhrn jezdeckých jednotek s počty mužů. Mezi doprovodnými přílohami Kinského relací se nachází i seznam carských generálů ve stavu z května 1722 včele s polním maršálem, knížetem Alexandrem Danilovičem Menšikovem a také rozsáhlý seznam největších válečných lodí se jmény jejich velitelů a popisem vojenské výzbroje. Kromě toho jsou zde i detailní rozpisy platů pro jednotlivé funkce v armádě opatřené poznámkami. Mezi těmito informacemi vojenského rázu se bez dalších souvislostí nachází i řeč pronesená Petrem 22. října 1721, tedy po přijetí imperátorského titulu. Zajímavý je též nákres bojového rozestavení ruských jednotek před bitvou u Poltavy.⁴⁴ Konvolut dále obsahuje tisk duchovního ukazu a tisk děkovné řeči z 22. října 1721. Velmi povedená je barevná skica ladožského kanálu s vyznačenými říčními rameny a sídly, včetně pevnosti Šlisselburg, obsahující měřítko a orientaci podle světových stran.⁴⁵ Následují dva tištěné plakáty podle rytiny tehdejšího slavného umělce Alexeje Fjodoroviče Zubova, které jsou tématikou věnovány oslavě Nystadského míru. Nacházíme zde tak zobrazení slavnostního ohňostroje iluminujícího chrám boha Januse v rámci moskevských mírových slavností dne 28. ledna 1722,⁴⁶ či alegorické zobrazení zachráněné Noemovy archy, nad níž se sklání bůh Mars.⁴⁷ Hodnotnou přílohou je i plán Petrohradu z roku 1716, jenž disponuje měřítkem, směrovou orientací a

⁴² Viz příloha č. 2.

⁴³ Viz příloha č. 3.

⁴⁴ Viz příloha č. 4.

⁴⁵ Viz příloha č. 5.

⁴⁶ Viz příloha č. 7.

⁴⁷ Viz příloha č. 8; viz POGOSJAN, Jelena Anatoljevna *Petr I. - architekt rossijskoj istorii*, Sankt-Peterburg 2001, s. 153-155; srov. VASILJEV, Vladimír Nikolajevič, *Starinnyje fejerverky v Rossii (XVII-pervaja četvert' XVIII veka)*, Leningrad 1960, ilustrace.

pečlivou legendou.⁴⁸ V pravém dolním rohu se pak nachází portrét Petra I., který je zřejmě reprodukcí údajného carova obrazu od českého portrétisty Jana Kupeckého.⁴⁹

Význam diplomatických relací jako pramene

Diplomatické relace, tedy vyslancovy zprávy ze zahraniční mise, jsou vedle instrukcí jedním ze zásadních pramenů pro analýzu oficiálního průběhu dané mise. Patří svým charakterem k pramenům dějin diplomacie a zahraniční politiky a jako výsledek vyslancových cest souvisí částečně i s dějinami cestování. Autor diplomatické příručky, baron Charles de Martens řekl, že diplomatická korespondence má být psána takovým způsobem, aby vyslovila vše, co je třeba a nic navíc.⁵⁰ Kvalitní diplomatická zpráva jako přímý komunikační prostředek se měla vyznačovat jasným vyjádřením a adekvátností. Tento předpoklad jistou měrou navozuje představu, že relace jsou historickým pramenem strohého, úřednického charakteru, což je do jisté míry pravda. Byť jsou diplomatické zprávy písemnosti, které sepisoval průměrně s týdenní či kratší frekvencí jeden člověk, jen velmi vzácně se v nich objevuje humor, zajímavosti pro pobavení, či výraznější projevy emocí. Od sedmnáctého století platilo, že hlavním vyslancovým cílem v rámci mise je získat si uznání a pochopení od panovníka, jenž ho přijal a současně odhalit tajné záměry a motivy cizího dvora, aby jeho vlastní panovník byl schopen předvídat kroky, které by mohly narušit jeho zájmy.⁵¹ Zastupování panovníkových zájmů a podávání diplomatických zpráv bylo vzájemné úzce propojeno a představovalo hlavní úkol každého diplomata.⁵² V těchto intencích jsou psány i relace, při jejichž často urgentním sepisování většinou nezbyval čas na odlehčení situace a záležitosti osobního a soukromého charakteru se v nejlepším případě nacházely připojené pouze v post scriptu. Zprávy jsou tak obvykle plné ustálených a povinných slovních obrátů a klišé, obsáhlých analýz situace na místním dvoře, zpráv o činnosti zástupců jiných zemí a žádostí o instrukce. Také proto byly historickým bádáním v minulých stoletích spíše přehlíženy

⁴⁸ Viz příloha č. 6.

⁴⁹ O možném setkání Kupeckého a cara Petra v Karlových Varech např. COUFALOVÁ, Iveta, *Otazníky nad jedním setkáním v Karlových Varech*, in: Dějiny a současnost, ročník 2010, č. 7; JELENEW, Nicolai, *Peter der Grosse und Johann Kupetzky*, Prag 1942.

⁵⁰ CRAIG, Gordon A., *On the Pleasure of Reading Diplomatic Correspondence*, in: Journal of Contemporary History, vol. 26, no. 1, 1991, s. 371.

⁵¹ CRAIG, Gordon A., *On the Pleasure of Reading Diplomatic Correspondence*, in: Journal of Contemporary History, vol. 26, no. 1, 1991, s. 376, 379.

⁵² MÜLLER, Klaus, *Das kaiserliche Gesandtschaftswesen im Jahrhundert nach dem Westfälischen Frieden (1648-1740)*, Tübingen 1976, s. 253.

jako nedostatečně atraktivní pramen, popřípadě byly vydávány v neúplných edicích a využívány čistě pouze jako zdroj k dějinám zahraniční politiky.⁵³ Je zajímavé, že právě v rámci vztahu mezi habsburskou monarchií a carskou říší byly jinak spíše opomíjené diplomatické relace pro období konce 15. století a století sedmnácté pečlivě využity, zatímco u jiných zemí dosud příliš zpracovány nebyly.⁵⁴

Teprve v posledních desetiletích začaly být relace nahlíženy širším prizmatem, tedy, nejen jako pramen dějin politiky, ale též jako informační zdroj o dvorském ceremoniálu, zdejší organizaci, zvycích, společnosti i rezidencích. Jiří Hrbek píše, že například právě vyslancova rezidence a její vybavení byly předpokládány jako jeden z prvních bodů, které měl diplomatický zástupce ve svých zprávách zhodnotit.⁵⁵ Nespornou výhodou diplomatických zpráv je jejich častá frekvence, která současným badatelům umožňuje snáze a více do detailu sledovat veškeré nuance vývoje na daném dvoře a zemi. Relace nyní mohou pro badatele vypovídat nejen o politické historii, nýbrž do jisté míry i o vyslancově každodennosti, o jeho nemocech, zdraví, o počasí, o sociálních kontaktech s místními dvořany a s kolegy-diplomaty, stejně jako o jeho informačních zdrojích a taktice. Prostřednictvím tohoto pohledu se nám diplomatické zprávy automaticky otevírají rovněž jako pramen spojený se studiem stereotypů, kulturního transferu či vnímání cizího.

Již autor výše citované edice relací benátských vyslanců k habsburskému dvoru Joseph Fiedler v roce 1866 poznamenal, že vzhledem k hodnotě relací jako pramene je nutné použít k jejich studiu historické kritiky.⁵⁶ Samozřejmě, tak jako jakýkoliv pramen, mají i diplomatické relace svá interpretační úskalí, s nimiž je nutné během jejich studia počítat. Christian Stepan zdůrazňuje, že k relacím je nutné přistupovat jako k důležitému prostředku sloužícímu k

⁵³ Například edice Josepha Fiedlera *Die Relationen der Botschafter Venedigs über Österreich im Achtzehnten Jahrhundert* v rámci řady *Fontes Rerum Austriacarum* z druhé poloviny 19. století; WETTLAUER, Jorg, *Gesandtschafts- und Reiseberichte*, 2007 s. 362, online: http://www.fibri.de/texte/Wettlaufer_2007_Gesandtschafts&Reiseberichte.pdf, 2. 8. 2016; EDELMAYER, Friedrich, *Gesandtschaftsberichte in der Frühen Neuzeit*, in: Josef Pauser – Martin Scheutz – Thomas Winkelbauer (Hg.), *Quellenkunde der Habsburgermonarchie (16.-18. Jahrhundert)*. Ein exemplarisches Handbuch, Wien 2004, s. 855.

⁵⁴ Viz EDELMAYER, Friedrich, *Gesandtschaftsberichte in der Frühen Neuzeit*, s. 856; srov. STEPPAN, Christian, *Akteure am fremden Hof*, s. 120.

⁵⁵ HRBEK, Jiří, *Cesty evropské historiografie k diplomacii raného novověku*, in: *Theatrum historiae*, r. 13, Pardubice 2013, s. 16.

⁵⁶ FIEDLER, Joseph (Hg.), *Die Relationen der Botschafter Venedigs über Österreich im Achtzehnten Jahrhundert*, Wien, 1866, s. VIII.

sebereprezentaci diplomata-autora.⁵⁷ Zprávy tak byly vhodnou platformou k prezentování sebe sama i k současnému vytváření dojmu, že vhodnějšího diplomatického zástupce si panovník nemohl vybrat. Jakékoliv pocty udělované danému diplomatovi tak byly hyperbolizovány či zkreslovány, zatímco výsledky a úspěchy, jichž dosáhli političtí konkurenti u téhož přijímajícího panovníka, měl autor zpráv tendenci zlehčovat, popřípadě zcela ignorovat.

Vzorovým příkladem výše nastíněné tendence jsou právě relace Štěpána Viléma Kinského. Jak uvidíme především v kapitole věnující se průběhu jeho mise, habsburský vyslanec měl skutečný talent na demonstrování svou činnost u carského dvora císaři v tom nejlepším světle. V rámci tohoto zvyku byl pak velmi dobře schopen opomíjet své vlastní neúspěchy, stejně tak, jako pozitivní výsledky snažení diplomatických rivalů, především své „nemesi“, francouzského vyslance Jacquese de Campredona. Z tohoto důvodu je skutečně vhodné prokládat práci s relacemi kromě jiného i studiem právě diplomatických zpráv jiných vyslanců od téhož dvora. Souběžnou analýzou diplomatické korespondence je tak možné nalézt podrobnosti o výrocích a činnostech druhé strany, jež se ale v jejích oficiálních relacích nenacházejí. Zároveň je možné pozorovat, jak habsburský i francouzský vyslanec používají velmi podobné argumenty a postupy k tomu, aby se jejich činnost na carském dvoře jevila co možná nejefektivněji. Ačkoliv se tedy jedná primárně o pramen k dějinám diplomacie, je evidentní, jak se mezi řádky jinak spíše formálního a úřednického textu diplomatických zpráv zrcadlí samotná vyslancova osobnost, jeho charakter i strategie.

Jak bude z následujících kapitol zjevné, Štěpán byl vlivem svého obtížného diplomatického poslání velmi zaneprázdněný a diplomatické relace měly svůj předem daný účel, přesto je škoda, že se v Kinského zprávách neobjevuje ani slovem jakýkoliv osobní názor na Rusko či jeho poměry. Je nutné podotknout, že ke studiu vzájemných česko-ruských vztahů by i irelevantní Štěpánovy postřehy byly jistě obohacující. Petrohradské a moskevské relace jsou v tomto duchu naneštěstí zcela prosty nejen osobních názorů, ale též již zmíněného humorného odlehčení situace či jakýchkoliv zajímavostí. Zájem habsburského diplomata je v relacích zcela koncentrován na zadané úkoly z instrukcí, sledování mezinárodní situace, diskuze s politiky a dvořany a nejrůznější dvorské slavnosti. Jako vysoký diplomat se Kinský nedostával do kontaktu s nižšími, či prostými vrstvami ruského národa, ani se nerozepisuje o jiných ruských lokalitách, než o nové a staré metropoli a jejich nejbližším okolí. Pokud se v relacích objevují zmínky mimo

⁵⁷ STEPPAN, Christian, *Akteure am fremden Hof*, s. 183.

tradiční rámec diplomacie, či mezinárodní politiky, bývá to velice zřídka a pouze náhodou. Ve prospěch poněkud monotónního utilitaristického zájmu o habsburské záležitosti Kinský značnou měrou opomíjí i tehdejší vnitropolitické události v impériu. Tak se například vůbec nezmiňuje o vydání Petrova hodnostního řádu (tabel'o rangach), ale zato věnuje prostor manifestu o nástupnictví, neboť úzce souvisel s císařovými zájmy. Vzhledem k povaze příloh, které jsou k relacím připojeny, je jisté, že největší zájem projevoval Štěpán o stav ruské armády. Pečlivé soupisy ruských vojenských a námořních sil nejsou ovšem zvláště v Kinského případě žádným překvapením. S ohledem na skutečnost, že monarchie chtěla s carskou říší uzavřít spojení především kvůli permanentní osmanské hrozbě, bylo logické, že bude prostřednictvím svého vyslance sondovat sílu svého potenciálního partnera, zvláště, když ještě před pouhými dvaceti lety Petr disponoval nedisciplinovanou, nezkušenou a znatelně menší armádou, jak to také ukázal střet u Narvy.

Z obsahového hlediska jsou tedy Štěpánovy diplomatické relace nejdůležitější a nejprínosnější ve studiu kontinuální snahy habsburského vyslance o naplnování svých instrukcí a rovněž ve sledování jeho diplomatického soupeření s francouzskou stranou s cílem dosáhnout prominentní pozice habsburských zájmů na carském dvoře.

4. Habsbursko-ruské diplomatické vztahy během vlády Petra I.

Následující kapitola má za cíl stručně analyzovat diplomatické vztahy mezi habsburskou monarchií a carskou říší, respektive Ruským impériem, během vlády Petra I, přičemž obsah kapitoly je vzhledem k značně složitému a rozvětvenému mezinárodnímu dění té doby koncentrován na klíčové události spojené s Kinského legací. Druhá časová hranice zde je posunuta až do roku 1726, kdy již po Petrově smrti byla definitivně uzavřena habsbursko-ruská aliance. Tento spojenecký svazek je totiž s ohledem na diplomatickou misi Štěpána Viléma Kinského a její snahy klíčový. Předpokladem oddílu je rovněž uvést do historického kontextu hlavní události a osoby, o nichž se Štěpán Kinský ve svých relacích zmiňuje, stejně tak jako objasnit některé problémy tehdejší diplomacie, které ve Štěpánových zprávách hrají roli.

Osmnácté století je pro dějiny vztahu mezi evropskými mocnostmi a carskou říší zcela průlomové, a to nejen z hlediska diplomacie. Dynamický a mnohvrstevnatý vzestup učinil během tohoto období z carské říše rovnocenného a aktivního partnera nejvlivnějších evropských států a definitivně jí zařadil na mapu civilizovaného novověkého světa. Skutečnost, že na tento vzestup mělo nepochybně největší vliv panování nejmladšího syna cara Alexeje Michajloviče a muže velikého nejen svým přídomek, nýbrž i vzrůstem, není třeba na tomto místě dále rozvádět. Co však v rámci této práce jistě své místo má, je vztah Petrovy země vůči sousedům, jež v letech 1721-1722 zastupoval Štěpán Vilém Kinský, tedy k habsburské monarchii.

Století, o němž hovoříme, započalo vypuknutím hned dvou významných konfliktů novověké historie, na nichž byly zainteresovány všechny tehdejší velmoci. Roku 1700 se rozhořela Velká severní válka, jež proti sobě postavila dosavadního severského hegemonu Švédsko a koalici cara, Dánska a Sasky. Jen o rok později se v opačném koutu Evropy rozhořel největší konflikt první poloviny osmnáctého století, válka o dědictví španělské, kde proti Francii Ludvíka XIV. stály Anglie, Nizozemí, a také habsburská monarchie. Již tak nepřehlednou situaci na evropském kontinentě komplikovala přetrvávající hrozba expanze Osmanské říše. A právě permanentní nebezpečí ze strany Vysoké Porty v prvních dekádách osmnáctého století postupně sblížilo mocnosti, které od sebe původně vzdalovaly jak oblasti mezi jejich hranicemi, tak rozdílná náboženství.

Moskevský stát se do kontaktu s Habsburky dostal vstupem do Svaté Ligy, v rámci čehož v roce 1699 získal přístup k Azovu a vojska monarchie zase eliminovala turecké nebezpečí v

Uhrách. Následně však oba zmíněné evropské konflikty od sebe carskou říši a monarchii opět vzdálily, neboť Rusové bojovali o přístup k Baltskému moři a Habsburkové za španělské dědictví. A ačkoliv si jejich nepřátelé, Švédsko a Francie, byli navzájem blízcí, každé z impérií bylo příliš zaneprázdněno a obráceno směrem k vlastnímu konfliktu.

Na přelomu 17. a 18. století došlo k události důležité především pro Štěpánovu misi – ruská diplomacie se z provinční proměnila pod Petrovou tvrdou rukou na celoevropskou. Roku 1701 se tak k již existujícím stálým vyslanectvím Polska, Švédska, Nizozemska a Dánska připojila i habsburská monarchie, po ní následně Osmanská říše, Francie a Anglie.⁵⁸ V průběhu let 1702-1711 mezi monarchií a carskou říší probíhala jednání, která však neměla podstatné či praktické výsledky. Nová příležitost ke sblížení Habsburků s Romanovci nastala po porážce Karla XII. u Poltavy a po následném pruském tažení v roce 1711.⁵⁹ Již roku 1710 vyjádřil habsburský vojevůdce princ Evžen Savojský nutnost orientovat se kromě velké aliance i na spojení s Petrem I., jež by mohlo posílit pozice habsburského dominia ve střední Evropě. Toto směřování získalo reálnější kontury i díky sňatku careviče Alexeje Petroviče se švagrovou císaře Karla VI., Charlottou Sophií Brunšvicko-Wolfenbüttelskou. Roku 1713 přijeli do Vídně schopní diplomaté cara Andrej Artamonovič Matvějev a Semjon Grigorjevič Naryškin, aby vyjednávali o možném spojení proti Francii, Švédsku a Osmanské říši. Monarchie předložila vyslancům své podmínky, mezi něž patřila i žádost o habsburské prostřednictví v severní válce. Tato výhrada byla později použita i v instrukcích pro Štěpána Kinského. Zatímco však Petr potřeboval spojení uzavřít vzhledem ke katastrofě na Prutu co nejrychleji, a tak, aby mělo útočný charakter, monarchie předpokládala pakt obranný.⁶⁰ Jednání let 1713-1714 tak fruktifikována nebyla, a co hůře, Petr I. roku 1714 zakázal ukrajinským kupcům suchozemskou obchodní trasu z Kyjeva přes polské oblasti do bohaté slezské Vratislavi a Pruska, aby následně ruský vývoz nasměroval na nové ruské baltské přístavy Petrohrad, Reval, tedy dnešní Tallin a Rigu. Car tím chtěl svou dominanci nad Švédskem zdůraznit i prostřednictvím ruského monopolu na baltský obchod. Tato Petrova opatření však byla tvrdou ranou pro slezské obchodní styky s východní Evropou a vyvolala závažnou krizi celého slezského hospodářství, neboť právě

⁵⁸ AGEJEVA, Olga Genijevna, „*Veličajšij i slavnejšij bolee všech gradov v svete*“ - Grad Svjatovo Petra. Peterburg v ruskom obščestvennom soznanii načala XVIII veka, Sankt-Peterburg 1999, s. 24.

⁵⁹ NELIPOVIČ, Sergej Gennad'jevič, *Sojuz dvuchglavyh orlov, russko-avstrijskij voennyj al'jans vtoroj četverti XVIII v.*, Moskva 2010, s. 5-6.

⁶⁰ BANTYŠ'-KAMENSKIJ, Nikolaj Nikolajevič, *Obzor'vnešnych'snošenij Rossii (po 1800 god')*, čast'pervaja (Avstrija, Anglija, Vengrija, Gollandija, Danija, Ispanija), Moskva 1894, s. 44-46.

prostřednictvím mezi západem a východem a obchod slezských kupců ve východní Evropě tvořily pilíře hospodářského rozmachu Slezska jako nejbohatší země habsburské monarchie. Citelně se Petrova opatření projevila i na dovozu ruské kůže, juchty, neboť Slezsko bylo značnou měrou zainteresováno na jejím importu z Ruska. Slezsko proto začalo urgovat Vídeň, aby podnikla patřičné kroky.⁶¹ Monarchii se v tomto směru dlouho nedařilo uspět, i proto bylo obnovení slezského obchodu právě jedním z dalších úkolů Kinského legace o sedm let později.

I po ukončení bojů o španělské dědictví byl princ Evžen Savojský největším přímluvcem za vytvoření spojeneckého svazku s carskou říší proti Vysoké Portě na habsburském dvoře. Díky jeho vlivu byl carovi v červnu 1715 předložen další návrh protiturecké obranné aliance. Petrova zahraniční politika však vždy spočívala na plné koncentraci na jediný problém, jímž tehdy byla situace na severní frontě, proto car zachoval ve „východní otázce“ neutralitu. Během let 1716-1717 postupovaly obě mocnosti tedy znovu odděleně proti svým nepřátelům. Evžen Savojský dále vedl tažení proti Turkům a Petr se svými spojenci pokračoval v severní válce. Rusko získalo Holštýnsko a Meklenbursko, personální unie Anglie a Hannoverska knížectví Brémy a Verden, dánský spojenec Šlesvicko.⁶² Všechna tato dobytá území se hojně vyskytují v Štěpánových hlášeních císařů z Petrohradu a Moskvy.

Zatímco si Francie, Anglie i Nizozemí nepřály, aby Petrova nová velmoc stále nabývala na síle, pozice habsburské monarchie byla složitější. Pro Vídeň hrálo v diplomacii vůči Petrohradu významnou roli turecké nebezpečí, ale i nespokojenost s aktivitami Hannoverska, propojeného nyní personální unií s anglickým panovníkem. Na druhé straně, „moderní“ ruská diplomacie, velice mladá a nezkušená, se nadmíru obtížně orientovala v systému evropských velmocí a jejich rovnováhy. Ruští diplomaté se drželi starých tendencí a v podstatě uzavírali dohody na základě dočasných a jednorázových zájmů a potřeb carské říše. Již tak složitou situaci oběma stranám zkomplikoval v roce 1717 známý útěk careviče Alexeje před despotickým otcem. Alexej Petrovič byl vídeňským dvorem ukryt v Tyrolsku a následně v Neapoli, a třebaže se Vídeň snažila jeho přebývání zde zatajit, carevič byl nalezen a Vídeň požádána, aby jej vrátila do vlasti.

⁶¹ NĚKRASOV, Georgij Alexandrovič, *Russko-švedské vztahy a politika velkých držav v 1721-1726 gg.*, Moskva 1964 s. 89; FLOROVSKIJ, Anton Vasiljevič, *Česko-ruské obchodní styky v minulosti (X.-XVIII. století)*, Praha 1954, s. 262n; srov. TÝŽ, *Russko-avstrijské vztahy v epochu Petra Velikého*, Praha 1955, s. 23-24, 34; srov. NIKIFOROV, Leonid Alexejevič, *Vnější politika Ruska v poslední době severní války. Nyštadtskij mir*, Moskva 1959, s. 239.

⁶² CHVOSTOV, V. M. (ed.), *Dějiny diplomacie*, díl 1., Praha 1961, s. 296; BANTYŠ'-KAMENSKIJ, Nikolaj Nikolajevič, *Obzor vnějších vztahů Ruska*, s. 47; NIKIFOROV, Leonid Alexejevič, *Vnější politika Ruska v poslední době severní války. Nyštadtskij mir*, Moskva 1959, s. 215.

Habsburský dvůr byl pod ruským vojenským tlakem nucen careviče vydat.⁶³ Během aféry informoval císařský agent v carské říši Otto von Pleyer vídeňský dvůr o údajném hnutí, jež mělo za cíl svrhnout a popřípadě zabít Petra a dosadit na trůn Alexeje. Pleyer byl kvůli této zprávě, jež později posloužila jako důkaz v řízení s Alexejem, obviněn z intrik a plánování proticarského převratu. Jeho národnost jej pravděpodobně zachránila od trestu smrti, jež stihla většinu osob zapletených do Alexejova útěku. Pleyerovi však byl okamžitě zakázán přístup k carskému dvoru a brzy byl poslán zpět do Vídně. Právě slovy o Pleyerovi učinil narážku na carevičovu aféru vicekancléř Petr Pavlovič Šafírov v diskuzi se Štěpánem Kinským v roce 1721.⁶⁴ Záležitost s carevičem nijak neusnadňovala ani Petrova tendence užívat krajních opatření vůči zastupcům cizích států, kteří se vměšovali do vnitřních záležitostí Ruska. Vídeň po Pleyerově nuceném odchodu a zabití rakouského posla v Dorpatském újezdu propustila tamějšího ruského vyslance Avrama Pavloviče Veselovského a ruské obchodní agenty a Petr reagoval vyhnáním rakouského sekretáře v Moskvě a jezuitů, jako exponovaných „císařských misionářů“ z carské říše.⁶⁵ Vzájemné diplomatické vztahy se tak roku 1719 dostaly na bodu mrazu, nemluvě o již existujícím problému ohledně imperátorského titulu. Žádost o uznání císařského titulu pro ruského cara se ve Vídni objevila poprvé již roku 1687 a posléze v letech 1710-1711.⁶⁶ Po nystadském triumfu o deset let později tato otázka výrazně zproblematickovala habsbursko-ruskou spolupráci, jelikož zatímco v uvedených datech se císaři podařilo carovu žádost ignorovat či odmítnout, v roce 1721 už otázka titulu zdaleka nezávisela na něm, nýbrž na vůli „samozvaného“ imperátora.

Zaúřadovala rovněž řeč zbraní. Ve Vídni byl uzavřen obranný pakt proti agresi Ruska, Švédska a Pruska. Spojenci dostali pod kontrolu ruskou enklávu Meklenbursko a vyhnali zdejšího despotického hraběte Karla Leopolda. Hrozila možnost tažení habsburských vojsk včele s Evženem Savojským na carskou říši. Evžen Savojský byl proti kontroverzní Petrově politice,

⁶³ BANTYŠ'-KAMENSKIJ, Nikolaj Nikolajevič, *Obzor'vnešnych'snošenij Rossii*, s. 48.

⁶⁴ Relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 13. 10. 1721, SOA Litoměřice, pracoviště Děčín, RA Kinských-Preysingů – Sloup, inv. č. 29, kart. 7, fol. 30 (dále jen relace); k Pleyerovi např. STEPPAN, Christian, *Akteure am fremden Hof. Politische Kommunikation und Repräsentation kaiserlicher Gesandter im Jahrzehnt des Wandels am russischen Hof (1720-1730)*, Göttingen 2016, s. 80.

⁶⁵ NELIPOVIČ, Sergej Gennad'jevič, *Sojuz dvuchglavych orlov*, s. 9; FLOROVSKIJ, Anton Vasiljevič, *Russko-avstrijskije otnošenija v epochu Petra Velikogo*, s. 25-26; WITTRAM, Reinhard, *Peter I. Czar und Kaiser. Zur Geschichte Peters des Grossen in seiner Zeit*, Band II, s. 383-384; Sborník moskovského hlavného archívu Ministerstva inostrannych děl', vyp. 5., Moskva 1893, s. 273-274.

⁶⁶ LUKINICH, Emmerich, *Der Kaisertitel Peters des Grossen und der Wiener Hof*, in: *Jahrbücher für Kultur und Geschichte der Slaven*, Breslau 1929, s. 369-373.

ale zároveň si uvědomoval, že válkou s carskou říší Habsburkové nic nezískají, a že ruských ambicí na Baltu se není třeba obávat. Spojencem na vídeňském dvoře mu byl příznivec cara, vice-kancléř Friedrich Karl von Schönborn.⁶⁷

Na počátku roku 1720 do Vídně přijel ruský generál Johann Bernhard von Weisbach, jehož úkolem měla být sondáž možností obnovení vztahů cara s císařem.⁶⁸ Petr pochopil, že monarchie je tím nejvhodnějším partnerem pro silný spojenecký svazek a navíc by s její pomocí oslabil protiruský blok, jehož nejsilnějším článkem byla Anglie. Obě strany si uvědomovaly, že nevedly své první diplomatické kroky zrovna nejšťastněji, a že ačkoliv v cestě jejich sbližování stojí řada vnějších i vnitřních faktorů, mají stále více společných zájmů, než záležitostí, jež je rozdělují. Hlavními společnými tendencemi byly především poměry vůči Osmanské říši, Švédsku a Polsku. Za cara ve Vídni „lobboval“ zvláště Evžen Savojský,⁶⁹ kterému se nakonec podařilo v dubnu 1720 přesvědčit generála Pavla Ivanoviče Jagužinského o neutralitě habsburské monarchie a započal tím tak novou fázi sbližování se obou zemí. Prvním tématem jednání byla účast carské říše na Brunšvickém kongresu za podmínky rakouské neutrality v severní válce. Kongres byl od počátku zaměřen na smíření „staré“ a „nové“ severské velmoci a rovněž měl řešit spory o „švédské dědictví“, tedy Šlesvicko, Brémy a Verden, Štětín a Livonsko. Vztahy byly mezitím posíleny tajnou akcí Evžena Savojského, při níž byly ruskému vyslanci ve Varšavě předány anglické plány na válku proti carovi.⁷⁰ Od května 1720 začala být projednávána eventualita vojensko-politické aliance. Strany se však nebyly schopny sjednotit v otázce sféry vlivu a řádně nefungovala komunikace mezi oběma dvory. Vídeňská garnitura si kladla jako jasnou podmínku k dalším jednáním ruskou účast v Brunšviku. Rusové však potvrzení účasti stále odkládali a současně začali tajně připravovat jednání v Nystadu. Pro cara bylo logické preferovat bezprostřední mírová jednání se Švédskem, než mnohovrstevnaté a jistě složité diskuze v Brunšviku za prostřednictví Vídně. Proto v březnu 1721 generál Jagužinskij opustil hlavní město monarchie a jako svého zástupce zde ponechal sekretáře Ludwiga Kasimira Lanczinského, jenž nadále Vídeň udržoval v naději příslibem ruské účasti v kongresu.⁷¹ Od května začala být vedena

⁶⁷ Viz VLNAS, Vít, *Princ Evžen Savojský. Život a sláva barokního válečníka*, Praha 2001, s. 571.

⁶⁸ NIKIFOROV, Leonid Alexejevič, *Vnešnjaia politika Rossii*, s. 214-215; BANTYŠ'-KAMENSKIJ, Nikolaj Nikolajevič, *Obzor vnešnych'snošenij Rossii*, s. 50; SOLOV'JEV, Sergej Michajlovič, *Istorija Rossii s drevnejšich vremen*, kniha IX, Moskva 1963, s. 227.

⁶⁹ Není náhodou, že car Petr I. hodlal roku 1707 nabídnout ruskou sféru vlivu, tedy polský trůn, právě Evženovi, viz VLNAS, Vít, *Princ Evžen Savojský. Život a sláva barokního válečníka*, Praha 2001, s. 287-288.

⁷⁰ NELIPOVIČ, Sergej Gennadjevič, *Sojuz dvuchglavych orlov*, s. 12.

⁷¹ Sbornik moskovskago glavnago archiva Ministerstva inostrannyh děl', vyp. 5., Moskva 1893, s. 275.

jednání v Nystadu a dvoru ve Vídni nezbylo nic jiného, než se s tím smířit. Carská garnitura ale, tak jak úspěšně postupovala jednání v Nystadu, sama začala zjišťovat, že je pro ní účast na Brunšvickém kongresu smysluplná a výhodná, a to především s ohledem na ruské zájmy ve Svaté říši římské. Mezi tyto zájmy patřila práva vévody holštýnského na Šlesvicko, hannoverské nároky v Brémách a Verdenu a mekleburská otázka. Všechna tato témata se znovu hojně objevují v Kinského relacích. Car by tak účastí na brunšvickém kongresu pomyslně „zabil několik much jednou ranou“, neboť by posílil vliv v německých oblastech, podpořil své spojence Holštýnsko a Meklenbursko a postavil se proti dlouholetým protivníkům Hannoveru s Anglií. Proto carská vláda přesvědčovala Vídeň, že má na pořádání kongresu zájem. Brunšvický kongres však nakonec realizován nebyl, neboť o něj ztratil zájem jeho samotný iniciátor, habsburská monarchie. Kongres zamýšlela kvůli zahraničněpolitickým záležitostem, ve chvíli, kdy však došlo k uzavření míru v Nystadu, ztratil svůj smysl. Ruský požadavek projednávání problematiky německých oblastí byl smeten ze stolu, neboť tato záležitost byla pouze v režii císaře, nikoliv kongresu.⁷²

Druhým důležitým krokem vzájemných rakousko-ruských vztahů byla otázka spojenectví, jež mělo být zaměřeno proti Albionu. Problém ale nyní pro změnu spočíval v neochotě obou stran předložit konkrétní návrhy a očekávání iniciativy od toho druhého. Rovněž priority obou velmocí se lišily. Monarchie tak jednání komplikovala urgencemi k obnovení slezského obchodu, zatímco car vyžadoval nejprve politickou alianci. Jistá byla skutečnost, že obě strany by si spojenectví, ať již v jakékoliv formě, přály. V daném momentu, tedy na podzim 1720 však monarchie a carská říše obnovily přátelské, byť silně utilitaristické vztahy, a to pro obě velmoci zatím bylo uspokojující.

Jednoznačným výsledkem vzájemných jednání však bylo navázání a ustanovení řádných diplomatických vztahů mezi Vídní a Petrohradem. V říjnu 1720 oznámil vice-kancléř Schönborn ve Vídni Jagužinskému, že císař má zájem o stálé přátelství s carem. Během této schůzky bylo ruské straně poprvé sděleno, že do Petrohradu bude jako císařův zplnomocněný vyslanec poslán Štěpán Kinský. Od jeho příjezdu si carská vláda v létě 1721 slibovala především předložení vlastních rakouských návrhů na alianci.⁷³ Kinskému posláni bude věnován dostatečný prostor v kapitole o jeho misi v letech 1721-1722, na tomto místě je však třeba alespoň nastínit, s jakými

⁷² NELIPOVIČ, Sergej Gennad'jevič, *Sojuz dvuchglavyh orlov*, s. 13.

⁷³ NIKIFOROV, Leonid Alexejevič, *Vnešnjaja politika Rossii*, s. 239-247; FLOROVSKIJ, Anton Vasiljevič, *Russko-avstrijskije otnošenija v epochu Petra Velikogo*, s. 28.

úkoly jako debutující diplomat do Petrohradu jel. Na prvním místě mezi ně zcela jistě patřilo osobní tlumočení císařovy ochoty k znovuoobnovení přátelských vztahů a vyjádření respektu vůči carovi. Stabilní post diplomata ve městě na Něvě měl habsburské monarchii zaručit permanentní možnost komunikace s carským dvorem, zároveň se jednalo o první vyjádření ochoty jednat s Petrem na skutečně formální a seriózní mezinárodní úrovni. Kinský měl dále využít aktuální situace mírových jednání v Nystadu a pokusit se Petru I. prokázat výhody plynoucí z habsburské mediace v rusko-švédském „severním“ sporu. V souvislosti s tímto krokem měl v následující fázi sondovat, či se snažit připravit jednání ohledně potencionálního rusko-rakouského spojení. Jako další, pro habsburskou monarchii však neméně důležitý úkol, měl Štěpán dosáhnout u cara obnovení obchodní trasy mezi Kyjevem a Slezskem v podobě obchodní dohody. Kromě toho zde existovaly ještě určité „doplňkové“ a interní instrukce vůči situaci uvnitř carského dvora, které se naplno projevovaly až během Kinského jednání v Petrohradu, a jež vystihl Štěpánův konkurent, francouzský vyslanec Jacques de Campredon: *„Podle všeho se snaží o ústupky vévodovi holštýnskému v podobě Brém a Verdenu a o urychlení jeho sňatku s princeznou, starší carovou dcerou a v otázce dědictví trůnu přesvědčit o malém princi, který je zde označován jako velkokníže“*.⁷⁴ Vídeň tedy prostřednictvím Štěpána chtěla podporovat práva vévody Karla Fridricha Holštýnského na Šlesvicko, ale i na švédský trůn. Další informace obsažené v uvedené citaci představovaly nadmíru nelehký a delikátní úkol pokusit se prosadit jako následníka trůnu Petrova vnuka Petra Alexejeviče,⁷⁵ syna jeho potomka z prvního manželství s Jevdokijí Fjodorovnou Lopuchinovou. Důvodem Vídně pro tuto volbu byl především ryze carský původ velkoknížete⁷⁶ a především skutečnost, že jeho matkou byla zesnulá sestra císařovny, Charlotta Sophie Brunšvicko-Wolfenbüttelská. Netřeba rozvádět, na jak nebezpečné hraně se císařský vyslanec vlivem těchto zájmů pohyboval. Je možné poznamenat, že zmíněné úkoly se pro diplomata bez větších zahraničněpolitických zkušeností a znalostí, jímž Štěpán v roce 1721 bezpochyby byl, rovnaly zadání na úrovni vyčištění Augiášových chlévů či zabítí devítihlavé hydry.

⁷⁴ Zpráva Jacquese de Campredona kardinálovi Dubois z 21. 11. 1721, Sborník imperatorskago ruskago istoričeskago občestva (dále jen SIRIO), tom 40., Sankt-Peterburg 1884, s. 346-347.

⁷⁵ FLOROVSKIJ, Anton Vasiljevič, *Rusko-avstrijskije otnošenija v epochu Petra Velikogo*, s. 30-31.

⁷⁶ Alexej Petrovič pocházel z Petrova prvního a oficiálního manželství, zatímco dvě dcery Anna Petrovna a Alžběta Petrovna se narodily jako nemanželské ze svazku s prostou Martou Skawronskou, respektive pozdější carevnou Kateřinou Alexejevnou.

Nystadský mír uzavřený 30.srpna/10. září 1721, tedy v době, kdy byl Štěpán s největší pravděpodobností na cestě do Petrohradu, se stal jedním z největších zahraničněpolitických úspěchů v ruské historii. Mezi ruské zisky se řadilo Estonsko, Ingrie, část Karélie, Livonsko a významné přístavy Riga, Reval, Dorpat (dnešní Tartu), Narva či Vyborg. Carská říše se zavázala k nevmešování se do vnitřních švédských záležitostí, mezi což patřila i podpora nástupnických práv vévody holštýnského na švédský trůn.⁷⁷ Ruské impérium po uzavření Nystadského míru sice dosáhlo svých tužeb na Baltu, ale zároveň se ocitlo vlivem Petrovy silové politiky v mezinárodní izolaci. Bylo nutné dovyřešit teritoriální nároky meklenburského a holštýnského spojence, proti ruské dominanci na severu se ostře stavěla Anglie, Nizozemí, Francie, Dánsko, a konečně ani Švédsko nebylo prosto jistých revanšistických tendencí. Zatímco se tedy nyní již imperátor koncentroval na zajištění podmínek Nystadského míru a rovněž na své perské tažení v letech 1722-1723, císař oscilloval mezi evropskými velmocemi. Teprve roku 1724 se obě velmoci nacházely ve stavu, kdy obě potřebovaly silného spojence. Monarchie kvůli konfliktu s bourbonským Španělskem ve Středozemním moři a carská říše po perském tažení kvůli zajištění rozsáhlých hranic proti Osmanům. Roku 1724 Petr podepsal defenzivní dohodu se Švédskem jejíž součástí bylo též uznání suverenity vévody holštýnského v Šlesvicku.⁷⁸

Po carově smrti na počátku roku 1725 se největším zastáncem spojenectví s Habsburky na ruském dvoře stal vice-kancléř hrabě Andrej Ivanovič Osterman, který si uvědomoval, že proti Osmanské říši bude impérium vždy silnější spolu s monarchií. Navíc by díky císaři mohlo dojít k vyřešení meklenburských a šlesvických záležitostí. Tento zahraničněpolitický kurs přijal také dvůr první ruské carevny Kateřiny I. Alexejevny. Ruskému vyslanci ve Vídni Ludvigu Kazimíru Lanczinskému se v této době navíc podařilo přimět vídeňský dvůr k smířlivému tónu v otázce uznání imperátorského titulu, kdy Vídeň prozatím souhlasila s označením „carevna a samovládkyně vši Rusi“. Proto od léta 1722 začala nová jednání o vzájemném spojenectví, jenž byla urychlena i vnějšími faktory. Mezi ně patřilo rakouskou stranu znepokojující uzavření Herrenhausenské aliance Anglie, Hannoverska, Francie a Pruska⁷⁹ a z ruského hlediska pak nebezpečné posuny osmanských armád v íránských oblastech. Jednání započala v Petrohradě

⁷⁷ PROTOPOPOV, A. S., KOZ'MENKO, V. M., ELMANOVA, N. S., *Istorija meždunarodnyh otnošenij i vnešnej politiky Rossii 1648-2000*, Moskva 2003, s. 34-35; WITTRAM, Reinhard, *Peter I. Czar und Kaiser*, Band II, s. 458-459; HUGHES, Lindsey, *Russia in the age of the Peter the Great*, Norfolk 1998, s. 56; SOLOV'JEV, Sergej Michajlovič, *Istorija Rossii s drevnějšich vremen*, s. 309.

⁷⁸ NELIPOVIČ, Sergej Gennad'jevič, *Sojuz dvuchglavych orlov*, s. 17; STEPPAN, Christian, *Akteure am fremden Hof*, s. 235-236.

⁷⁹ VLNAS, Vít, *Princ Evžen Savojský*, s. 570.

během podzimu 1725. Habsburskou stranu zde zastupoval Kinského nástupce v úřadu, Nikolaus Sebastian von Hochholzer. Během jara 1726 se obě země dohodly a odsouhlasily uzavření aliance. Hochholzer byl od dubna 1726 nahrazen novým zplnomocněným ministrem Amadeem de Rabutin-Bussy.⁸⁰ Spojenecká smlouva byla podepsána, symbolicky, ve vídeňském paláci Evžena Savojského 26. července/6. srpna 1726 vyslancem Lanczinským a princem Evženem. Na jeho základě uzavírala habsburská monarchie a Ruské impérium věčné přátelství a defenzivní alianci, carská říše se připojila k rok staré rakousko-španělské alianci a zavázala se poskytnout monarchii vojenskou pomoc, stejně tak jako Vídeň na sebe brala garanci všech evropských teritorií, která patřila carevně. Co v rámci mezinárodní diplomacie ve smlouvě bylo úplnou novinkou, byl slib vzájemných konzultací mezi rakouskými a ruskými vyslanci na zahraničních dvorech. Ve smlouvě byla stanovena míra vzájemné vojenské pomoci, podpora práv holštýnského vévody včetně práva na Šlesvicko⁸¹, ruská garance pragmatické sankce a tajný dodatek obsahoval předpoklad společné války proti Osmanské říši v případě jejího útoku na ruské državy u Kaspického moře.⁸² Jednalo-li se o definitivní uznání imperátorského titulu, toho se dočkala až Petrova dcera Alžběta Petrovna na počátku roku 1742 od dcery Karla VI. a další tehdejší evropské panovnice, Marie Terezie.⁸³

Aliance habsburské monarchie a Ruského impéria završela éru vzájemného se střetávání těchto velmocí v evropském prostoru. Určitě se nedá označit pouze za svazek proti tureckým výbojům, jednalo se spíše o vyjádření snahy o spolupráci při zachování evropského míru a rovněž vzájemné vyjádření si respektu a tolerance. Pokud bychom měli určit, pro kterou ze zemí měla aliance větší váhu, byla by to však zcela jistě carská říše. Jestliže totiž bitva u Poltavy a Nystadský mír demonstrovaly světu vojenskou sílu a severskou dominanci Ruského impéria, pak

⁸⁰ STEPPAN, Christian, *Kaiserliche Gesandte und ihre Annäherungspolitik durch die Kraft der Gesten. Der Symbolische Startschuss zum österreichisch-russischen Bündnis von 1726*, in: Barth-Scalmani, Gunda (eds), *Forschungswerkstatt: Die Habsburgermonarchie im 18. Jahrhundert*, Bochum 2012, s. 38; *Sbornik moskovského hlavného archívu Ministerstva inostranných děl*, vyp. 5., Moskva 1893, s. 248.

⁸¹ Tento nárok se stal později příčinou ruského tažení proti Dánsku během sedmileté války, což mimo jiné zachránilo Prusko Fridricha II. od úplné porážky v tomto konfliktu; krok samozřejmě neinicioval nikdo jiný, než syn Karla Fridricha, tehdejší car Petr III.

⁸² STEPPAN, Christian, *Kaiserliche Gesandte und ihre Annäherungspolitik durch die Kraft der Gesten*, s. 33; BĚLINA, Pavel (eds.), *Velké dějiny zemí Koruny české*, sv. IX., Praha 2011, s. 137; NELIPOVIČ, Sergej Gennad'jevič, *Sojuz dvuchglavych orlov*, s. 28-32; CHVOSTOV, Vladimir Michajlovič (ed), *Dějiny diplomacie*, s. 297; VLNAS, Vít, *Princ Evžen Savojský*, s. 571.

⁸³ NELIPOVIČ, Sergej Gennad'jevič, *Sojuz dvuchglavych orlov*, s. 294; MARASINOVA, Jelena N., *Imperskaja doktrina rossijskogo samoděržavija v XVIII veke*, in: Sud'ba dvuch imperij. Rossijskaja i Avstro-Vengerskaja monarchii v istoričeskom razvitii ot rascveta do krušenija, Moskva 2006, s. 153; NĚKRASOV, Georgij Alexandrovič, *Meždunarodnoje priznanije rossijskogo velikoderžavija v XVIII. v.*, in: Guber, Aexandr Andrejevič., *Feodal'naja Rossija vo vseмирno-istoričeskom processe*, Moskva 1972, s. 388.

spojenectví s habsburskou monarchií roku 1726 symbolizovalo definitivní zařazení se východního kolosu do novověkého evropského společenství. Aliancí s císařem se projevila síla vyvíjející se mladé ruské diplomacie, jež se snažila poučit z chyb agresivní Petrovy politiky. Důvodem, proč došlo k uzavření spojenectví až po tolika letech od navázání prvních jednání, byla především nutnost neutralizovat veškerá ohniska sporu, o něž ve výše popsaném a složitém období rozhodně nebyla nouze. Z obou stran se tudíž jednalo o neuspěchaný, promyšlený, veskrze civilizovaný krok dvou skutečných velmocí na diplomatické úrovni. Krok, k němuž svou průkopnickou, a tím i nelehkou rolí vyslance u carského dvora přispěl i Štěpán Vilém Kinský.

5. Život Štěpána Viléma Kinského

Následující kapitola je věnována autorovi hlavního pramene této práce, Štěpánovi Kinskému, jeho životu a kariéře mimo diplomatické působení u carského dvora, jež bude analyzováno v samostatném oddílu.

Kinského život a kariéra před působením v carské říši

Štěpán Vilém Oldřich Kinský ze Vchynic a Tetova se narodil 26. prosince 1679 jako čtvrtý syn jednoho z nejbohatších českých aristokratů své doby – Václava Norberta Oktaviána Kinského a jeho první manželky, Marie Anny Františky, hraběnky z Martinic. Jako čtvrtorozenému mu logicky byla od počátku souzena služba v církvi či armádě. Již od mládí zřejmě poměrně pragmatický, vybral si Štěpán druhou, civilní variantu. Po celou dobu dospívání měl mladý šlechtic ve své blízkosti dvě výrazné osobnosti, jejichž ctižádost a úspěšná kariéra v císařových službách byly pro Kinského vzorem a velmi pravděpodobně ovlivnily jeho vlastní kariérní směřování. První z těchto vlivných osob byl Štěpánův otec, Václav Norbert Oktavián, který ovládal téměř sedm let nejvyšší dosažitelný český úřad. Nejvyšší zemský kancléř byl zřejmě člověkem nesmírně agilním a přísným k sobě i svým podřízeným.

Druhou výraznou osobností, jež měla na Štěpánovu kariéru jistý vliv, byl jeho strýc, úspěšný politik, taktéž nejvyšší kancléř a mimojiné dlouholetý císařský vyslanec František Oldřich Kinský. František Oldřich byl nejdůležitějším ministrem císaře Leopolda I. a zároveň jeho blízkým přítelem. Jako první z rodu Kinských získal řád zlatého rouna. Byl žákem a posléze ochráncem Bohuslava Balbína a dobrým přítelem Evžena Savojského. To díky Františku Oldřichovi se tak Evžen Savojský ujal protektorství nad jeho potomky. Štěpánův strýc rovněž zastupoval císaře v rámci tak důležitých mezinárodních jednání jako byly kongres v Rijswijku či ve Srijemských Karlovicích v devadesátých letech 17. století.⁸⁴

⁸⁴ HAVLÍK, Jiří M., *Diarium Kinsky 1663-1672. Klíče k Františku Oldřichovi Kinskému (1634-1699)*, in: *Folia Historica Bohemica*, r. 29, č. 1, Praha 2014, s. 135; VALENTA, Aleš, *Dějiny rodu Kinských*, České Budějovice 2004, s. 65-70.

Roku 1702 po skončení studií vstoupil do vojenské služby, v níž dosáhl hodnost plukovníka u kyrysnického pluku generála Caraffy, což se zřejmě neodehrálo bez jisté protekce Václava Norberta Oktaviána. Mezitím se po boku otce a bratra Františka Ferdinanda začal pohybovat ve vídeňské vysoké společnosti. Ve vojenské službě byl Štěpán oficiálně do roku 1719.⁸⁵ Mimo to se v této době stal rovněž císařským komorníkem. Z letmého sdělení v korespondenci Štěpánova otce s bratrem Františkem Ferdinandem víme, že mladý šlechtic pobýval roku 1713 z neznámých důvodů v Neapoli. Podle některých informací tam měl Kinský zprostředkovat kontakty českých zemí s neapolskými hudebníky.⁸⁶ Nejedná se o jedinou zmínku, týkající se Štěpánovy angažovanosti na poli barokní hudby. Významný český barokní skladatel Kryštof Karel Gayer sdělil v lednu 1717 metropolitní svatovítské kapitule, že Štěpánův sekretář Baltazar Knapp přivezl z Itálie sbírku hudebnin v ceně 300 zlatých. Baltazar Knapp sám byl významným českým znalcem hudby, jenž strávil v Neapoli a v Římě osm let a seznámil Čechy zvláště se sakrálními skladbami Antonia Vivaldiho.⁸⁷ Je tedy evidentní, že Kinský se dovedl obklopit lidmi, kteří byli schopní nejen co se úřední služby týče, ale disponovali též uměleckými ambicemi. Není jisté, zda kromě tohoto pobytu v zahraničí Štěpán podstoupil i klasickou kavalírskou cestu, která byla zároveň jedním z nepsaných postulátů pro diplomatický post. Dá se předpokládat, že jako syn z vysoce postavené šlechtické rodiny zřejmě za poznáním vycestoval, důkazy však tato skutečnost podložitelná není.

26. února 1717 se Štěpán v dietrichsteinském paláci ve Vídni oženil s Marií Josefou Dietrichsteinovou. Marie, nejstarší dcera komorníka markrabství Valtra Xavera z Dietrichsteina, pocházela z jedné z nejbohatších a nejvlivnějších rodin v českých zemích, jež vlastnila značnou část pozemkových držav na Moravě.⁸⁸ Zprostředkování sňatku měl na starost František Ferdinand z pozice českého kancléře a v jeho domě rovněž docházelo k setkáním snoubenců. Manželství Štěpána s Marií přisuzoval jejich otec Norbert Oktavián absolutní prioritu. Zcela to odpovídalo

⁸⁵ VOKÁČOVÁ, Petra, *Příběhy o hrdé pokoře. Aristokracie českých zemí v době baroka*, Praha 2014, s. 121.

⁸⁶ SOA Zámorsk, RA Kinských Chlumec nad Cidlinou (dále jen RA Kinských), sig. 1368, dopis Václava Norberta Oktaviána Kinského Františku Ferdinandovi Kinskému z 30. 7. 1713; NĚMEČEK, Jan, *Nástin české hudby XVIII. století*, Praha 1955, s. 99.

⁸⁷ KORONTHÁLY, Vladimír, *Hudební sbírka Kryštofa Gayera. Příspěvek k poznání hudebního života v barokní Praze*, diplomová práce, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, Praha 1977, s. 7; s. XVI; TALBOT, Michael, *The Vivaldi Compendium*, Woodbridge 2011, s. 103; PODLAHA, Antonius, *Catalogus collectionis operum artis musicae quae in bibliotheca capituli metropolitani pragensis asservantur*, Praha 1926.

⁸⁸ BROŽ, Ivan, *Velké postavy rodu Kinských*, Praha 2001, s. 67; VOKÁČOVÁ, Petra, *Příběhy o hrdé pokoře*, s. 405.

jeho důrazu na sňatkovou politiku Kinských.⁸⁹ Svatba byla podle popisů současníků prototypem okázalé a pompézní barokní slavnosti.⁹⁰ Marie porodila Kinskému pět dětí, z nichž dvě dcery a jeden syn zemřeli v dětství. Dětský věk přežil druhý syn a dědic František Josef a třetí dcera Marie Terezie Josefína.⁹¹

Na počátku roku 1719 na Štěpána zřejmě značně dolehla smrt otce, jak to dokazují jeho dopisy staršímu bratrovi Františku Ferdinandovi. V nich Kinský kromě hlubokého smutku nad ztrátou vyjadřuje i oprávněné obavy z těžké finanční situace v rodině. Dědická pokladna Kinských byla prázdná, prostředky bylo nutné čerpat ze sirotčích rezerv.⁹² Značný majetek s sebou přinášel rovněž velké dluhy a snad ještě větší problémy kvůli jeho převzetí. Místodržitelství navíc na statky rodu uvalilo dočasnou blokádu kvůli inventuře rodového jmění.⁹³ Prvním velkou starost pro Štěpána a Františka Ferdinanda představovala snaha zaplatit co nejnižší úřední poplatky, spojené s otcovým testamentem.⁹⁴ Kromě toho byl Štěpán nervozní, co se týče procesu projednávání závěti. Ten byl totiž záhy po smrti Václava Norberta Oktaviána napaden Štěpánovým starším, napůl vyděděným a nevyzpytatelným bratrem Janem Václavem. Jan Václav, enfant terrible rodu, provedl značně skandální revoltu, postavil proti otcovu druhému sňatku a proto mu Norbert Oktavián odkázal jen menší statky. Ačkoliv si starší bratři při obhajování rodových nároků rozdělili svá „teritoria“ a hlavním dědicem fideikomisu Kinských se stal František Ferdinand⁹⁵, ze všech dětí Norberta Oktaviána měl nejvíce starostí a práce v dědickém řízení právě jeho nejoblíbenější syn, Štěpán. Byť se Štěpán zmiňuje bratrovi o jakémisi „jednání kvůli mému a tvému“, což naznačuje, že možná jako oblíbenec Norberta Oktaviána očekával větší podíl na dědictví, jeho listy Františku Ferdinandovi jsou až na občasné roztržky charakteristické snahou o bratrskou soudržnost. Dikce dopisů je plná slov o „bratrské lásce“ a „bratrské jednotě“ a už od počátku je viditelná Štěpánova přijatá podřízenost vůči staršímu bratrovi jako nové hlavě rodu a náhradnímu otci.⁹⁶ Norbert Oktavián Štěpánovi rovněž uložil poručnictví nad mladšími, v té době nezletilými bratry Filipem Josefem, Josefem Janem

⁸⁹ Dcery Norberta Oktaviána byly provdány do rodin Nosticů, Trauttmansdorffů, Colloredů, Sinzendorffů a Batthyánů, VOKÁČOVÁ, Petra, *Příběhy o hrdé pokoře*, s. 405.

⁹⁰ Cit. dle VALENTA, Aleš, *Dějiny rodu Kinských*, České Budějovice 2004, s. 104.

⁹¹ WURZBACH, Constantin von, *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich IX.*, Wien 1864, s. 303-4.

⁹² RA Kinských, sig. 1505, dopis Štěpána Kinského Františku Ferdinandu Kinskému ze 7. 1. 1719.

⁹³ Tamtéž, dopis Štěpána Viléma Kinského Františku Ferdinandovi z 11. 1. 1719

⁹⁴ VALENTA, Aleš, *Lesk a bída barokní aristokracie*, Hradec Králové 2011, s. 67.

⁹⁵ Štěpán hájil rodové zájmy v Praze, František Ferdinand jako kancléř České dvorské kanceláře ve Vídni.

⁹⁶ RA Kinských, sig. 1505, dopis Štěpána Viléma Kinského Františku Ferdinandovi Kinskému ze 7. 1. 1719 a 8. 4. 1719, [s. f.].

Maxmiliánem a Františkem Karlem. Jednání s věřiteli, vedení frekventovaných jednání s právními poradci, s úředníky desek zemských, stálé inventury majetku rodu i vyjednávání s taktizujícím bratrem Václavem, to vše leželo především na bedrech Štěpána Viléma: „...*pouze na mě padají mrzutosti, jelikož jsem v místě...*“⁹⁷

Evidentně neodbytný Václav vedl proti Štěpánovi v době, kdy probíhalo dědické řízení bojkot i záškodnictví plné obstrukcí: „...*můj bratr hrabě Václav ke mně často chodí a uvádí mě do různých nejistot a obtíží ... debatoval se mnou o pohřebních ceremoniích a nehodlá přispět svým dílem na náklady...*“⁹⁸ Václav dával Štěpánovi jasně najevo, že: „*nechce o žádné dohodě ani slyšet*“, upadal do „*své zuřivosti*“ a hrozil stížnostmi u císaře, na což Štěpán reagoval zmínkou o proslulém antickém spiklenci Catilinovi.⁹⁹ Majetkovým sporům a výraznému napětí mezi sourozenci, stejně jako skutečnosti, že Štěpán měl velké problémy s dědickým řízením, se zvláště v tomto případě nelze divit. Václav Norbert Oktavián totiž po sobě zanechal majetek ceněný zhruba na čtyři miliony zlatých, což tehdy znamenalo správu třetího či čtvrtého největšího vlastnictví v Čechách.¹⁰⁰ Za takových okolností, byla Štěpánova slova o tom, že „...*chci však především zachovat harmonii a bratrskou lásku...*“ spíše zbožným a naivním přáním, než morálním imperativem.¹⁰¹

V těchto náročných letech Kinský postrádal psychickou podporu manželky Marie Josefy, které podle korespondence pobývala nějakou dobu u svých rodičů ve Vídni. Navíc byl podroben stížnostem ze strany svého tchána a tchýně Dietrichsteinových, že se v jejich rodině neudrží intenzivnější příbuzenské styky.¹⁰² Kromě Václava se Štěpán potýkal i s dalšími sourozenci. Samotný František Ferdinand bratrovi v Praze ve starostech příliš neulehčoval. Jeho přístup k definitivnímu rozřešení vleklého dědického řízení se dá dosti dobře označit jako laxní, a ke konci Štěpán nervozně apeloval i na něj, s tím, že je nutné „*brát na vědomí zájmy rodiny*“, neboť sirotkům Kinským hrozily vážné škody na majetku a jemu samotnému pak „*téměř totální zruinování*“. Důvod byl zřetelný – problémy budou přetrvávat „*dokud nebudou cedula v deskách*

⁹⁷ RA Kinských, sig. 1505, dopis Štěpána Viléma Kinského Františku Ferdinandovi Kinskému z 15. 4. 1719, [s. f.].

⁹⁸ RA Kinských, sig. 1505, dopis Štěpána Viléma Kinského Ferdinandovi Kinskému z 11. 1. 1719, [s. f.].

⁹⁹ RA Kinských, sig. 1505, dopis Štěpána Viléma Kinského Františku Ferdinandovi Kinskému z 14. 1. 1719 a 1. 2. 1719, [s. f.]. Jan Václav zřejmě nebyl zcela duševně zdrav. Štěpánova slova „*sua furia*“ se totiž dají primárně přeložit tak, že Václav nemusel upadnout do „*své zuřivosti*“, ale spíše do „*svého šílenství*“. Byla by to jediná Štěpánova zmínka o zdravotním stavu staršího bratra. Václav se měl dopouštět nepochopitelných a agresivních útoků na služebnictvo, a to včetně žen, viz VALENTA, Aleš, *Lesk a bída barokní aristokracie*, Hradec Králové 2011, s. 217.

¹⁰⁰ VALENTA, Aleš, *Lesk a bída barokní aristokracie*, Hradec Králové 2011, s. 65.

¹⁰¹ RA Kinských, sig. 1505, dopis Štěpána Viléma Kinského Františku Ferdinandovi Kinskému z 7. 2. 1719, [s. f.].

¹⁰² Tamtéž, dopis Štěpána Viléma Kinského Františku Ferdinandovi Kinskému ze 7. 8. 1720, [s. f.].

zemských.¹⁰³ Rozdělení dědictví mezi sourozenci tedy muselo být ve formě cedullí vloženo do zemských desek, teprve poté bylo možné s majetkem plně disponovat. Bratr Bernard František Antonín byl psychicky nemocen a trpěl vážnou oční vadou, proto se nacházel pod celoživotní kuratelou.¹⁰⁴ Mladší Filip Josef byl sice pouze v poručnictví staršího bratra, ale to mu evidentně nevyhovovalo. Štěpán si stěžoval, „že kolem sebe rád trpí své pochlebníky a velitele a ... hodlá pro sebe požadovat právní způsobilost.“¹⁰⁵ Starosti měl Štěpán i s přípravou kavalírské cesty a hledáním vhodného hofmistra pro Filipa. Filip, který bydlel spolu se Štěpánem jako svým poručníkem měl zřejmě dost neustálého bratrova dozoru, neboť podle se Štěpána „dožaduje téměř denně svého odjezdu, takže jej nemohu déle zdržovat.“¹⁰⁶ Václav nebyl jediným bratrem, který se Štěpánovi staral o neustálé problémy. Také mladší Filip měl velmi prudkou povahu. Kavalírské cesty, které by jej osvobodila od svazujícího prostředí Štěpánovy kontroly se zřejmě nemohl dočkat natolik, že neudržel svůj temperament na uzdě a těsně před odjezdem během toho, když „prováděl malou muziku“ před martinickým palácem, nešťastně zabil v potyčce jakéhosi vojáka. A ačkoliv byl zabítý známým výtržníkem, jenž „konečně našel, co dlouho hledal“, klika Kinských v čele se Štěpánem začala okamžitě jednat, aby daný problém co nejvíce eliminovala. Bylo nutné aby „náš bratr Filip čím rychleji, tím lépe, vyrazil na svou cestu do zahraničí.“¹⁰⁷ Filip byl nakonec zproštěn žaloby, jelikož jednal v obraně.

Problémy Štěpánovi způsobovali nejen bratři, ale i nevlastní sestra Eleonora, v korespondenci přezdívaná „Lenorl“, o níž psal Františku Ferdinandovi v lednu 1719, neboť si po dovršení plnoletosti zřejmě chtěla užívat tohoto privilegia, nejlépe ve společnosti mladých šlechticů: „Lenorl se nadmíru baví s naším Trauttsmandorffem a dokonce u něj hodlá bydlet“ [sic]. Na Jobovu zvěst o jisté sestřině mravní nevázanosti reaguje Kinský s ledovým klidem ve smyslu, že by to „mohlo působit potíže“, a že by bylo nejlépe přenechat záležitost k vyřízení staré hraběnce Batthyány. Jednalo se o Eleonoru Magdalenu, hraběnkou Batthyány, na níž se rodina Kinských často obracela jako na vlivnou přítelkyni Evžena Savojského i vlastní příbuznou.¹⁰⁸ Liberální přístup k sestře však neformální hlava rodiny záhy opustila. Ve chvíli, kdy „ke mně

¹⁰³ Tamtéž, sig. 1505, dopis Štěpána Viléma Kinského Františku Ferdinandovi Kinskému z 10. 7. 1720, [s. f.].

¹⁰⁴ „Bohužel, pan bratr Antonín byl šetřením Komise shledán pomateným...“, RA Kinských, sig. 1505, dopis Štěpána Viléma Kinského Františku Ferdinandovi Kinskému z 28. 1. 1719, [s. f.].

¹⁰⁵ „veniam aetatis“ - odpuštění věku nezletilým, aby mohli být plnoprávními; RA Kinských, sig. 1505, dopis Štěpána Kinského Františku Ferdinandovi Kinskému ze 7. 2. 1719, [s. f.].

¹⁰⁶ RA Kinských, sig. 1505, dopis Štěpána Viléma Kinského Františku Ferdinandovi Kinskému z 22. 3. 1719, [s. f.].

¹⁰⁷ Tamtéž, dopis Štěpána Viléma Kinského Františku Ferdinandovi Kinskému z 19. 4. 1719, [s. f.].

¹⁰⁸ Eleonora Magdaléna Batthyány byla snachou Štěpánovy sestry Marie Terezy Kinské; RA Kinských, sig. 1505, dopis Štěpána Viléma Kinského Františku Ferdinandu Kinskému z 28. 1. 1719, [s. f.].

přišel mladý hrabě Breuner, syn komisaře letošního moravského zemského sněmu a také bratr dvorní dámy. Je to hezký, vychovaný kavalír velké postavy“ měl pro jistotu už Kinský sestru na očích ve fideikomisním paláci na Malé Straně, v Ostruhové, dnešní Nerudově ulici číslo 15: „*zatím, aby byla zachována dobrá pověst našeho rodu, zůstane má slečna sestra u mě v domě v naději, že tak bude tento sňatek usnadněn.*“¹⁰⁹ Sestřinu nechuť pojmout za manžela některého z vybraných šlechticů, však její bratr označuje shovívavě a možná i s trochou skrytého obdivu za houževnatost, spíše než tvrdohlavost.¹¹⁰ Štěpán měl tedy co do činění nejen s liknavým Františkem, intrikujícím Václavem, nemocným Bernardem a bouřliváckým Filipem, nýbrž i s velice nonkonformní, volnomyšlenkářskou, přelétavou a zřejmě i trochu předčasně emancipovanou Eleonorou. Není pak asi potřeba dodávat, s kterým ze svých sourozenců mohl mít Štěpán v důsledku největší nesnáze.

Ačkoliv se Jan Václav pokoušel bratry kvůli uzavření dohody o bratrském dělení zjevně vydírat, podařilo se Štěpánovi s Františkem Ferdinandem nakonec spor o dědictví v roce 1720 uzavřít. Štěpán tak převzal značnou část dědictví, tedy panství Choceň, Rataje nad Sázavou, Rychmburk, Rosice, Talmberk, Nespeřice a statek Chocenice v Kouřimském kraji. Zbýlý neurčený majetek si měl rozdělit stejným dílem se svými bratry Františkem Ferdinandem, Filipem a Josefem Janem Maxmiliánem.

Nabyté pozemkové vlastnictví Štěpán během svého života významně rozšířil. V Chrudimském kraji roku 1732 přemostil své državy, když koupil od Františka Václava Haugvice z Biskupic statky Březovice, Čankovice a Břekoly. Takto propojil svá zdejší panství Rosice a Vejvanovice.¹¹¹ Na hlavním panství v Chocni Štěpán provedl podstatné změny. Po rozsáhlém požáru roku 1725 nechal postavit nový kostel, faru a zasadil se o výstavbu bezpečných kamenných domů. V choceňském chrámu Kinský nechal zhotovit hlavní oltář vlastním nákladem 700 zlatých. Rovněž rozšířil choceňské panství o menší akvizice Borovnici, Velkou a Malou Lhotu, Homol, Polom a Skrovnici.¹¹²

¹⁰⁹ Kromě fideikomisního paláce měli Kinští v Praze ještě dva domy na Starém Městě; RA Kinských, sig. 1505, dopis Štěpána Viléma Kinského Františku Ferdinandu Kinskému z 11. 2. 1719, [s. f.]; VALENTA, Aleš, *Lesk a bída barokní aristokracie*, s. 71.

¹¹⁰ Štěpán používá francouzský termín „*opiniâtreté*“; RA Kinských, sig. 1505, dopis Štěpána Viléma Kinského Františku Ferdinandovi Kinskému z 22. 3. 1719, [s. f.].

¹¹¹ RA Kinských, sig. 716, Opis kupní smlouvy mezi Štěpánem Vilémem, hrabětem Kinským z Vchynic a Tetova na Ratajích, Choci, Rychmburku, Rosicích a Úřeticích a prodávajícím Františkem Václavem Haugvicem z Biskupic o koupi statků Březovice, Čankovice a Břekoly v chrudimském kraji z 2. 12. 1732; VALENTA, Aleš, *Lesk a bída barokní aristokracie*, s. 59.

¹¹² SVATOŠOVÁ, Lada, *Kinští v Chocni*, diplomová práce, Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, Praha 2004, s.

Z dochovaného archivního materiálu se nám osoba Štěpána Viléma jeví značně důraznou, ctižádostivou a ambiciozní. Kinský se snažil udržovat čest svého rodu, když byl nucen eliminovat následky činů těžce zvladatelného bratra Filipa Josefa. Kromě zachování dobré pověsti svého rodu usiloval Kinský samozřejmě i o rychlý kariérní postup, inspirovaný příklady jeho blízkých příbuzných. Rod Kinských se ke konci sedmnáctého století exponoval do nejvyšších míst aristokratické společnosti habsburské monarchie. Vedle pánů z Hradce to byli právě Kinští, kteří se stali hegemony prominentního úřadu nejvyššího kancléřství v raném novověku. Z osmi nejvyšších kancléřů v letech 1683-1745 pocházeli hned čtyři z tohoto rodu.¹¹³ Nejvyšším kancléřem tak byl Štěpánův strýc František Oldřich, otec Václav Norbert Oktavián, a jeho bratři František Ferdinand a Filip Josef. Vzhledem ke skutečnosti, že dva jeho starší bratři upadli do otcovské nemilosti, zvýšily se Štěpánovy možnosti k řádné kariéře. V roce 1718 byl jmenován nadpočetným místodržícím v Čechách. Z Kinského dopisů je patrné, že se ve snaze vtěsnat se mezi nejvyšší zemské úředníky pokoušel, bohužel neúspěšně, využít patronátu prince Evžena Savojského nad rodem Kinských.¹¹⁴ Druhým důležitým faktorem v rámci boje o zemské úřady, tedy penězi, totiž Štěpán po celý svůj život nedisponoval v jemu adekvátní míře, byť byl dědicem rozsáhlého pozemkového majetku. Bylo tedy nutné se opírat zčásti o konexe Františka Ferdinanda ve Vídni, který však přílišnou ochotou v této věci kooperovat nehýřil, zčásti pak spoléhat na štěstí.

V únoru 1719 se Štěpán hodlal ucházet o post nejvyššího dvorského sudího, když píše: „*Nedomnívám se, že hrabě Černín mi bude usilovat o funkci, kdyby se uprázdnilo místo nejvyššího dvorského sudího.*“¹¹⁵ Hrabětem Černínem je zde František Josef Černín z Chudenic, jediný syn Heřmana Jakuba Černína a hlavní a celoživotní Štěpánův konkurent v soupeření o zemské úřady i zahraniční službu. V téže době Kinský usiloval o post přisedícího většího zemského soudu po zemřelém hraběti Thunovi: „*....skrze úmrtí zmíněného hraběte Thuna se uvolnilo místo přisedícího u většího zemského soudu, já se však stále odvažuji věřit, že mám k této jistotě téměř blízko...*“¹¹⁶ Jen pár dní poté, co Štěpán projevil takové sebevědomí, danou funkci získal právě František Josef Černín. Důvod, proč Kinský post nezískal je vskutku

25, 27, 64.

¹¹³ MAŤA, Petr, *Svět české aristokracie (1500-1700)*, Praha 2004, s. 356.

¹¹⁴ Např. RA Kinských, sig. 1505, dopis Štěpána Viléma Kinského Františku Ferdinandovi Kinskému z 1. 2. 1719 a 4. 2. 1719, [s. f.].

¹¹⁵ RA Kinských, sig. 1505, dopis Štěpána Kinského Františku Ferdinandu Kinskému z 1. 2. 1719, [s. f.].

¹¹⁶ Tamtéž, dopis Štěpána Viléma Kinského Františku Ferdinandovi Kinskému z 25. 1. 1719, [s. f.].

nepřekvapivý. Nejvyšší kancléř Leopold Šlik Kinskému psal, že: „*přiznává, že mi kvůli tomu žádanému místu u zemského soudu nemohl být nápomocen, jelikož Jeho císařské Veličenstvo vzhledem k peněžní sumě od hraběte Černína a slibům daným při této příležitosti rozhodlo z vlastní iniciativy pro onoho.*“¹¹⁷ Neúspěchy soupeření o zemské úřady s Černínem si Kinský posléze kompenzoval v diplomatických službách, kdy naopak on získal ambasády v Petrohradu a Paříži na úkor Černína. Na volná místa zemské správy se vždy ochotně našli i jiní pretendenti: „*co se týče toho uprázdněného postu, mohl by mě předstihnout hrabě Trauttmansdorff.*“¹¹⁸ Ještě téhož měsíce Štěpán bratrovi oznamuje, že má potencionálně blízko k poměrně náročné funkci v rektifikační komisi.¹¹⁹ Vzhledem ke skutečnosti, že Štěpánovi proklouzlo mezi prsty velké množství úřadů, které získali jeho konkurenti, dalo by se předpokládat, že po jisté době rezignuje. V jeho reakcích se objevují klasické emoce, jako závist, pohoršení nad ziskem úřadu nekalými prostředky i smutek. V dopisu z 24. února 1720 však Štěpán ukazuje svou pevnou vůli, když poté, co zjistil, že bylo obsazeno i místo nejvyššího zemského maršálka, na něj rovněž aspiroval, píše „*tato volba musí bolet všechny, kteří mohou mít tu výsadu, že pracují bez nároku na plat ... ale už se stalo a proto také budu nadále pokračovat.*“¹²⁰ Kinský se evidentně nehodlal smířit s postem supernumerárního místodržícího a poněkud skeptickému bratrovi Františkovi v té době tedy permanentně zdůrazňoval své veřejné aktivity. Na tomto místě je třeba poznamenat, že hrabě Štěpán již v této době nebyl nijak mladý, o své prosazení mezi politickou elitou království začal usilovat až kolem svých čtyřiceti let. Ve věku, kdy se člověk tehdejší i dnešní zpravidla usazuje a na aktivity podobného kalibru spíše rezignuje, tedy vitální Kinský neváhal soupeřit o funkce s často mladšími konkurenty. V jednom z dopisů, byť v té době již jako čtyřicetiletý, o sobě dokonce sám hovoří jako o mladém, což je pozoruhodné.¹²¹ Je možné, že tak píše v souvislosti se svými duševními silami, čím tím míní spíše svou nezkušenost v zemských úřadech. Každopádně, jeho činnost v tomto období nám dává zapomenout na jeho poměrně pokročilý věk. V roce 1719 se účastnil práce hned ve třech komisích místodržitelstva a viditelně se snažil demonstrovat svou agilitu a zájem o veřejné dění. Františka Ferdinanda doslova zahlcoval žádostmi o intervence.¹²²

¹¹⁷ Tamtéž, dopis Štěpána Viléma Kinského Františku Ferdinandovi Kinskému z 11. 2. 1719, [s. f.].

¹¹⁸ Tamtéž, dopis Štěpána Viléma Kinského Františku Ferdinandovi Kinskému z 26. 2. 1719, [s. f.].

¹¹⁹ Tamtéž.

¹²⁰ Kinský zmínkou o práci zadarmo naráží zřejmě na řadu činností, kterými se zabýval bezplatně; RA Kinských, dopis Štěpána Viléma Kinského Františku Ferdinandovi Kinskému z 24. 2. 1720, [s. f.].

¹²¹ Tamtéž, dopis Štěpána Viléma Kinského Františku Ferdinandovi Kinskému z 26. 2. 1719, [s. f.].

¹²² Viz např. RA Kinských, sig. 1505, dopis Štěpána Viléma Kinského Františku Ferdinandovi Kinskému z 1. 3. 1719, [s. f.].

Z dopisu bratrovi z 4. února 1719 je evidentní, jak široký přehled měl Kinský o nejrůznějších posunech v úřadech. V téže době v rámci činnosti v jedné z komisí „*jme byli poprvé u apelačního prezidenta ve věci Michnovy kridy*“. Kinský se k záležitosti staví aktivně a se zaujetím, dokonce „*jsem si k tomu nechal doma přinést zákoník Ferdinando-Leopoldinum*“, v němž našel potvrzení svých názorů v této věci. Nebojí se přitom však konstatovat, že daný kodex se nachází „*ve zcela úplném nepořádku*.“¹²³ Podobně dokazuje svou znalost Obnoveného zřízení zemského, když píše, že předávání zemských úřadů „*z ruky do ruky*“ je v rozporu s jeho článkem A 40. Rok poté, v únoru 1720, znovu jako člen jedné z komisí Kinský spolu s několika dalšími šlechtici vypracovává zajímavý projekt, na jehož základě by „*v současné době bylo možné vypudit z venkova a měst hejsky, povaleče a žebráky*.“¹²⁴ V říjnu téhož roku píše bratrovi, že poté, co se vrátí z venkova, zúčastní se jednání velkého zemského sněmu. Jedná se o tentýž zemský sněm, který 16. října 1720 schválil pragmatickou sankci Karla VI.¹²⁵ Stále zdrženlivému bratrovi psal Štěpán entuziasticky a se skromností, že „*vyhledávám tato povýšení ne pouze pro svou osobu, ale také pro čest naší rodiny, přičemž se nejedná především o mé zásluhy, nýbrž o zásluhy našeho otce a prarodičů blahé paměti*.“¹²⁶ Ačkoliv tedy Kinský neměl speciální právnické vzdělání, viditelně se dobře orientoval v legislativních dokumentech své doby a k povolání byrokrata se dovedl rychle adaptovat i učit, což v jeho věku není zcela obvyklé.

Důkazem Kinského ctižádosti je i koupě panství v jižním Tyrolsku, jíž se snažil svému rodu zajistit habsbursko-rakouský ráz. 30. června 1723 se již Štěpán nacházel mezi nejvyššími hodnostáři království, aby na nádvoří Pražského hradu slavnostně přivítal v Čechách Karla VI. před jeho korunovací českým králem. Téhož dne rovněž kontroloval z pozice zastupujícího dědičného stolníka nošení pokrmů na královský stůl během korunovační hostiny. Slavností u příležitosti korunovace královny Alžběty Kristýny o několik dní později se podobně zúčastnila Štěpánova manželka Marie Josefa. Štěpán je rovněž zpodobněn na obrazu slavnostního zasedání většího zemského soudu v čele s Karlem VI., jehož byl přítomen jako přisedící z panského stavu.¹²⁷

¹²³ RA Kinských, sig. 1505, dopis Štěpána Viléma Kinského Františku Ferdinandovi Kinskému z 11. 2. 1719, [s. f.] .

¹²⁴ Tamtéž, dopis Štěpána Viléma Kinského Františku Ferdinandovi Kinskému z 24. 2. 1720, [s. f.].

¹²⁵ RA Kinských, sig. 1505, dopis Štěpána Viléma Kinského Františku Ferdinandovi Kinskému z 2. 10. 1720, [s. f.]; BĚLINA, Pavel, KAŠE, Jiří, MIKULEC, Jiří, VESELÁ, Irena, VLNAS, Vít, *Velké dějiny zemí Koruny české, svazek IX. 1683-1740*, s. 94.

¹²⁶ RA Kinských, sig. 1505, dopis Štěpána Viléma Kinského Františku Ferdinandovi Kinskému z 19. 8. 1719, [s. f.].

¹²⁷ VÁCHA, Štěpán, VESELÁ, Irena, VLNAS, Vít, VOKÁČOVÁ, Petra, *Karel VI. a Alžběta Kristýna. Česká korunovace 1723*, Praha 2009, s. 104, 203, 209, 434.

Kinského život a kariéra po diplomatické misi v carské říši

Kinského mise v Ruském impériu byla podle odměn, kterých se Štěpánovi dostalo po návratu, evidentně úspěšná. Díky štědré podpoře svého mocného ochránce Evžena Savojského odjel Štěpán roku 1726 na misi do sídelního města falckého kurfiřta Mannheimu, kde vedl obtížná jednání s Prusky a zřejmě přispěl ke skutečnosti, že Prusko opustilo Herrenhausenskou alianci namířenou proti monarchii. Téhož roku se Štěpán rovněž podílel na jednání o alianci mezi habsburskou monarchií a carskou říší.¹²⁸ V letech 1729-1732 pak působil, opět na přimluvu vlivného prezidenta dvorské válečné rady jako habsburský vyslanec na tehdy vysoce proponovaném místě v rámci zahraničních služeb, městě nad Seinou, Paříži. Úřad zdejšího vyslance však musel opustit poté, co jako údajně výborný šermíř zvítězil v souboji, čímž porušil zákon.

Dluhy i diskomfort spojené s vyslaneckými misemi Štěpánovi císař Karel VI. alespoň částečně vykompenzoval přidělením toužebně očekávaných funkcí ve správě království. Rok po svém návratu z Francie byl Kinský jmenován do první uvolněné funkce nejvyššího maršálka. Následujícího roku se stal nejvyšším zemským komorníkem. Působil rovněž jako prezident komerčního kolegia a komise pro invalidy a také jako hlavní ředitel stavebního úřadu pro Čechy.¹²⁹ Nelze opomínat ani skutečnost, že Štěpán byl držitelem řádu zlatého rouna. Roku 1740 získal druhý nejvýznamnější post v zemské vládě – místo nejvyššího hofmistra, jež mu bylo o tři roky později potvrzeno jako dědičný.¹³⁰ Tyto místodržitelské posty Kinský opustil až roku 1746, v úctyhodném věku sedmašedesáti let, v souvislosti se ziskem skutečně prestižní odměny udělované pouze za mimořádné zásluhy a loajalitu, jež se stala vrcholem jeho politické i společenské kariéry v habsburských službách. 22. prosince 1746 císařovna Marie Terezie vydala listinu, jíž byl Štěpánovi udělen dědičný český knížecí titul, čímž se stal prvním knížetem rodu Kinských. Ihned na počátku roku 1747 pak byl císařem Františkem I. Lotrinským povýšen i do stavu knížat říšských s právem říšského prerogativu *Hochgebohren*. Při žádosti o udělení knížecího titulu Štěpán vycházel nejen z argumentů, které uvedl v písemné prosbě, ale též z tehdy

¹²⁸ BĚLINA, Pavel, KAŠE, Jiří, MIKULEC, Jiří, VESELÁ, Irena, VLNAS, Vít, *Velké dějiny země Koruny české, svazek IX 1683-1740*, Praha 2011, s. 137-138, 163.

¹²⁹ VALENTA, Aleš, *Finanční poměry české šlechty ve druhé polovině 18. století. Chlumečtí Kinští v letech 1740-1770*, disertační práce, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, Praha 2004, s. 37; WURZBACH, Constantin von, *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich IX.*, Wien 1864, s. 303.

¹³⁰ VALENTA, Aleš, *Dějiny rodu Kinských*, České Budějovice 2004, s. 109; VOKÁČOVÁ, Petra, *Karel VI. a Alžběta Kristýna*, s. 395.

všeobecného předpokladu, že bude František Štěpán Lotrinský po své korunovaci římským císařem svolný k povýšení několika šlechticů do knížecího stavu¹³¹ V přímé souvislosti s těmito událostmi zřídil Štěpán následujícího roku z větších statků Choceň, Rosice, Březovice a Úřetice rodový fideikomis, který po jeho smrti zdědil jeho jediný syn, druhý kníže František Josef.¹³² Důvody, proč Štěpán obdržel vytoužené vyšší úřady až ve čtyřicátých letech jsou nasnadě. Hlavní konkurent František Josef Černín zemřel roku 1733 a na místo nejvyššího kancléře nastoupil bratr František Ferdinand, který navzdory své dřívější apatii k bratrově čínorodosti nyní Štěpána podpořil. Zisk knížecího titulu představoval však podle mého názoru především odměnu za agilní diplomatické působení v Petrohradě a Paříži.

Nesnáze a starosti se Kinskému nevyhly ani na samotném sklonku jeho života. Během pruského obléhání Prahy za slezských válek v létě roku 1745 byl nucen nechat uschovat několik svých zavazadel a rovněž parádní kočár v domě svého švagra¹³³ a přítele hraběte Františka Karla Vratislava z Mitrovic v saských Drážďanech, aby tak majetek uchránil před nepřátelským rabováním hlavního českého města.¹³⁴ Štěpán Vilém zemřel v březnu roku 1749 a stejně jako další členové jeho rodu, byl pohřben v pražském jezuitském chrámu Nejsvětějšího Salvátora.¹³⁵ Na základě Štěpánovy dohody s mladším bratrem Filipem Josefem uzavřené v srpnu 1745 se po smrti Štěpánova bezdětného syna přenesl knížecí titul na Filipovo potomstvo.¹³⁶

Z výše uvedeného je možné konstatovat, že Štěpán byl cílevědomou osobností, stejně jako jeho otec byl agilní a razantní, podobně jako jeho strýc si posléze zakládal na rodových službách v císařské diplomacii. Během problematického dědického řízení po smrti Norberta Oktaviána se ze všech sil snažil zachovat svornost a jednotu v rodě Kinských, a v souladu s tím v té době svým mladším sourozencům spontánně nahrazoval otce. Tím v podstatě uzmul bratrovi Františku Ferdinandovi roli, jíž mu sám nejprve přisuzoval. Ačkoliv byl možná trochu zastíněn

¹³¹ BRŇOVJÁK, Jiří, *Šlechticem z moci úřední. Udělování šlechtických titulů v českých zemích 1705-1780*, Ostrava 2015, s. 64, 94.

¹³² RA Kinských, sig. 76, Opis privilegia císaře Františka I. Lotrinského z 1. 1. 1747; ŽUPANIČ, Jan, STELLNER, František, FIALA, M., *Encyklopedie knížecích rodů zemí koruny české*, Praha 2001, s. 123; MAŠEK, Petr, *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé hory do současnosti*, Praha 2008, s. 455; MAŠEK, Petr, *Modrá krev. Minulost a přítomnost 445 šlechtických rodů v českých zemích*, Praha 1999, s. 131.

¹³³ František Vratislav z Mitrovic si vzal jednu z dcer Václava Norberta Oktaviána Kinského, Marii Alžbětu.

¹³⁴ Rodinný archiv Vratislavů z Mitrovic v Dírně, karta 126, sig. IIIB1c48, dopis Štěpána Viléma Kinského Františku Karlu Vratislavu z Mitrovic z 23. 6. 1745.

¹³⁵ BROŽ, Ivan, *Velké postavy rodu Kinských*, s. 75.

¹³⁶ Dohoda spočívala v recipročním slibu obou bratrů. Pokud knížecí titul získá Filip Josef, vzdá se jej ve prospěch Štěpána. Štěpán se na oplátku zavázal, že knížecí hodnost získá při vymření jeho linie Filipovo potomstvo; BRŇOVJÁK, Jiří, *Šlechticem z moci úřední*, s. 304.

svými slavnými a úspěšnými příbuznými, sám se nebál prorazit si – v jeho případě dosti trnitou - cestu k vysněným funkcím. Pravda, častokrát za tímto účelem využíval ne zcela bezelstných prostředků, například, když upotřebil protekci, nebo, když se zapojil do finančních licitací na uvolněné úřady. V této době, a bohužel, nejen v této době, byly však tyto praktiky běžnou součástí boje o výnosné úřady. Kinského pílě, odhodlanost a razantnost byly natolik intenzivní, že to někdy způsobovalo jeho blízkému okolí obtíže. Permanentní zvědavost, ochota se učit novým věcem i v pokročilém věku a informovanost, co se veřejného dění týče, svědčí o značné míře intelektu, jenž se ve Štěpánově osobě spojoval i se zájmem o barokní hudbu. Svými aspiracemi chtěl rozhodně přispět k vzrůstající slávě a reputaci Kinských a za každých okolností se snažil zachovat rodovou čest. Jeho vlastní kariérní úspěchy a povznesení rodu u něj byly v dokonalé symbióze.

Štěpán Vilém Kinský po celý život toužil především po dobrém postavení ve správě habsburské monarchie. Třebaže se mu takového místa nakonec dostalo, jeho skutečným světem a polem, na kterém opravdu vynikl, se stala diplomacie, byť se k této službě stavěl zprvu více než váhavě. A právě diplomatická mise v impériu, jež se v té době začalo otevírat světu, otevřela na oplátku ctižádostivému Štěpánovi cestu ke kariéře v zemských službách. Co se mu totiž nepodařilo obdržet penězi ani konexemi, dokázal nakonec vymoci službou v zemi, jež ani dnes nevypadá na první pohled jako místo, kde by člověk mohl získat to, po čem touží.

6. Diplomatická mise Štěpána Viléma Kinského v Ruském impériu

Cílem nadcházejícího oddílu je analyzovat a interpretovat z našeho pohledu nejdůležitější a nejzajímavější životní období Štěpána Kinského, tedy necelých deset měsíců, jež strávil jako stálý zplnomocněný císařský vyslanec v Petrohradu a v Moskvě, na základě jím zasílaných hlášení do Vídně.

Jmenování

Jak již bylo uvedeno výše, Štěpán Vilém byl nadmíru ctižádostivý a aktivní šlechtic. Byl si tudíž vědom, že kromě kariéry v armádě, církvi či zemské správě, patřila mezi možnosti uplatnění se ambiciózních aristokratů i funkce vyslance v zahraničí. Podle Petra Matěje patřila od sedmnáctého století diplomatická služba mezi nejprestižnější pole, na nichž se mohl mladý šlechtic angažovat. Jednalo se o výhodnou kariérní investici, kdy počáteční finanční ztráty dané nákladnou reprezentací u přijímajícího dvora posléze vykompenzovala odměna v podobě výnosného úřadu po návratu z mise.¹³⁷ Kinský se této eventualitě v jádru nebránil, ačkoliv ji pojímal spíše jen jako záložní plán, pro případ, že by mu štěstěna nebyla nakloněna na „trhu“ se zemskými úřady. 24. února 1719 píše bratru Františku Ferdinandovi, samozřejmě, opět dokonale informovaný, že „*náš švagr hrabě Vratislav se má stát zemským hejtmanem na Moravě, čímž se uprázdní vyslanectví v Řezně*“. Jak už je u Kinského typické, okamžitě po tomto oznámení následuje prosba, aby bratr pohyby v rámci úřadu „*včas kontroloval*“. Důvod, proč je funkce císařského vyslance u říšského sněmu v Řezně pro Štěpána natolik zajímavá, je zjevný: „*především, řezenské vyslanectví nevyžaduje žádné výlohy*“ a ještě k tomu vyslanec dostane nějakou malou dotaci ode dvora navíc.¹³⁸

Kinský tedy svou informovanost o veřejném dění, přesunech v úřadech i finančních podmínkách jednotlivých postů rozšířil i na pole diplomatické služby. Jedině tak se totiž dá vysvětlit jeho upřímné zděšení ze zprávy hraběte Fridricha Karla Schönborna z 18. září 1720. Říšský kancléř mu potěšeně dává na vědomí, že „*Jeho císařské veličenstvo vás vybralo ... císařským mimořádným vyslancem k carskému dvoru*...“. Příčinou volby Karla VI. byly podle

¹³⁷ MATĚJ, Petr, *Svět české aristokracie (1500-1700)*, Praha 2004, s. 470-471.

¹³⁸ RA Kinských, sig. 1505, dopis Štěpána Viléma Kinského Františku Ferdinandovi Kinskému z 24. 2. 1720, [s. f.].

všeho Kinského „*mimořádné schopnosti a rozvážnost*“.¹³⁹ Štěpán okamžitě po obdržení této zprávy píše bratrovi, „*že z dnešní pošty od Jeho Excellence pana říšského vicekancléře hraběte z Schonbornu ... jsem se musel dozvědět zcela nečekanou novinu*“. Vzhledem k tomu, že si Kinský na svých rozsáhlých znalostech o posunech v úřadech zřejmě zakládal, bratrovi zklamaně vyčítá, že „*od vaší excellence, ale i od nikoho jiného jsem o tomto ani v nejmenším nebyl zpraven*“.¹⁴⁰ Pro Kinského je to tedy Jobova zvěst par excellence. Snaží se příčině jmenování přijít na kloub: „*cesta k moskevskému dvoru může mít důvod v tom, že jsem mohl projevovat zájem o Švédsko* [o zdejší vyslanecký post - pozn. autorky]“. Na něco takového ale Kinský ani v nejmenším nepomýšlel: „*nikomu jsem se o tom nezmiňoval, ani nepsal a nikdy o tom neuvažoval*“.¹⁴¹ Urguje Františka Ferdinanda, aby „*u nejvyšších ministrů, ... Prince* [Evžena Savojského – pozn. autorky] ... *a pana hraběte ze Schonbornu přispěl, pokud je to možné, mým zájmům*...“ Štěpán se najednou zuby nehty brání vyslaneckému postu: „*nejsem vůbec způsobilý k tomu být vyslancem či velvyslancem*“. Svou neochotu přijmout „*tak velký závazek*“ vysvětluje v první řadě především svou současnou fiskální situací. „*Musel bych si žít jako kavalír ..., naopak, v důsledku našeho dělení jsem se v prvním roce téměř nedostal k svému majetku a stejně tak k šestině sirotčích příjmů, a kromě toho intabulace do desek zemských také pohltila výlohy ... musím se domnívat, že ... by mě vyslanecké ambice mohly zruinovat*“.¹⁴² Je také možné, že Štěpána vystrašily zvěsti o osudech některých diplomatů, jako například jakéhosi ruského legačního sekretáře, který roku 1722 kvůli dluhům „*které v cizích zemích nadělal*“ nejprve „*sám sobě ostrým nožejčkem na obou rukách žily otevřel, kord sobě do břicha vrazil a posledně z pistole skrze hlavu střelil*“.¹⁴³

Druhým důležitým důvodem, proč se Kinskému na východ nechtělo „*bylo v mou odpověď vyřízeno, že jsem v severských záležitostech nedostatečně informován a mé schopnosti jsou nepatrné*“ Štěpán následně Františka Ferdinanda prosí již obligátně o „*požádání prince Evžena o ochranu v téže záležitosti*“ a pokračuje tím, že „*říšský vicekancléř by mohl podat nejlepší informace o tom, jak probíhala volba v rámci* [tajné – pozn. autorky] *konference*“. Zároveň si Kinský však uvědomoval, že se pohybuje na příliš tenkém ledě, a že by mu případné odmítnutí

¹³⁹ RA Kinských, sig. 1505, dopis hraběte Fridricha Karla Schönborna Štěpánovi Vilémovi Kinskému z 18. 9. 1720, [s. f.].

¹⁴⁰ Tamtéž, dopis Štěpána Viléma Kinského Františku Ferdinandovi Kinskému z 21. 9. 1720, [s.f.].

¹⁴¹ RA Kinských, sign. 1505, dopis Štěpána Viléma Kinského Františku Ferdinandovi Kinskému z 2. 10. 1720, [s. f.].

¹⁴² RA Kinských, sign. 1505, dopis Štěpána Viléma Kinského Františku Ferdinandovi Kinskému z 2. 10. 1720, [s. f.].

¹⁴³ Pražské poštovské noviny, ročník 1722, 5. 9. 1722, č. 71, s. 2.

jmenování vyslancem mohlo velmi brzy a nadobro uzavřít vrátka k toužebně očekávaným zemským úřadům: „*císaře ... nelze odmítnout, když mě již k tomu jmenoval; nyní se možná místa neujmou, na to by císař mohl odpovědět tím, že mě již nevyslyší.*“ Na toto varování Kinský obratem pokračoval výrokem, že „*tím kvapněji se obětuji k službě Jeho Veličenstvu.*“¹⁴⁴

Ne všichni šlechtici byli nuceni klást své schopnosti na pomyslný oltář císařské diplomacie. Rovněž na Štěpánova velkého rivala Františka Josefa Černína bylo o deset let později apelováno, aby se ujal některé z vyslaneckých expozitur. Černín tehdy odmítl s tím, že by eventuálně přijal pouze exponované ambasády v Paříži či Londýně. Na rozdíl od Kinského si však odmítnutí mohl dovolit, neboť, ačkoliv na sebe hněv císaře nenechal dlouho čekat, materiálně zaopatřený Černín panovnickovy antipatie dokázal v následujících letech svými finančními prostředky eliminovat.¹⁴⁵ Štěpánovi ale nezbývalo nic jiného, než funkci v carské říši ve vlastním zájmu přijmout. Je však evidentní, že byl z nastálé situace značně konsternován a rozčarován. Trochu to vypadá, jako by se Kinský domníval, že mu jmenování na diplomatický post v „Moskovii“ někdo uchystal vědomě a záměrně, s cílem ho odsunout na vzdálenou pozici a vyšachovat jej tak ze hry o dvorské úřady. Nepatrně o tom vypovídají zmínky v jeho korespondenci, kdy tvrdí, že byl zcela prost „*jakýchkoliv tužeb přimíchat se do tohoto labyrintu*“¹⁴⁶, kde oním labyrintem má být zřejmě míněna chaotická situace způsobená jakousi klikou, jež stála o jeho eliminaci z místa dění v Čechách. Carská říše se nám zde tedy na první pohled jeví jako nanejvýš nežádoucí lokalita bez politického významu, příhodná pouze k tomu, aby se do ní uchýlovaly osoby, jež stojí v cestě zájmům druhých. Je bohužel smutnou pravdou, že navzdory průlomové vládě Petra Velikého bylo Rusko v této době stále neatraktivní vyslaneckou, a nejen vyslaneckou lokalitou. Jako by nehostinné sibiřské oblasti, určené k vyhošťování politicky nevhodných osob, nebyly v této době jen částí carské říše, ale jako by Rusko celé bylo jakousi Sibiří. Jak již bylo zmíněno, Kinský se snažil uplatnit se i na některém z vyslaneckých postů. Proto zaráží jeho vysloveně zoufalá reakce na jmenování do Petrohradu. Z jeho dikce je zjevné, že mise ve východní Evropě byla habsburskou aristokracií stále považována spíše za trest a stigma, než za perspektivní benefit a vyznamenání. Osobně se ale domnívám, že nedostatečná civilizovanost carské říše byla v tomto případě a v této době pouze parciálním problémem.

¹⁴⁴ RA Kinských, sign. 1505, dopis Štěpána Viléma Kinského Františku Ferdinandovi Kinskému z 2. 10. 1720, [s. f.].

¹⁴⁵ VOKÁČOVÁ, Petra, *Příběhy o hrdé pokoře*, s. 443-447.

¹⁴⁶ RA Kinských, sign. 1505, dopis Štěpána Viléma Kinského Františku Ferdinandovi Kinskému z 2. 10. 1720, [s. f.].

Daleko větší starosti totiž na počátku osmnáctého století mohlo diplomatům přinášet cestování do vzdálených a špatně přístupných lokalit i často výrazně odlišnější klima, jež bylo příčinou řady nemocí, jak též následně uvidíme v Štěpánově případě. V rozhodování o přijetí funkce tedy hrály roli spíše tyto „přízemnější“ faktory.

Naskytá se samozřejmě otázka, kdo Štěpánovi danajský dar v podobě mise do carské říše uchystal. Mohli to být Kinského konkurenti ve Vídni, například samotný vice-kancléř hrabě Schönborn, o kterém Štěpán nikdy nehovořil jako o příteli či spojenci, a jehož úřad, tedy říšská dvorská kancelář, měl v této době dominantní vliv na obsazování ambasad habsburské monarchie. Schönborn měl navíc, jako velký stoupenec spojení s carskou říší, na obsazení tohoto postu obzvláštní zájem. Z okruhu pomyslných podezřelých nelze vylučovat ani samotného Františka Ferdinanda, jenž měl pádný důvod bratrovi obstarat legaci až v dalekém Petrohradu. S jistou dávkou zlomyslnosti by se tak zbavil dotěrného žadatele o úřady a uvolnil by si ruce k vlastním plánům. A na Štěpána skutečně nezvykle direktivní dikce post scripta listu bratrovi z 2. října 1720 by s touto teorií korespondovala: *„Konečně, od Vaší Excelence očekávám jistou odpověď na můj dopis, v tom smyslu, že se mé jméno nebude objevovat u císaře či jeho ministrů kvůli švédskému, ani jinému vyslanectví.“*¹⁴⁷ Nolens volens, Kinský byl za každých okolností vhodným kandidátem vyslanectví do Ruska, neboť, kromě svých proklamovaných ambic ovládal slovanskou češtinu, což mělo podle Vídne alespoň marginálně usnadnit jeho orientaci v petrohradských politických kruzích. Podle Christiana Steppana pocházeli dokonce všichni tři údajní kandidáti na vyslanecký post, jež se dostali do užšího výběru, z českých zemí.¹⁴⁸ Kromě Štěpána se v tomto výběru s největší pravděpodobností nacházel právě i František Josef Černín. Rudolf Kořenský z Terešova Františkovi totiž v říjnu 1720 psal, jak lituje, že vyslanectví v carské říši získal Kinský, a ne on.¹⁴⁹ Kořenský možná litoval, je však zcela jisté, že Černína toto nezvolení příliš nemrzelo. Štěpán, již viditelně smířený se situací, se o dva měsíce později o Vánocích 1720 alespoň chlubí svému švagrovi a příteli Františku Karlu Vratislavovi z Mitrovic: *„Nejdvořileji dávám na vědomí, že jsem byl jeho císařským Veličenstvem jmenován do hodnosti zplnomocněného císařského ministra u cara“*. A nebyl by to Štěpán, kdyby již tradičně nepřipojil

¹⁴⁷ RA Kinských, sign. 1505, dopis Štěpána Viléma Kinského Františku Ferdinandovi Kinskému z 2. 10. 1720, [s. f.].

¹⁴⁸ STEPPAN, Christian, *Akteure am fremden Hof. Politische Kommunikation und Repräsentation kaiserliche Gesandter im Jahrzent des Wandels am russischen Hof (1720-1730)*, Göttingen 2016, s. 145; FLOROVSKIJ, Anton Vasiljevič, *Česko-ruské obchodní styky v minulosti (X.-XVIII. století)*, Praha 1954, s. 281.

¹⁴⁹ RA Černínů z Chudenic, SOA Třeboň, odd. Jindřichův Hradec, karton 333, fol. 166, dopis Rudolfa Kořenského z Terešova Františku Josefu Černínovi z 23. 10. 1720.

i doušku s prosbou, aby jej Vratislav i nadále zpravoval o záležitostech projednávaných na říšském sněmu v Řezně, on že bude na oplátku psát z Petrohradu.¹⁵⁰ Podrobné informovanosti o dění v habsburské monarchii se tedy Kinský nehodlal vzdát ani během svého působení v zahraničí.

¹⁵⁰ RA Vratislavů z Mitrovic v Dírné, inv. č. 278, sign. III B 3, kart. 126, [s. f.], dopis Štěpána Viléma Kinského Františku Karlu Vratislavovi z Mitrovic z 21. 12. 1720 [s. f.].

Cesta a příjezd

Před cestou na východ se hrabě Kinský musel jistojistě materiálně, ale také duševně připravit na svou novou funkci. Kinského situace byla obzvlášť komplikovaná již vzhledem ke své jisté bezprecedentnosti. Teprve roku 1701, vlivem ruského vítězství u Poltavy, se habsburská monarchie odhodlala k jmenování řádně akreditovaných diplomatických zástupců v carské říši.¹⁵¹ Z nich pak byl Štěpán prvním stálým a zplnomocněným vyslancem. Jako první tedy zaujal takto vysoce postavený diplomatický post a dá se tak považovat za průkopníka moderní novověké diplomacie habsburské monarchie v carské říši. O bezprostředních opatřeních před cestou z Kinského korespondence bohužel nemáme zprávy, z obsahu vyslancových relací však lze vyvozovat, že Štěpán měl jistě před odjezdem určité povědomí a znalosti o prostředí carského dvora a o vývoji vzájemných habsbursko-ruských vztahů. Aby byl lépe obeznámen se situací, byl ve Vídni přítomen jednání a porad ohledně svých instrukcí pro misi.¹⁵² V rámci těchto instrukcí měla být důležitým Štěpánovým úkolem organizace císařské mediace v rusko-švédském konfliktu a snaha o uskutečnění příměří v této válce ve spojitosti s Vídní organizovaným mírovým kongresem v Brunšviku.¹⁵³ Kinský se měl zasadit o účast Ruska na tomto kongresu a po eventuálním uzavření míru se snažit o vytvoření příznivých podmínek pro navázání spojení mezi monarchií a carskou říší, což také sám považoval za „*hlavní příčinu mého vyslání*“.¹⁵⁴ Dalším bodem instrukcí bylo obnovení obchodní trasy mezi ukrajinskými teritorii a slezskou Vratislavou, k čemuž byla v české dvorské kanceláři vypracována pro Kinského zvláštní instrukce, kde hlavní prioritou bylo obnovení obchodu s moskevskou juchtou, jako klíčovým artiklem celého slezsko-ruského obchodu.¹⁵⁵ Kromě toho měl vyslanec průběžně a pečlivě informovat vídeňský dvůr o výchově císařova synovce, velkoknížete Petra Alexejeviče a z povzdálí sledovat otázku ruského nástupnictví.¹⁵⁶ Bylo totiž nabíledni, že pokud by se právě

¹⁵¹ Oficiální diplomatické kontakty byly navázány o rok dříve, viz MATSCH, Erwin, *Der Auswärtige Dienst von Österreich-Ungarn 1720-1920*, Wien 1986, s. 120.

¹⁵² MÜLLER, Klaus, *Das kaiserliche Gesandtschaftswesen im Jahrhundert nach dem Westfälischen Frieden (1648-1740)*, Tübingen 1976, s. 342.

¹⁵³ Viz instrukce císaře Karla VI. Štěpánu Vilémovi Kinskému z 20. 6. 1721, SOA Litoměřice, pracoviště Děčín, RA Kinských-Preysingů – Sloup, 1. část, inv. č. 29, kart. 7, fol. 2, fol. S.

¹⁵⁴ Relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 13. 10. 1721, SOA Litoměřice, pracoviště Děčín, RA Kinských-Preysingů – Sloup, 2. část, inv. č. 29, kart. 7, fol. 29, (dále jen relace).

¹⁵⁵ F. STELLNER tvrdí, že regulace slezského obchodu byla prvořadým cílem Kinského mise, viz STELLNER, František, *Rusko a střední Evropa v 18. století, II. díl. Vliv střední Evropy na proměnu ruské společnosti*, Praha 2012, s. 166; FLOROVSKIJ, Anton Vasiljevič, *Prameny k ruským dějinám doby Petra Velikého v českých archivech a sbírkách*, in: Sborník archivních prací, č. 1., ročník XVIII, Praha 1968, s. 532; TÝŽ, *Česko-ruské obchodní styky*, s. 281.

¹⁵⁶ Instrukce císaře Karla VI. Štěpánu Vilémovi Kinskému z 20. 6. 1721, Acta relationis Moscovitiae, první část, fol.

Petr Alexejevič, jako císařův příbuzný, stal novým carem po stárnoucím a nemocemi sužovaném Petrovi, značně by tak usnadnil práci Kinského nástupcům v optimalizaci vzájemných habsbursko-ruských vztahů.

Štěpán do se do východního impéria vydal po obdržení císařského nařízení k cestě ze dne 22. července 1721 a po vyjednání příslušných financí na cestu od dvorské komory.¹⁵⁷ Poměrně opožděný odjezd legace údajně měla způsobit Štěpánova manželka, která se nakonec nedokázala odhodlat doprovázet muže do zahraničí.¹⁵⁸ Vzhledem k obavám jejího chotě se jí, jako ženě, nelze divit. Na výpravě do Ruska nejprve Kinský vykonal návštěvu na dvorech v saských Drážďanech a pruském Berlíně. Hlavní pruské město bylo v letním období sice zcela opuštěné, Kinský zde však byl nucen setrvat déle kvůli chorobě a horečkám, jež ho postihly. V největším možném kvapu pak dorazil do Gdaňsku, kde se mu konečně podařilo od kuronského vévody získat pas pro překročení ruských hranic pro sebe i svůj doprovod a rovněž obstarat si cestovní výbavu.¹⁵⁹ Jen co Štěpán dorazil do Rigy, na carském dvoře se začali okamžitě mobilizovat zahraniční vyslanci, neboť prostorové přibližování se Kinského k Rusku zde bylo logicky v paralele k vzájemnému přibližování se obou zemí v politické rovině, což samozřejmě nemohlo být ponecháno bez odezvy. Francouzský vyslanec Henri de La Vie informuje preventivně do rodné země již 8. září: „Slyšel jsem rovněž, že hrabě Kinský dospěl do Rigy, a že tento ministr sem míří kvůli rozhovorům o důležité alianci a existuje pravděpodobnost, že jeho jednání budou úspěšná, jelikož dobrá shoda i přátelství mezi císařským a zdejším dvorem jsou zjevně zcela obnoveny. Až přijede, vynasnažím se všemi silami zjistit a podat zprávu o tom, v čem ve skutečnosti spočívá jeho mise.“¹⁶⁰ Vzhledem k tomu, že v Petrohradě ještě nebyli připraveni na přijetí celé Kinského suity, rozhodl se Štěpán, že poslední kus cesty z Rigy pojede sám. Na cestě z Rigy byl doprovázen pouze, „jedním kapitánem řížského vice-gubernátora“, jenž mu byl poskytnut jako čestný doprovod.¹⁶¹ „Konečně, 21. toho měsíce pozdě v noci po této tak dlouhé

Cc-Ee.

¹⁵⁷ RA Vratislavů z Mitrovic v Dírné, inv. č. 278, sign. III B 3, kart. 126, [s. f.], dopis Štěpána Viléma Kinského Františku Karlu Vratislavovi z Mitrovic z 21. 12. 1720 [s. f.].

¹⁵⁸ MÜLLER, Klaus, *Das kaiserliche Gesandtschaftswesen*, s. 109.

¹⁵⁹ Relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 26. 9. 1721, fol. 1-2.

¹⁶⁰ Relace pana de La Vie kardinálovi Dubois z 8. 9. 1721, Sborník Imperatorskogo Russkogo Istorického Obščestva (dále jen SIRIO), tom 40., Sankt-Peterburg 1884, s. 270

¹⁶¹ Relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 26. 9. 1721, fol. 2-3.

cestě s množstvím velice zatěžujících nepříjemností, přece však v pevném zdraví, dorazil jsem do Petrohradu.“ Zde již jej očekával „císařský legační sekretář Hochholz“.¹⁶²

Na tomto místě by bylo vhodné se zmínit o osobách doprovázejících Štěpána na jeho putování, tedy o možném složení vyslancovy suity. Počet osob v doprovodu rakouského vyslance není znám, ale je pravděpodobné, že byl podobný jako v případě Kinského následné diplomatické mise do Mannheimu v roce 1727, kdy s sebou Štěpán měl dvanáctičlenný doprovod.¹⁶³ Počet lidí ve Štěpánově suitě tak zřejmě vzhledem k jeho finančním možnostem nepřesáhl tři desítky, v rámci nichž se s velkou pravděpodobností nacházeli komorníci, lokajové, podkoní či hudebníci. Podle informací ze Štěpánova působení v Moskvě si zde habsburský vyslanec také držel „*dva vynikající cukráře*“ a několik kuchařů, kteří připravovali středoevropské pokrmy, a jež Štěpán občas půjčoval svému moskevskému sousedovi, vice-kancléři Šafirovovi.¹⁶⁴ Z Pražských poštovských novin rovněž konkrétně známe Štěpánova hofmistra, pana Jana Benedikta Kuborna a podkoního, Franze von Zehrer.¹⁶⁵ Všele jeho profesionálního orchestru pak stál pozdější slavný violista Johan Hübner.¹⁶⁶ Asi nejdůležitější osobou byl již výše citovaný Hochholz, celým jménem Nikolaus Sebastian Hochholzer, klíčový muž, jenž měl stát po boku Štěpána během legace jako jeho tajemník a sekretář celé mise. O Hochholzerově životě není před působením v carské říši prakticky nic známo. Poměrně zajímavá však je zmínka v deníku holštýnského dvořana Friedricha Wilhelma von Bergholze, kde je Hochholzer označen za „*známého jezuitu, který se zde u hraběte Kinského nachází ve funkci dvorského rady.*“¹⁶⁷ Ačkoliv Bergholzův deník obsahuje množství užitečných a důvěryhodných informací a členové Habsburky exponovaného Tovaryšstva Ježíšova na diplomatických funkcích skutečně působili, je Bergholz jediným, kdo se o podobném Hochholzerově původu zmiňuje. Do Petrohradu Hochholzer dorazil s předstihem již 12./23. června, aby ambasádu připravil na Kinského příjezd, učinil všechna logistická opatření a navázal užší komunikaci s carským dvorem. Poslání legačního sekretáře před počátkem samotné mise představovalo obvyklý krok císařské diplomacie.¹⁶⁸ 19./28. září pak Štěpánovi vyjel naproti,

¹⁶² Tamtéž, fol. 3; srov. Český postilion, r. 1721, zpráva z Hamburku 20. září.

¹⁶³ MÜLLER, Klaus, *Das kaiserliche Gesandtschaftswesen*, s. 111.

¹⁶⁴ *Dnevník kamer'-junkera F. V. Berchgolca 1721-1725*, díl II., zápis z 14. 4. 1722, s. 133; tamtéž, zápis z 10. 6. 1722, s. 161.

¹⁶⁵ Pražské poštovské noviny, ročník 1722, 27. 10. 1722, č. 86, s. 3; tamtéž, 15. 8. 1722, č. 65, s. 2.

¹⁶⁶ FINDEJZEN, Nicolaj Fjodorovič, *History of Music in Russia from Antiquity to 1800*, Vol. 2., Indianapolis 2008, s. 542.

¹⁶⁷ *Dnevník kamer'-junkera F. V. Berchgolca 1721-1725*, díl II., zápis z 26. 3. 1722, s. 117; srov. tamtéž, zápis z 14. 4. 1722, s. 133.

¹⁶⁸ „*Císařského legatství sekretář Pán z Hochholzer a holštýnský extraordinari legát pán Stamke tyto dni sem*

proto o něm Kinský v relaci hovoří v souvislosti s cestou z Rigy.¹⁶⁹ Evidentně zkušený Hochholzer po Kinského odjezdu působil na petrohradské ambasádě ještě několikrát a po řadu let jako rezident i zplnomocněný vyslanec habsburské monarchie.¹⁷⁰ Jednalo se tedy o – pro habsburské zájmy v carské říši i pro celou zdejší legaci – nesmírně důležitou a nepostradatelnou osobu. Je třeba nezapomínat i na Kinského duchovní doprovod. Ten s největší pravděpodobností zastupoval český jezuita Karel Beno, který plnil funkci Štěpánova zpovědníka. Podle dopisu, který se dostal do rukou asesorům Nejsvětějšího Synodu by to mohl být on, jehož se týká stížnost z roku 1721 o tom, „že při vypravení císařského vyslance z Vídně do Ruska byl k němu z Říma zaslán mladý jezuita, který se nyní nachází v Petrohradě u onoho vyslance, a ačkoliv je i mimo službu u něj kaplanem, tak tento jezuita dnem i nocí bývá u františkánů a rokuje s nimi.“¹⁷¹ Beno (1683-1731) byl pražským rodákem, absolventem filozofie a teologie a podle zpráv svého řádu disponoval dobrou povahou, úsudkem, rozvahou a znalostmi. Jako zpovědník působil již roku 1718 u Štěpánova otce Václava Norberta Oktaviána. Co však je zajímavější, funkce zpovědníka, legačního kaplana a duchovního správce zřejmě nebyla jediná, kterou v Kinského suitě zastával. V popisu jeho osobnosti v jezuitských dokumentech se uvádí, že „rozumí německy, česky a francouzsky, italsky a rusky.“ Poslední zmiňovaný jazyk sice Beno měl ovládat pouze „podprůměrně“¹⁷², je však evidentní, že Kinský si duchovní doprovod pečlivě vybíral i na základě faktorů neduchovního charakteru. Beno tedy v Petrohradu a Moskvě působil jako překladatel, kterážto funkce byla v carské říši samozřejmě nanejvýš žádoucí a nepostradatelná. Štěpán nebyl jediný z rodu Kinských, kdo na své cestě do zahraničí využíval praktických

přijeli.“, Knihovna NM, Český postilion, r. 1721, 2. 7. 1721; Sborník moskovského hlavného archivu ministerstva inostranných děl, vyp. 5., Moskva 1893, s. 248; *Dnevník kamer-junkera F. V. Berchgolca 1721-1725*, Moskva 1902, zápis z 17. 9. 1721, s. 123; STEPPAN, Christian, *Akteure am fremden Hof. Politische Kommunikation und Repräsentation kaiserliche Gesandter im Jahrzehnt des Wandels am russischen Hof (1720-1730)*, Göttingen 2016, s. 166.

¹⁶⁹ Relace pana de La Vie kardinálovi Dubois z 19. 9. 1721, SIRIO, tom 40, Sankt-Peterburg 1884, s. 272; N. N. Bantyš'-Kamenskij zřejmě vlivem nedorozumění chybně uvádí, že Kinský a Hochholzer přijeli do Petrohradu poprvé a společně, BANTYŠ'-KAMENSKIJ, Nikolaj Nikolajevič, *Obzor'vnešnych'snošenij Rossii (po 1800 god')*, část' pervaja (Avstrija, Anglija, Vengrija, Gollandija, Danija, Ispanija), Moskva 1894, s. 50.

¹⁷⁰ Hochholzer působil v Rusku po Štěpánově odjezdu ještě v letech 1722-1725, 1732-1734, 1742-1744, a konečně 1745-1746, viz ČERKASOV, Petr Petrovič, *Dvuglavyj orol i korolevskie lilii. Stanovlenije rusko-francuzskich otnošenij v XVIII veke 1700-1775*, Moskva 1995, s. 23n.

¹⁷¹ Opisanije dokumentov i děl, chranjaščichsja v Archivě Svjatějšago Pravitel'stvejuščago Synoda, Tom 1 (1542-1721), Sankt-Peterburg 1868, s. 533; o jezuitěch se hovoří i v Kinského instrukcích, srov. instrukce císaře Karla VI. Štěpánu Vilémovi Kinskému z 20. 6. 1721, Acta Legationis Moscoviticae, první část, fol. Gg.

¹⁷² Archivum Romanum Societatis Iesu, Catalogus primus Collegii Reginae Hradecensis 1723, Catalogus triennalis 1723, Boh 46, p. 247; FLOROVSKÝ, Antonín Vasiljevič, *Čeští jesuité na Rusi: jesuité české provincie a slovanský východ*, Praha 1941, s. 326; PIERLING, Paul, *La Russie et le Saint-Siège. Études diplomatiques IV.*, Paris 1907, s. 297,

polyglotických znalostí ignaciánské komunity. Jeho strýc, František Oldřich měl na jednání v nizozemském Nijmegen v roce 1679 ve svém doprovodu rovněž jezuitu znalého cizích jazyků, Kašpara Knittela.¹⁷³ Z Kinského relací je evidentní, že během důležitých jednání na nejvyšší úrovni, tedy například s členy carské rodiny či s kancléřem, byli využíváni překladatelé přímo od carského dvora.¹⁷⁴ Beno nicméně zcela určitě nepřišel zkrátka. Štěpán jeho služeb pravděpodobně využíval v každodenním kontaktu s Rusy na nižších úrovních společenského žebříčku a především během jím iniciovaných aktivit.

Kinský dorazil do nového ruského hlavního města uprostřed bouřlivých a opulentních oslav uzavření míru se Švédskem, kdy po celém Petrohradu probíhaly nejružnější kratochvíle a maškarády.¹⁷⁵ Příjezdu Kinského si ve svém deníku ihned všímá dvořan v doprovodu vévody Karla Friedricha Holštýnsko-Gottorpského¹⁷⁶, Friedrich Wilhelm von Bergholz: „*Dnes sem dorazil císařský rakouský vyslanec, hrabě Kinský a poslal zpravit Jeho královské Veličenstvo [holštýnského vévodu-poz. autorky] o svém příjezdu. Kníže jej zná již z dřívějšíka z Vratislavy; je to mimořádně příjemný a laskavý člověk.*“¹⁷⁷ V nejstarších českých novinách Českém postilionu se objevily informace ze Štěpánovy první zprávy po evidentně komplikovaném a namáhavém putování: „*Po tak dlouhé, nepřístupné a větším dílem skrze marasty a vody nepřiležité cestě, na které hospodských domův málo a v těch ještě mimo měst skoro nic k dostání není, dvacátého druhého září do Petersburku šťastně však všichni unavení jsme přijeli.*“¹⁷⁸ Je zde nutno poznamenat, že pro diplomatické posty ve východo- a severoevropských zemích se obzvlášť těžko sháněly schopné osobnosti, neboť diplomaty odrazovala hlavně vidina zdoluhavé cesty do odlehlých oblastí po komunikacích pofidérní úrovně a v neideálních klimatických podmínkách. Jeden z legačních sekretářů mířících v roce 1684 do Moskvy, psal: „*...nyní zjišťuji, že všechno mé předchozí cestování bylo při pohledu a v porovnání s tím nynějším pouhými procházkami a cestičkami; tato cesta se mi jeví mnohem delší a tisíckrát mrzutější, než jsem si mohl představit a bude skutečně velké štěstí, pokud ji se zdravím dokončím.*“¹⁷⁹ Vzhledem ke skutečnosti, že Štěpán

¹⁷³ <http://reholnici.hiu.cas.cz/katalog/1.dll?hal~1000100684>, 29. 5. 2016.

¹⁷⁴ Např. relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 3. 10. 1721, fol. 12; relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI z 13. 10. 1721, fol. 27.

¹⁷⁵ Jednalo se o první etapu rozsáhlých mírových slavností let 1721-1722, POGOSJAN, Jelena Anatoljevna, *Petr I. - architektor rossijskoj istorii*, s. 149; WITTRAM, Reinhard, *Peter I. Czar und Kaiser. Zur Geschichte Peters des Grossen in seiner Zeit*, II. Band, Göttingen 1964, s. 461.

¹⁷⁶ Jedná se o otce budoucího cara Petra III. Fjodoroviče.

¹⁷⁷ *Dnevnik kamer'-junkera F. V. Berchgolca 1721-1725*, Moskva 1902, zápis z 16. 9. 1721, s. 122.

¹⁷⁸ Český postilion, ročník 1721, Vejtah z psaní z Petersburgku ode dvora císařského pána legáta od 27. října.

¹⁷⁹ Cit. dle MÜLLER, Klaus, *Das kaiserliche Gesandtschaftswesen*, s. 183.

podnikl svou cestu v poměrně příhodném ročním období, a přesto nebyl po jejím absolvování evidentně spokojen, jeví se nám výše citovaná svědectví jako dostatečný důkaz toho, že cestovní podmínky při rozhodování o přijetí diplomatického postu nebyly pouhou výmluvou. Třebaže si Kinský stěžoval na nedostatek financí před cestou do Ruska, na petrohradské obyvatele udělal nepochybně značný dojem: „*Bagáž nahoře praveného pána legáta tak skvostná jest, že všichni myslili, že nějaký kníže býti musí.*“¹⁸⁰ Petrohradě zde tak zmínkou o knížeti v podstatě předpověděli Kinského budoucnost po návratu do monarchie.

¹⁸⁰ Český postilion, ročník 1721, 20. 9. 1722, č. 77, s. 3.

Působení v Petrohradu

Jako první po příjezdu byl Kinský nucen logicky řešit problémy ohledně ubytování své suity. Ačkoliv pro něj již sekretář Hochholzer našel pěkný kamenný dům patřící generálmajorovi Grigoriji Petroviči Černyševovi, Rusové z neznámých důvodů neumožnili habsburské společnosti se zde ubytovat a Štěpán tak byl nucen zamířit s celou suitou do „*dřevěného domu, vzdáleného asi hodinu od carského dvora*“.¹⁸¹ Tento nouzový, a posléze i stálý příbytek byl nejen, podle mínění dvořanů, doslova „*strašně daleko*“¹⁸² od centra, ale rovněž poměrně drahý na udržování,¹⁸³ a co hůře, „*je neustále vystaven nebezpečí ohně*“. Štěpán nebyl bez obav bezdůvodně, neboť „*ihned další noci jsem se ocitl v nebezpečné situaci, když od uhlíků z ohniště, které ucpaly průchod komínu v mé ložnici, chytla střešní taška a trám, vzbudil mě hustý kouř, že jsem sotva mohl popadnout dech a zachránil se odsud*...“¹⁸⁴ Již na začátku legace se tedy Kinský musel potýkat s nepříjemnými a nečekanými starostmi, takže není divu, že se v první relaci vyjadřuje podrážděně. Je evidentní, že přijetí habsburské delegace nevěnoval carský dvůr příliš mnoho pozornosti. Mohlo se jednat pouze o nedorozumění, špatnou organizaci či snad vědomé opomenutí, je však zřetelné, že jakýkoliv potencionální bojkot či rezistence ze strany carské říše by měly devastační účinek na vzájemné habsbursko-romanovské vztahy. Podle následujících zpráv Kinský v tomto domě již pravděpodobně zůstal, neboť například Bergholz si stěžoval, že „*i během krásného počasí je cesta k hraběti nadmíru mizerná*“.¹⁸⁵ Kinského dům byl zřejmě vzdálen nejen od centra, ale i od petrohradské periferie, jelikož francouzský vyslanec Jacques de Campredon v listopadu 1721 tvrdil, že ze Štěpánova sídla, kde kvůli špatnému počasí musel přenocovat, ušel pěšky více než míli cesty, aby mohl poslat své hlášení do Francie.¹⁸⁶

O svém příjezdu zpravil Štěpán nejprve pouze velkokancléře Gavrilu Ivanoviče Golovkina, s návštěvou cara bylo nutné posečkat až po skončení mírových oslav. Již od samého počátku svého pobytu byl Kinský ve velmi frekventovaném kontaktu s delegací holštýnského vévody Karla Friedricha. Například již dva dny po příjezdu večerel u holštýnského vyslance v

¹⁸¹ Relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 26. 9. 1721, fol. 3.

¹⁸² *Dnevník kamer'-junkera F. V. Berchgolca 1721-1725*, zápis z 23. 11. 1721, s. 168, z 9. 12. 1721, s. 183.

¹⁸³ Za nájem měl Kinský platit 1800 rublů ročně, přitom mu mělo být podle instrukcí z června 1721 původně poskytnuto „*ubytování zdarma*“, tedy, zřejmě na carské náklady, viz instrukce Karla VI. Štěpánu Vilémovi Kinskému z 20. 6. 1721, *Acta Legationis Moscoviticae*, 1. část, fol. V.

¹⁸⁴ Relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 26. 9. 1721, fol. 4.

¹⁸⁵ *Dnevník kamer'-junkera F. V. Berchgolca 1721-1725*, zápis z 5. 11. 1721, s. 153.

¹⁸⁶ Relace Campredona kardinálovi Dubois ze 17. 11. 1721, SIRIO, tom 40, Sankt-Peterburg 1884, s. 333; srov. relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 17. 11. 1721, fol. 77; „*oficirové císařského pána legáta dva i tři pohromadě bydleti musejí a to ještě špatně, neb co se zde za rok činže dáti musí, za to by mnohem lepší dům se vystaviti mohl*“, *Pražské poštovské noviny*, rok 1722, 31. 1. 1722, č. 9, s. 3.

Petrohradu Stamkeho, o pár dní později pro změnu obědval u samotného vévody. Slavnosti, které holštýnská společnost pořádala na jeho počest, Štěpána v podstatě zdržely v navazování prvních důležitých konexí na carském dvoře.¹⁸⁷ Jednou z prvních Štěpánových povinností byla privátní návštěva u vévody Karla Friedricha,¹⁸⁸ kterému prokázal tradiční zdvořilosti, zároveň jej však zpravil o tom, že se zatím nemůže více angažovat v jeho holštýnských záležitostech. Kinský měl totiž ve svých instrukcích jasně zadáno, nevstupovat do kontaktu s žádnými dvořany ani vyslanci do doby, než vykoná první audienci u kancléře Golovkina, což také ve své první relaci svědomitě zdůrazňuje.¹⁸⁹ Zcela diplomaticky se rovněž před oficiálním přijetím u cara nehodlal pouštět do vážnějších politických diskuzí. Během první návštěvy u kancléře Golovkina 29. září/10. října po „vzájemných komplimentech“ prostřednictvím tlumočníka požádal o určení audienčního dne u cara a postěžoval si při této příležitosti na „*mou obtížnou cestu sem*“. Po této návštěvě byl jeho příjezd oznámen podle tradičního diplomatického ceremoniálu „*vévodovi holštýnskému, knížeti Menšikovovi, vícenkancléři baronu Šafirovovi, stejně tak jako ruským a zahraničním ministrům a generálům*.“¹⁹⁰ Ostatní osoby u dvora měl o vyslancově příjezdu zpravit Hochholzer. Vzhledem k tomu, že audience u Golovkina vzbudila žárlivost dalšího důležitého politika, vice-kancléře Petra Pavloviče Šafirovova, a jelikož se Kinský domníval, že „*by tato dotčenost mohla stížit má budoucí jednání o císařských zájmech*“ a byl si současně vědom, že nevědomě porušil ruský diplomatický protokol, rozhodl se navzdory svým instrukcím vice-kancléře následující den rovněž navštívit. Hovořilo se o nově uzavřeném míru v Nystadu a Šafirov vyslance ujistil, že se tam nejednalo o ničem, co by bylo pro Habsburky nevýhodné a rovněž mu předal kopii mírové dohody.¹⁹¹

První, neoficiální audience u cara v podobě soukromého setkání proběhla 1./12. října v poněkud neobvyklou dobu, v šest hodin ráno. Štěpán se i s doprovodem na loďce přeplavil k

¹⁸⁷ Relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 26. 9. 1721, fol. 4; *Dnevník kamer'-junkera F. V. Berchgolca 1721-1725*, zápisy z 23. a 28. 9. 1721, s. 124; *Dnevník kamer'-junkera F. V. Berchgolca 1721-1725*, zápis z 18. 9. 1721, s. 123; srov. Český postilion, r. 1721, Výtah z psaní z Petersburgu ode dvora císařského pána legáta od 27. října.

¹⁸⁸ Vévoda přijel do carské říše na začátku roku 1721, aby u cara hledal pomoc při navrácení svých území od dánského krále a kvůli svým nárokům na švédský trůn.

¹⁸⁹ Instrukce Karla VI. Štěpánu Vilémovi Kinskému z 20. 6. 1721, Acta Legationis Moscoviticae, 1. část, fol. V; relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 26. 9. 1721, fol. 5.

¹⁹⁰ Relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 3. 10. 1721, fol. 7-8; zcela identicky jednal po svém příjezdu i francouzský vyslanec Campredon: „...*francouzský legát pán Campredon všem cizím zde se vynacházejícím dvořenínům a legátům svůj příjezd oznámiti dal*“, Knihovna NM, Český postilion, r. 1721, z Petrohradu 2. 3. 1721.

¹⁹¹ Relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 3. 10. 1721, fol. 9-10.

carovu „zahradnímu domu“, tedy k Letnímu paláci, kde byl Petrem přijat v značně neformální a domácí atmosféře, jinými slovy: „*císařský pán legát teprv prvního října u jeho carovské milosti audienci měl, při které velmi přívětivě přijat byl nebo car osobně pánu legátu z té síně, kde audience býti měla, na čtyři kroky vyšel a pána legáta tam uvedl...*“¹⁹² Se zřetelem k místu audience¹⁹³ i privátnímu charakteru setkání se Štěpán rozhodl pro odpovídající „*familiérnější rozpravu*“ s imperátorem.¹⁹⁴ Následně carovi přednesl svou vstupní promluvu, týkající se především přání „*obnovit skutečné přátelství*“ mezi ním a císařem.¹⁹⁵ Car jej ujistil o tom, že si nepřeje nic jiného a taktéž ubezpečil Kinského, že je podle jeho zpráv jako vyslanec „*zcela obstojný*“. Car si přitom vzpomněl, že „*během své přítomnosti ve Vídni poznal hraběte Kinského, který stál v čele ministerstva a zeptal se mně, zda s ním nejsem příbuzný, nacož jsem odpověděl, že to byl můj strýc. On ale pokračoval, že tento státní ministr byl postavou tlustější a větší, než jsem já.*“ Skutečnost, že si Petr pamatoval tělesné proporce Františka Oldřicha Kinského, kterého viděl krátce před více než dvaceti lety, svědčí nejen o výborné carově paměti, ale i o jeho evidentní snaze pochlubit se svými evropskými kontakty. Car se Štěpána v závěru diskuze s hrdostí ptal na to, jak se mu líbí Petrohrad. Kinský odpověděl, že žasne nad tím „*že bylo v tak krátkém čase postaveno tak kvetoucí město*“ a car dodal, že hodlá město „*přivést ke skutečné dokonalosti a chce mi během mé přítomnosti všechno ukázat.*“¹⁹⁶ Město na Něvě bylo symbolem všeho, co se Petrovi za vlády podařilo, proto bylo pochopitelné, že cítil potřebu se jím pyšnit.

Poté, co do Petrohradu dorazil kurýr z Nystadu s definitivní ratifikací, zúčastnil se Kinský již mírových slavností. Při nich chtěl carovi „*kvůli obdržené ratifikaci osobně pogratulovat*“. Car byl sice zaneprázdněn, ale během slavností jej alespoň pozdravil pokývnutím hlavy.¹⁹⁷ Zakrátko poté, 5./16. října, se Štěpán v podobně nenucené atmosféře setkal i s carevnou Kateřinou Alexejevnou, které vyjádřil přátelský pozdrav od císařovny a potěšení nad tím, že se celé carské rodině daří dobře. Svůj zřetelný zájem projevil především o „*prince a princeznu a obzvlášť o jejich vzdělání*“. Štěpán se zde zcela v duchu vídeňských instrukcí informuje podrobněji o dětech císařovny sestry, velkoknížeti Petrovi Alexeji a o velkokněžně Natálii Alexejevně.¹⁹⁸ Další příležitost podat zprávu o malém velkoknížeti měl vyslanec ještě tentýž měsíc, neboť Petr

¹⁹² Český postilion, r. 1721, Výtah z psaní z Petersburku ode dvora císařského pána legáta od 27. října.

¹⁹³ Rozhovor se odehrával v carově ložnici.

¹⁹⁴ Relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 3. 10. 1721, fol. 11-12.

¹⁹⁵ Vstupní řeč Štěpána Viléma Kinského 1./12. 10. 1721, Acta Legationis Moscoviticae, první část, fol. Nnn.

¹⁹⁶ Relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 3. 10. 1721, fol. 11-13.

¹⁹⁷ Relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 6. 10. 1721, fol. 17-18.

¹⁹⁸ Relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 6. 10. 1721, fol. 15.

Alexejevič dosáhl šesti let: „odebral jsem se k vznešenému princovi již dopoledne, abych mu mohl pogratulovat k jeho narozeninám“. Velkoknížeti vyslanec vyřídil pozdravy od jeho tety, císařovny a kromě toho „jsem dostal dostatečnou zprávu o jeho vzdělávání a činnosti“. Během hostiny na počest velkoknížecích narozenin, si rovněž povšiml, „že carevna se u stolu velmi stará o tohoto prince a princeznu, jeho sestru“.¹⁹⁹ Kinský tedy velice bedlivě pozoroval výchovu carských sirotek i jednání Petrovy druhé manželky. Při této příležitosti vyslanec rovněž tančil „s mladší carovou dcerou“, tedy Alžbětou Petrovnou, u níž si povšiml dobrých mravů a vlastností. Velkokníže Petr Alexejevič měl podle něj „velmi světlé vlasy a obličej, jenž je podobný tomu císařovninu“.²⁰⁰

Od října byl Kinský častým hostitelem holštýnské společnosti.²⁰¹ Záležitost vévody holštýnského a jeho zájmy pak již až do konce mise nespustil ze zřetele a pozorně sledoval jejich vývoj.²⁰² Podobně pečlivě sledoval Kinský vývoj věcí v Meklenbursku a carské zájmy zde.²⁰³ Petrovy státníky při každé příležitosti nezapomněl přesvědčovat, že sem byl poslán kvůli „obnovení starého důvěrného přátelství ... k čemuž Jeho Císařské Veličenstvo využije jakýkoliv dostupný prostředek.“²⁰⁴ Brzy po svém příjezdu se rychle zorientoval mezi osobnostmi ruského dvora a na francouzské ambasádě se například nechal v předstihu informovat o dni příjezdu nového vyslance Jacquese de Campredona,²⁰⁵ u něhož rovněž okamžitě po jeho přibytí do města svědomitě učinil návštěvu. Campredonovým přijetím na carském dvoře byl Kinský zneklidněn a vídeňský dvůr ujišťoval, že bude veškerá jednání francouzského vyslance pozorně sledovat.²⁰⁶ Rovněž císaře ubezpečoval, že vzhledem k tomu, že si v Petrohradu francouzský vyslanec najal dům pouze na rok, nezůstane zde dlouho.²⁰⁷ Campredon mezitím již v jedné ze svých prvních diplomatických relací z carské říše popsal Kinského diplomatickou „strategii“: „Velice usiluje o

¹⁹⁹ Relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 24. 10. 1721, fol. 45-46; podobný závěr učinil Kinský i při dalším pozorování carské rodiny v prosinci, viz relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 15. 12. 1721, fol. 92.

²⁰⁰ Relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 24. 10. 1721, fol. 46-47; srov. Český postilion, rok 1721, 27. 10. 1721, č. 54, s. 5.

²⁰¹ *Dnevník kamer'junkerů F. V. Berchgolca 1721-1725*, zápis z 2. 10. 1721, s. 128, zápis z 19. 10. 1721, s. 133.

²⁰² Např. 6./17. října se Kinský od holštýnských dozvěděl o plánu dát vévodovi holštýnskému jako náhradu za dánské Šlesvicko Brémy a Verden od Hannoverska, viz relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 6. 10. 1721, fol. 20; srov. relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 30. 12. 1721, fol. 107; srov. relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 12. 6. 1722, fol. 218.

²⁰³ Viz relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 10. 10. 1721, fol. 23.

²⁰⁴ Relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 13. 10. 1721, fol. 29.

²⁰⁵ Viz ČERKASOV, Petr Petrovič, *Dvuglavyj orol i korolevskie lilii*, s. 22.

²⁰⁶ Relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 27. 10. 1721, fol. 49.

²⁰⁷ Relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 3. 11. 1721, fol. 54.

*co nejužší spojenectví mezi svým panovníkem a carem, který se však k takovému kroku nehodlá odvážit ihned.*²⁰⁸

Přirozená je Štěpánova účast na pompézních oslavách ku příležitosti uzavření míru se Švédskem. Během této události dne 22. října přijal Petr v petrohradském Trojickém chrámu titul Otce vlasti a Imperátora vši Rusi.²⁰⁹ Kinský v průběhu následující slavnostní hostiny na osobní žádost seděl u stolu společně s holštýnským vévodou a knížetem Alexandrem Danilovičem Menšikovovem, zatímco Campredon si zajistil místo vedle kancléře Golovkina. Slavnost měla samozřejmě velký význam, proto neudiví, že i zasedací pořádek měl své hlubší a politické konotace. Bergholz popisuje, jak car opustil hostinu, aby si dle svého zvyku po obědě odpočinul na své lodi, přičemž zbylé společnosti nařídil, aby zůstala na svých místech u stolů do doby, kdy se vrátí. Většina společnosti se tak dlouhou chvílí nudila či pospávala na stolech. Kinský prý litoval, že u sebe nemá alespoň karty, jelikož hovor se společníky vázl a on již netušil, co dělat.²¹⁰ Zřejmě ve své činorodosti nebyl zvyklý jen tak sedět na místě a ničemu se nevěnovat. Petr se podle Štěpánových slov vrátil ke společnosti až kolem deváté hodiny večerní, což znamená, že se dvořané nudili minimálně několik hodin.²¹¹

Kinského nadějně vyhlídky, že během působení v carské říši bude mít své již beztak limitované finance pod kontrolou, v Petrohradu, kde „*všechno náramně draho jest, protože jak k potravě, tak také potřebné věci zdaleka se dovážeti musejí*“,²¹² rychle vzaly za své. Vzhledem k tomu, že mladé a izolované město nemělo zatím žádná hospodářská centra, prakticky vše tak skutečně bylo po špatných cestách a zdaleka přiváženo, což cenu zboží navyšovalo třikrát až čtyřikrát v poměru k produktům ve starém hlavním městě.²¹³ Aby si získal větší náklonnost cara, byl tak rezignovaný Štěpán ochoten utrácet zřejmě nemalé sumy peněz na nejrůznější dvorské

²⁰⁸ Relace pana de La Vie kardinálovi Dubois z 27. 10. 1721, z 29. 10. 1721 a 7. 11. 1721, SIRIO, tom 40, Sankt-Peterburg 1884, s. 276, 288, 291.

²⁰⁹ Podrobněji viz AGEJEVA, Olga Genijevna, *Titul „imperator“ i ponjatije „imperija“ v Rossii v pervoj četverti XVIII veka*, in: *Mír istorii* 5, 1999, <http://www.historia.ru/1999/05/agejeva.htm>, 28. 7. 2016; datum 22. října nebylo samozřejmě vybráno náhodně, jedná se o svátek kazaňské ikony Boží Matky, která zachránila Moskvu v roce 1612 od Poláků – Petr totiž slíbil, že válkou získá nazpět všechna teritoria uzmutá carské říši během smuty, POGOSJAN, Jelena Anatoljevna, *Petr I. - architektor rossijskoj istorii*, s. 150-152; WITTRAM, Reinhard, *Peter I. Czar und Kaiser*, Band II, s. 463; ANISIMOV, Jevgenij Viktorovič, *Petr Velikij. Ličnost i reformy*, Sankt-Peterburg 2009, s. 206.

²¹⁰ *Dnevnik kamer-junkera F. V. Berchgolca 1721-1725*, zápis z 22. 10. 1721, s. 137; srov. relace Campredona kardinálovi Dubois z 7. 11. 1721, SIRIO, tom 40, Sankt-Peterburg 1884, s. 299; srov. relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 3. 11. 1721, fol. 53.

²¹¹ Relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 3. 11. 1721, fol. 53.

²¹² Český postilion, r. 1721, Výtah z psaní z Petersburku ode dvora císařského pána legáta od 27. října.

²¹³ AGEJEVA, Olga Genijevna, „*Veličajšij i slavnejšij bolee všech gradov v svete*“ - *Grad Svjatovo Petra*, s. 74.

slavnosti, například na „*velkou hostinu, na které byl přítomen car s některými dvořany a s zahraničními ministry*“.²¹⁴ V polovině listopadu totiž Kinský ve svém domě na obědě hostil samotného cara, holštýnského vévodu a množství dvořanů u příležitosti císařova svátku. Štěpán jakoby po sebevědomém vystupování prvních měsíců svého působení začal být poněkud nejistý, neboť, místo toho, aby Petra na oslavu pozval, rozhodl se „*nechat prostřednictvím generála Jagužinského sondovat u cara, zda by ten byl ochoten ke mně přijít*“.²¹⁵ Panovník samozřejmě svolil, a Štěpán proto začal pro početnou společnost „*nechat připravovat velký stůl a všechno ostatní*“.²¹⁶ Tento den však podle Bergholzova deníku nastala v Petrohradu extrémně kritická povodňová situace způsobená silnou bouří, takže nebylo jednoduché se do Kinského již tak nevhodně umístěného domu dopravit, neboť „*i kdybychom dojeli, tak bude možné se navrátit jen když hladina vody rychle klesne, takže Jeho Výsost v opačném případě riskuje to, že by byl nucen zůstat u Kinského a mít k dispozici přes noc špatnou postel*“.²¹⁷ Vybavení vyslancova domu zjevně nemělo dostatečné kvality. „*Car se však nejprve, když bouře ještě nebyla tak prudká, přeplavil přes vodu k chrámu a bouře jej ani v nejmenším nepolekala ... a tak ke mně doplul po svém obvyklém kanálu v slavnostním oděvu*“.²¹⁸ Bergholz třicetiletou povodeň popisuje výrazně dramaticky, a to včetně atmosféry všeobecného strachu a výjevů topících se lidí. Petr byl v tu chvíli zřejmě jediný člověk v Petrohradě, kterého nebezpečná situace nechávala zcela v klidu. Příroda tedy habsburskému vyslanci v Rusku nebyla právě nakloněna. Štěpánova velkolepá slavnost byla nakonec přerušena „*strašlivým uragánem, jehož vlivem byla zatopena velká část domů v městě a téměř všechny mosty byly zničeny*“.²¹⁹ Car slavící u Kinského byl carským domem pohřešován a jeden z kurýrů, který se k vyslancovu domu snažil dostat, utonul v „*dlouhé aleji*“ - tedy na místě nynějšího Něvského prospektu.²²⁰ Bergholz líčí i chaotické a zároveň tragikomické jednání společnosti během této přírodní katastrofy, kdy vévoda holštýnský se společností jednoho listopadového dne „*nadmíru klidně stihli povečeřet*“ v prvním patře domu,

²¹⁴ Relace Campredona kardinálovi Dubois ze 17. 11. 1721, SIRIO, tom 40, Sankt-Peterburg 1884, s. 333.

²¹⁵ Relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 17. 11. 1721, fol. 75.

²¹⁶ Relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 17. 11. 1721, fol. 76.

²¹⁷ *Dnevník kamer-junkera F. V. Berchgolca 1721-1725*, zápis z 5. 11. 1721, s. 152.

²¹⁸ Relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 17. 11. 1721, fol. 76-77; „*ačkoliv ten den hrozné a strašlivé povětrí a možská bouře povstala, tak že car právě tenkrát po vodě k jeho excelenci se plavíce, ve velkém nebezpečení života postave, a osobně hlavního vesla se chopiti a ssyf řídití přinucen byl, a tak přece šťastně však všechen mokrý a unavený se svým při sobě majícím dvorem k jeho excelenci pánu legátu připlul*“, Český postilion, rok 1721, 20. 12. 1721, č. 76, s. 2.

²¹⁹ Relace pana La Vie kardinálovi Dubois ze 17. 11. 1721, SIRIO, tom 40, Sankt-Peterburg 1884, s. 333.

²²⁰ *Dnevník kamer-junkera F. V. Berchgolca 1721-1725*, zápis z 5. 11. 1721, s. 154.

zatímco v zatopeném přízemí zvedali sloužící brodící se vodou ve výšce stehů pokrmy nad hlavu a ze vzdálené kuchyně vozili kuchaři jídlo na loďce, neboť venku sahala voda koním k břichu.²²¹ Za tak krátkou dobu, kdy Štěpán v novém hlavním městě pobýval, se mu tak již podařilo bez následků přestát požár i povodně, které byly právě v roce 1721 velice intenzivní.²²² Petrohrad v prvních desetiletích své existence rozhodně nebylo bezpečné město a více než švédská vojska, byly jeho nepřítelem už od počátku voda a oheň. Zvláště povodně se postupně staly petrohradským fenoménem, nejvážnější příčinou jeho potencionálního úpadku. Za svou nynější krásu a slávu bylo město nuceno zaplatit obrovskou cenu. Ve světle této skutečnosti se nám Štěpánovo působení zde jeví v podstatě jako minimálně život ohrožující. Existuje možnost, že Kinský snad i trochu tušil, jaká nebezpečnost jej mohou ve stále budovaném Petrohradě²²³ obklopeném nehostinnou přírodou a postaveném na bažinatých březích tehdy ještě minimálně kontrolované Něvy a jejích říčních ramen očekávat, a proto se tak intenzivně bránil svému jmenování na zdejší post.

Kinského oslava pořádaná na počest císařových jmenin nám však kromě výše popsaných dobrodružných petrohradských událostí nabízí i odlišný pohled hostitele a Campredona, jenž byl na slavnosti rovněž účasten.²²⁴ Štěpán informuje do Vídně, že navzdory nepřízni počasí nebyl car nijak rozladěn, naopak, „*byl velmi spokojen*“, připíjel na císařovo zdraví, pobyl ve vyslancově domě „*od jedenácti do tří hodin odpoledne*“ a jeho „*veselost následně rozradostnila také všechny ostatní*“, kteří byli evidentně vystrašeni situací za okny Kinského domu. Vyslanec líčí, že poté, co caru „*lichotil a obdivoval jej, byl jsem od něj i políben*.“²²⁵ Campredon tentýž den podává trochu odlišněji. Car měl slavnost opustit na své lodi po velmi krátké návštěvě ihned po vypuknutí bouře,²²⁶ Francouzský vyslanec se pochopitelně nezmiňuje o lichotivých slovech cara vůči císaři

²²¹ *Dnevnik kamer'-junkera F. V. Berchgolca 1721-1725*, zápis z 5. a 10. 11. 1721, s. 153, 161.

²²² Již v následující relaci se Štěpán zmiňuje o tom, že vypukla „*nová bouře, obrovská a způsobující škody za několik milionů*“, viz relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 21. 11. 1721, fol. 78; ještě v témže měsíci nedaleko Kinského domu vypukl nový požár, *Dnevnik kamer'-junkera F. V. Berchgolca 1721-1725*, zápis z 11. 11. 1721, s. 162; o povodních rovněž Český postilion, r. 1721, zpráva z Petrohradu 24. 11. 1721: „*Ta hrozná povodeň, kterou jsme zdež 17. dne tohoto měsíce měli, tak vysoko vystoupila, že to žádný od třiceti let v těchto místech nepamatuje*.“; o povodních dále píše i Campredon: „*Strašné povodně zničily železné zásoby více než za 15 milionů livrů. Všechny galérie se dostaly až na břeh a dva koráby se dostaly dokonce do carské zahrady, která je srována se zemí. Mnoho lidí zemřelo ve vlnách...*“, relace Campredona kardinálovi Dubois ze 21. 11. 1721, SIRIO, tom 40, Sankt-Peterburg 1884, s. 347; o petrohradských povodních podrobněji viz AGEJEVA, Olga Genijevna, „*Veličejší i slavnější bolee všech gradov v svete*“ - *Grad Svjatovo Petra*, s. 81-86.

²²³ S většími stavebními kroky se v podstatě začalo až po poltavské bitvě, roku 1710.

²²⁴ Viz relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 17. 11. 1721, fol. 77.

²²⁵ Relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 17. 11. 1721, fol. 77.

²²⁶ Relace Campredona kardinálovi Dubois ze 24. 11. 1721, SIRIO, tom 40, Sankt-Peterburg 1884, s. 350-351.

a jeho dobré náladě, ale naopak zdůrazňuje, že mu car potvrdil plány na připravované spojenectví své a jeho země a choval se k němu nadmíru laskavě.²²⁷ U obou hlášení je tedy patrná spontánní intence zdůraznit carovu přízeň k zastupované zemi a současně nezmiňovat či nenápadně modifikovat skutečnosti, jež by nahrávaly druhé straně. Tato tendence se vyskytuje kontinuálně napříč všemi Kinského relacemi. Štěpán byl skálopevně přesvědčen, že „z *Campredonova posláni nevyplývá nic pozitivního*“.²²⁸ Menší rozdíly měl Štěpán s francouzským kolegou již od počátku takřka neustále. Campredon například popisuje škodolibou radost svého habsburského protějšku, když se dozvěděl o tom, že by do Petrohradu mohl přijet nový mimořádný vyslanec místo něj: „*Kinský si z té zprávy dlouho dělal legraci*“.²²⁹ Naopak, když car na oslavách carevnina svátku přijal s velkým zájmem od Campredona památeční medaili do svých sbírek, psal francouzský vyslanec do rodné země se zjevným zadostiučiněním: „*Tyto nepatrné znaky carovy blahosklonosti ke mně tak rozčilují Kinského, že se mu to už dokonce nedaří ani skrývat*“.²³⁰ Co se týče politické konkurence, byl Kinský podle Campredona „*tak podezřívavý, že je neustále něčím podrážděný*“ a z francouzského vyslance prý ve společnosti často „*nespustil zrak*“.²³¹ Vzájemná rivalita mezi oběma vyslanci byla občas mírně vyhrocená, kupříkladu, když Campredon používá v souvislosti se Štěpánem poněkud nediplomatických, ba až vojenských obrátů: „*Vše, co Kinský napovídal Jagužinskému a Šafirovovi o mé údajné oddanosti Tolstému a Ostermanovi bylo vypovězeno s cílem mě poškodit a vzbudit proti mně podezření jedné strany. Avšak, rozhovor, o kterém jsem dal Vašemu Veličenstvu hlášení ... zničil tuto baterii*“.²³² Řevnivost se netýkala pouze osob obou vyslanců, nýbrž měla širší kontext, jak rovněž píše Campredon: „*Od jednoho Francouze, který slouží jako páže u Kinského, a který se seznámil s mým sekretářem, jsem také zjistil, že nenávisť císařských k nám je nepředstavitelná, stejně jako hrubý, pohrdavý tón, se kterým se hovoří ve Vídni o všem, co nese francouzské jméno*“.²³³

Je jisté, že Kinský byl velmi společenským a družným člověkem. V listopadu 1721 měl spolu s dalšími zahraničními vyslanci, pruským ministrem baronem Gustavem von Mardefeld,

²²⁷ Relace Campredona kardinálovi Dubois ze 17. 11. 1721, SIRIO, tom 40, Sankt-Peterburg 1884, s. 333.

²²⁸ Relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 28. 11. 1721, fol. 84.

²²⁹ Relace Campredona kardinálovi Dubois ze 17. 11. 1721, SIRIO, tom 40, Sankt-Peterburg 1884, s. 333; srov. relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 3. 11. 1721, fol. 54; Kinský se kromě toho – podle Campredona – snažil francouzského vyslance všelijak kompromitovat a pomlouvat, viz relace Campredona kardinálovi Dubois ze 24. 11. 1721, SIRIO, tom 40, Sankt-Peterburg 1884, s. 366.

²³⁰ Relace Campredona kardinálovi Dubois ze 8. 12. 1721, SIRIO, tom 40, Sankt-Peterburg 1884, s. 379.

²³¹ Relace Campredona kardinálovi Dubois ze 12. 12. 1721, SIRIO, tom 40, Sankt-Peterburg 1884, s. 391.

²³² Relace Campredona kardinálovi Dubois ze 15. 12. 1721, SIRIO, tom 40, Sankt-Peterburg 1884, s. 394.

²³³ Relace Campredona kardinálovi Dubois ze 21. 11. 1721, SIRIO, tom 40, Sankt-Peterburg 1884, s. 346.

Campredonem a holštýnským tajným radou Henningem Friedrichem von Bassewitz,²³⁴ založit jakési společenství, které se mělo scházet vždy čtyřikrát v týdnu u jednoho z daných pánů a na Kinského vycházela středa.²³⁵ Podle mého názoru se nejednalo pouze o shromáždění, sloužící k hodování, karetním partiím a jiné zábavě, nýbrž o jakési částečně institucionalizované diplomatické informační centrum, díky němuž byl každý z účastníků lépe zasvěcen do činnosti svých kolegů. Šlo do jisté míry o dvousečnou zbraň v pozitivním slova smyslu - všichni čtyři diplomaté byli daným společenstvím informačně propojeni aby zároveň díky této informovanosti mohli proti sobě navzájem snadněji intrikovat. Štěpán se nejvíce stýkal zvláště s Mardefeldem, jenž měl být doslova jeho „*stínem a duší*“.²³⁶ Společně tvořili určitý „německojazyčný“ blok vůči snahám Campredona, přičemž pruský vyslanec pro Štěpána horlivě zjišťoval informace o Campredonově činnosti na carském dvoře a oba pak ve svém tažení vůči francouzské straně využívali i pomoci generála Pavla Ivanoviče Jagužinského.²³⁷ Jagužinskij je ve Štěpánových relacích často vzpomínán a vypadá to, že měl s habsburským vyslancem poměrně blízký vztah, přičemž zde možná hrál roli pozitivní dojem, který udělal na vídeňský dvůr jako prostředník během aféry s carevičem Alexejem a během jednání před ustanovením Kinského na post vyslance. Kromě toho byl pro Štěpána důležitý i skutečnost, již brzy vypožoroval i Campredon, a sice: „... *jak srdečně je car nakloněn tomuto důstojníkovi*...“.²³⁸ Mardefeld jinak ke Kinskému choval značnou důvěru i co se týče informací ze své mise, jak píše Kinský: „*pruský vyslanec baron Mardefeld mi z vlastní vůle ukázal reskript od svého krále, v němž mu král přikazuje bedlivě sledovat Campredonova jednání, jež mají mířit k tomu, že Francie v budoucnu může využít carovy moci proti římské říši a k jejímu rozvracení. Poté mi vyslanec od svého dvora sdělil, že mu ode mě bylo projevono mnoho přátelství i zdvořilostí, proto mu král nařídil tyto domněnky se mnou sdílet*...“.²³⁹ V instrukcích od pruského dvora byl Mardefeld explicitně nabádán, aby Kinského naváděl proti rusko-francouzskému spojení, což však bylo vzhledem k intencím habsburského dvora nošením sov do Athén.²⁴⁰

²³⁴ O Bassewitzovi např. STEPPAN, Christian, *Akteure am fremden Hof*, s. 174.

²³⁵ *Dnevník kamer'-junkera F. V. Berchgolca 1721-1725*, zápis z 7. 11. 1721, s. 156.

²³⁶ Relace Campredona kardinálovi Dubois ze 21. 11. 1721, SIRIO, tom 40, Sankt-Peterburg 1884, s. 346.

²³⁷ „*Kinského podezření umocňuje Mardefeld, který se ze všech sil stále snaží pátrat po mých krocích a motivech mých činů*.“, viz relace Campredona kardinálovi Dubois ze 24. 11. 1721, SIRIO, tom 40, Sankt-Peterburg 1884, s. 366-367; „...*Jagužinskij má příliš přátelské vztahy s Kinským a Mardefeldem*...“, Tamtéž, relace z 1. 12. 1721, s. 371; srov. tamtéž, relace z 19. 12. 1721, s. 402.

²³⁸ Relace Campredona kardinálovi Dubois z 1. 12. 1721, SIRIO, tom 40, Sankt-Peterburg 1884, s. 371.

²³⁹ Relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 19. 1. 1722, fol. 119.

²⁴⁰ Viz instrukce Fridricha Viléma I. Mardefeldovi z 13. 1. 1722, SIRIO, tom 15, Sankt-Peterburg 1884, s. 198.

V listopadu se Štěpánovi podařilo začít projednávat i urgentní otázku slezsko-ruského obchodu. Šafírov s Golovkinem mu však na přímý dotaz odpověděli, že v dané věci nejsou informováni a slíbili, že jeho návrh předloží k jednání obchodnímu kolegiu.²⁴¹ K problému se Kinský vrátil znovu již na počátku prosince, kdy navrhl, aby byl volný obchod mezi oběma teritorií obnoven bez zvláštních nařízení, přičemž císař přislíbí odstranění veškerých problémů, které by mohli ruští kupci ve Vratislavi mít. Golovkin a Šafírov jej tehdy před přesunem carského dvora do Moskvy ujistili, že „*věc bude přijata pouze k diskuzím, a až později v Moskvě jí se mnou chtěji projednávat.*“²⁴²

Zmiňovali jsme se již o Kinského velké oblibě hudby. V jeho suitě se nacházelo těleso profesionálních hudebníků, kteří hráli v jeho domě během hostin a slavností, či se spojovali s hudebníky dalších dvořanů, například u příležitosti slavnosti na počest carevny Kateřiny. Na tomto koncertu tvořilo osmnáctičlenný orchestr hned deset Kinského profesionálních hudebníků.²⁴³ Ti o práci ve Štěpánových službách evidentně neměli nouzi, neboť již zpráva v Českém postilionu se o nich zmiňuje v rámci slavnosti na počest jmenin Karla VI. „*Pán Štěpán Hrabě Kinský ... tam v Petersburgku co nejskvostněji slavil, při čemž jeho sloužící v té nejpěknější a tam prve tak nákladné nevidané liberagi nemalau parádu dělali; nejprve v katolickém kostele při výborné muzice, kterou jeho excellenci sloužící dělali, služby Boží konané byly*“²⁴⁴ Když byl Štěpán později v Moskvě účasten bohoslužbě velikonoční vigilie, „*na chórech hrála hudba, jíž ze zanícení složili hudebníci hraběte Kinského...*“²⁴⁵ Rovněž, když v Moskvě 26. března/6. dubna hostil Štěpán ve svém domě velké množství dvořanů a oběd se podle slov Bergholze proměnil ve velmi intenzivní a permanentní holdování alkoholu, byli to Kinského hudebníci, kteří alespoň na okamžik vrátili společnosti civilizovanou podobu: „*Naštěstí, oběd brzy skončil a hosté strávili nějaký čas poslechem nádherné hudby hraběte Kinského, ale s příjezdem knížete Menšikovova a hraběte Sapiehy*“²⁴⁶ *popíjení začalo nanovo.*“²⁴⁷ Na této ukázce je zcela patrná snaha evropských návštěvníků, zde tedy Kinského, vydělit se ze stále spíše ignorantské, čistě pijácké ruské společnosti prostřednictvím vybraného umění a dokázat jí tak svou kulturní dominanci. 14./25. dubna ve vyslancově domě hrála k obědu rovněž „*překrásná*

²⁴¹ Relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 17. 11. 1722, fol. 74.

²⁴² Relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 19. 12. 1722, fol. 101.

²⁴³ *Dnevnik kamer'-junkera F. V. Berchgolca 1721-1725*, zápis z 23. 11. 1721, s. 168, z 24. 11. 1721, s. 169.

²⁴⁴ Český postilion, r. 1721, zpráva z Prahy 20. prosince.

²⁴⁵ *Dnevnik kamer'-junkera F. V. Berchgolca 1721-1725*, díl II., zápis z 24. 3. 1722, s. 113.

²⁴⁶ Mínen zde hrabě Jan Kazimír Sapieha (?-1730), bývalý litevský hetman a polní maršál.

²⁴⁷ *Dnevnik kamer'-junkera F. V. Berchgolca 1721-1725*, díl II., zápis z 26. 3. 1722, s. 117.

hudba“.²⁴⁸ Mít soukromý orchestr v té době bylo v Petrohradu zřejmě velice módní záležitostí, takže, kdo takovým hudebním tělesem nedisponoval, najímal si jej. Kinský velmi často hostil holštýnského vévodu, přičemž se nejednalo o privátní obědy, kromě Karla Fridricha u Kinského pobývaly často až dvě desítky dalších hostů. Štěpán byl zcela jistě vynikajícím hostitelem a společníkem, neboť se v souvislosti s návštěvami u něj hosté vždy vyjadřovali v superlativech a v Českém postilionu se tou dobou objevily zprávy o tom, „že car i carovna jeho excelenci císařského pána legáta před jinými ve velké vážnosti mají, i také všichni carovští i cizí dvořenínové [sic]“.²⁴⁹

Car si habsburského vyslance zřejmě skutečně předcházel, neboť již v říjnu se Kinskému dostalo té cti, že byl společně se svým doprovodem a s holštýnským tajným radou Hespenem pozván k výletu do „pevnosti Kronštadt, kterou šest mil od tohoto města vystavěti dal, skvostné hody připravil a pro pána legáta svůj životní štyf [lod' – pozn. autorky] poslal a jej na ty hody pozval, kdežto jsme dva dni zůstali a třetí den k podivení velké množství rozličných štyfů spatřivše do Petersburku jsme se navrátili.“²⁵⁰ Za přítomnosti cara si Štěpán tedy prohlédl zdejší přístav, válečné loďstvo, pevnost i další zajímavosti. Při této příležitosti byl rovněž přizván k maškarádě a hostině v domě knížete Menšikovova. Habsburský vyslanec zde poprvé projevil tendenci chápat gesta cara vůči společnosti, v níž se nacházel, příliš osobně, jako projev obzvláštní úcty k jemu samotnému. Po setkání s carem se totiž chlubil, že mu Petr při rozhovoru vřele stiskl ruku a navíc, „mohl jsem si dobře všimnout, že tato cesta se odehrála pouze na mou počest, jak mi též jeho carské Veličenstvo sdělilo, že mu mám být na jeho lodi neustále na blízku.“²⁵¹ Kinskému Petrova pohostinnost a přátelský, neformální přístup do jisté míry stoupily do hlavy a do Vídně psal ve velice optimistickém duchu o možnosti uzavření aliance mezi monarchií a impériem do konce roku 1721: „také doufám, že nebude-li existovat nějaké důležitější pozdržení, rychle dovedu do konce mně svěřená jednání“²⁵² Ješitnost mu na jistou dobu zatemněla racionální úsudek. Již brzy se totiž měl přesvědčit, že Petr se takto v rámci své politiky „okna otevřeného do Evropy“ chová i k dalším zástupcům evropských panovníků, jako například ke Campredonovi, který v rámci ruské mise představoval pro Štěpána nejdůležitějšího diplomatického konkurenta. Campredon po

²⁴⁸ *Dnevník kamer'-junkera F. V. Berchgolca 1721-1725*, díl II., zápis z 14. 4. 1722, s. 133

²⁴⁹ Český postilion, r. 1721, zpráva z Prahy 20. prosince; srov. „říká se, že vévoda zde prožil čas mimořádně příjemně“, *Dnevník kamer'-junkera F. V. Berchgolca 1721-1725*, zápis z 7. 12. 1721, s. 182.

²⁵⁰ Český postilion, r. 1721, Výtah z psaní z Petersburku ode dvora císařského pána legáta od 27. října.

²⁵¹ Relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 20. 10. 1721, fol. 40.

²⁵² Relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 20. 10. 1721, fol. 43.

takřka identické, ne-li ještě okázalejší „poznávací“ cestě do Kronštadu, psal v postscriptu své zprávy Francie: „...zjistil jsem, že Kinský je znepokojen mým příjezdem i poctami, které mi projevil car.“²⁵³ Obavy Štěpána nebyly neoprávněné, neboť bylo veřejným tajemstvím, že kromě vévody holštýnského je jedním z uchazečů o ruku carovy dcery i francouzský princ.²⁵⁴ Byl to právě Campredon, jež v rámci vzájemného „otukávání se“ s Kinským, brzy získal informace z důvěryhodného zdroje o principiální podstatě působení rakouského vyslance v Petrohradu, tedy, že „hrabě Kinský zde doporučuje jmenovat následníkem trůnu maličkého prince, císařova synovce.“²⁵⁵ Tuto taktiku Campredon osobně považoval za chybnou a zároveň prokazující, že Kinský s Mardefeldem dostatečně neznají poměry na ruském dvoře.²⁵⁶ „Současně uvedl, že nehledě na nástupnická práva, pokud car nebude chtít takto učinit, císař nebude proti jiným výnosům, které by měl ruský panovník v plánu, pokud by byl ochoten souhlasit s pevným spojenectvím s císařem a pokud by se zavázal pomoci mu proti Turkům a v mocenských otázkách císařství.“ Nejdůležitější z těchto „mocenských otázek“ byla neochota Karla VI. vzdát se knížectví Brém a Verdeny ve prospěch anglického krále a naopak snaha darovat je personální unii Dánska a Norska výměnou za to, že vévodovi holštýnskému bude vráceno Šlesvicko. O navrácení Šlesvicka ostatně u carského dvora usiloval sám vévoda Karel Fridrich prostřednictvím potencionálního sňatku s Petrovou dcerou. Zde se nám tedy naskýtá vysvětlení toho, proč se již od prvních dnů Štěpán s holštýnskou delegací a s vévodou i soukromně, tak často setkával. Pochopitelné jsou i takové zdánlivé detaily, jako například Kinského záměrné usilování o to, aby byl při oslavách Nystadtského míru usazen vedle Karla Fridricha. V podobném duchu rovněž pokračuje Campredon: „Aby se mu podařilo realizovat tento projekt, hrabě Kinský jedná s

²⁵³ Relace Campredona kardinálovi Dubois z 29. 10. 1721, SIRIO, tom 40, Sankt-Peterburg 1884, s. 288; výlety zahraničních vyslanců do Kronštadu pořádal Petr poměrně často, například hannoverský rezident Friedrich Christian Weber takovou „exkurzi“ zažil v červnu 1714 a na rozdíl od svých kolegů o několik let později se v jeho případě jednalo spíše o trest, než vyznamenání, neboť byl v Kroštadu nucen kácet stromy, carem byl opit do němoty a nakonec se málem utopil během bouře na moři, viz WEBER, Friedrich Christian, *Das veränderte Russland in welchem die jetzige Verfassung des geist und weltlichen Regiments der Kriegs-Staat zu Lande und zu Wasser*, 1. Band, Frankfurt 1744, s. 65-66.

²⁵⁴ „Jedno je jisté. Car by si horlivě přál vidět jednu ze svých dcer jako manželku prince z francouzského domu.“ relace Campredona kardinálovi Dubois ze 24. 11. 1721, SIRIO, tom 40, Sankt-Peterburg 1884, s. 351.

²⁵⁵ Jedná se o tehdy šestiletého Petra Alexejeviče Romanovova, budoucího cara Petra II. Alexejeviče, syna předčasně zesnulého careviče Alexeje Petroviče a Charlotty Sofie Brunšvicko-Wolfenbüttelské, sestry manželky Karla VI., Alžběty Kristýny; Karel byl tedy strýcem ruského následníka skrze svou manželku; viz též relace Campredona kardinálovi Dubois z 21. 11. 1721, SIRIO, tom 40, Sankt-Peterburg 1884, s. 346-347; srov. DONNERT, Erich, *Peter II.*, in: Torke, Hans-Joachim (ed.), *Die russischen Zaren 1547-1917*, München 1995, s. 185.

²⁵⁶ Relace Campredona kardinálovi Dubois ze 21. 11. 1721, SIRIO, tom 40, Sankt-Peterburg 1884, s. 347.

*pomocí carevny a všemi silami se snaží uskutečnit sňatek vévody holštýnského s její dcerou.*²⁵⁷ Svazek s carskou dcerou byl v této době nadmíru aktuálním tématem, neboť se proslýchalo, že „*car se rozhodl učinit svou nástupkyní svou starší dceru tím, že ji ožení s princem ze zahraničí*“²⁵⁸ a Francie v této hře samozřejmě nebyla bez kandidáta. Kinský prý bombardoval kancléře Šafirovova „*stovkami dotazů*“ o možnosti svatby starší Petrovy dcery s Ludvíkem I. Orleánským, vévodou z Chartres.²⁵⁹ Campredon pokračuje v tom smyslu, že car Kinského návrhy prozatím ani neschválil, ani nezavrhl a chce nejprve od habsburské monarchie jasně sdělené výhody, které by impériu z takového spojení kynuly, ačkoliv rakouská strana byla předem přesvědčena, že „*carovi bude bohubilé pomoci císaři svými silami a svým vlivem.*“²⁶⁰ Petrova strategie byla tedy evidentní – lichotivým přístupem k oběma diplomatickým zástupcům a dvoustranným vyjednáváním si co nejvíce naklonit jejich země tak, aby měl v případě rozhodování více možností, jak jednat a následně z daného spojení vytěžit maximální míru benefitů pro Rusko. Carovo sebevědomé chování je vzhledem ke skutečnosti, že se jednalo o rok 1721, více než pochopitelné. Petr I. po severní válce potvrdil svou nadvládu nad východní Evropou a s ohledem na porážku Švédska si též získal dominanci nad Evropou severní. Nacházel se tedy v strategicky výhodné pozici, kdy si mohl dovolit nechat zástupce habsburské monarchie i Francie čekat a vybírat si mezi nimi a tohoto postavení také zdárně využíval.

Vztahy mezi monarchií a carskou říší nyní byly poměrně harmonické, jeden z mála „kostlivců“ byl „vytažen“ při příležitosti účasti Kinského na jedné z audiencí u vice-kancléře Šafirovova. Vice-kancléř mu nechal přečíst originální mírovou listinu a ujistil jej, že od Švédska se již habsburské monarchii nestane příkoří. Kinský, který si uvědomoval, že uzavřením Nystadského míru bez pomoci císaře přišel o možnost angažovat se v této věci, jen zklamaně podotkl, že „*kvůli formálnímu míru, jež byl uzavřen bez mediace Jeho Císařského Veličenstva, brunšvický kongres již pravděpodobně nebude účinný*“.²⁶¹ Tematika habsburského prostřednictví v ruských záležitostech však vice-kancléře podráždila a v rámci určité demonstrace nově nabyté síly si následně neodpustil narážku na čtyři roky starou nesmírně ošemetnou situaci a

²⁵⁷ Relace Campredona kardinálovi Dubois ze 7. 11. 1721, SIRIO, tom 40, Sankt-Peterburg 1884, s. 303; viz též relace Campredona kardinálovi Dubois ze 21. 11. 1721, SIRIO, tom 40, Sankt-Peterburg 1884, s. 346.

²⁵⁸ Relace pana de La Vie kardinálovi Dubois z 24. 11. 1721, SIRIO, tom 40, Sankt-Peterburg 1884, s. 355.

²⁵⁹ Relace Campredona kardinálovi Dubois ze 8. 12. 1721, SIRIO, tom 40, Sankt-Peterburg 1884, s. 378; Ludvík I. Orleánský byl jediný syn Filipa II. Orleánského, francouzského regenta v letech 1715-1723 za nezletilého krále Ludvíka XV.

²⁶⁰ Relace Campredona kardinálovi Dubois ze 7. 11. 1721, SIRIO, tom 40, Sankt-Peterburg 1884, s. 303.

²⁶¹ Relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 13. 10. 1721, fol. 30.

diplomatické manévrování, do kterého se monarchie dostala vlivem útěku careviče Alexeje, totiž, že „*car se navzdory nevhodnému chování rezidenta Pleyera snaží získat touto událostí přerušené přátelství císaře*“²⁶² Jednalo se však pouze o kratičké otevření pandořiny skříňky, více se tato událost na přetřes nedostala. Šafirov následně vyslanci vysvětlil, že o prostřednictví v Nystadu usilovala i Anglie s Francií, ale to by se císaři asi příliš nelíbilo, proto byl mír uzavřen takto. Car teď musí dořešit podmínky míru se Švédskem, ale poté se bude snažit „*přivést brunšvický kongres k činnosti*“ kvůli holštýnským, meklenburským i hannoverským záležitostem.²⁶³

Největší a bohužel i klíčové ohrožení vzájemných diplomatických vztahů, jehož následky nakonec přetrvávaly déle, než se zřejmě kdokoli domníval, se naskytlo v souvislosti s Petrem přijatým titulem imperátor. Tento titul byl carovi udělen mimojiné na základě původního listu císaře Maxmiliána I. Vasiliji III. Ivanovičovi z roku 1514. V něm totiž habsburský panovník moskevského velkoknížete oslovuje jako imperátora a vládce vši Rusi.²⁶⁴ O oficiálním přijetí titulu byl vyslanec zpraven na schůzce s vice-kancleřem Šafirovem v listopadu 1721. Na Šafirovovo ohlášení reagoval značně překvapeně a ujistil se ještě jednou, zda je pravda, že „*mi carští ministři na výslovný příkaz svého nejmilostivějšího pána, jímž se rozumí car, sdělili to, co mi již bylo známo, totiž, že tentýž ze obzvláštního popudu a představ svých poddaných přijal titul Imperátor, jenž nebyl skutečně přijat ani od Španělska, Anglie a už ne od krále Viléma*“²⁶⁵, „*královny Anny*“²⁶⁶ ani od žádné další republiky, nýbrž byl takto titulován již římský císař Maxmilián...“²⁶⁷ Proslulou řeč kancleře Golovkina určenou senátu, kterou 22. října navrhl Petrovi imperátorský titul, Kinský ve svých relacích nechává zcela bez komentáře, a to i přesto, že se v Golovkinově promluvě objevuje zmínka o klíčovém dopisu císaře Maxmiliána, jenž Štěpánovi navzdory jeho díkci nebyl neznámý. V původní instrukci od císaře Karla VI. je totiž záležitost

²⁶² Relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 13. 10. 1721, fol. 30.

²⁶³ Relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 13. 10. 1721, fol. 31.

²⁶⁴ Podrobněji viz AGEJEVA, Olga Genijevna, *Titul „imperator“ i ponjatije „imperija“ v Rossii v pervoj četverti XVIII veka*, in: Mir istorii 5, 1999, <http://www.historia.ru/1999/05/agejeva.htm>, 28. 7. 2016; WITTRAM, Reinhard, *Peter I. Czar und Kaiser*, Band II, s. 469; FLOROVSKIJ, Anton Vasiljevič, *Russko-avstrijskije otnošenija v jepochu Petra Velikogo*, Praha 1955, s. 33; TÝŽ, *Stranica istorii russko-avstrijskich diplomatičeskich otnošenij XVIII v.*, in: Guber, Alexandr Andrejevič, *Feodal'naja Rossija vo vseмирno-istoričeskom processe*, Moskva 1972, s. 390-391; MARASINOVA, Jelena, N., *The Russian Monarch's Imperial Title. The Formation of Official Russian Imperial Doctrine in the Early Eighteenth Century*, in: Russian Studies in History, vol. 45, no. 3., Winter 2006-2007, p. 15.

²⁶⁵ Anglický král a nizozemský místodržící Vilém III. Oranžský (1689-1702).

²⁶⁶ Anglická královna Anna Stuartovna (1702-1714); podle A. V. Florovského se zde Kinský mylí, královna Anna během své vlády ruskému carovi císařský titul přisoudila, FLOROVSKIJ, Anton Vasiljevič, *Russko-avstrijskije otnošenija v jepochu Petra Velikogo*, s. 33; srov. CHVOSTOV, Vladimír Michajlovič (eds), *Dějiny diplomacie*, díl 1., Praha 1961, s. 291.

²⁶⁷ Relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 17. 11. 1721, fol. 62-63.

carského titulování probírána velmi podrobně, včetně „*dopisu našeho předchůdce, císaře Maxmiliána I., v němž měl být tehdejší car označen jako císař*“.²⁶⁸ V relacích Štěpán několikrát zdůrazňuje své překvapení nad imperátorským titulem během schůze se Šafírovovem, konkrétně, že vice-kancleřův návrh je „*zcela nečekaný*“.²⁶⁹ Vzhledem k těmto dvěma skutečnostem, se nám naskytá domněnka, že buď se ze Štěpánovy strany jednalo o taktické vyčkávání na pokyny z Vídně s ohledem na politické důsledky Petrova činu, či neměl habsburský vyslanec o podstatě Golovkinova proslovu nejmenší tušení, a to už jen proto, že jeho veřejné prezentaci prostě nebyl osobně přítomen. Kinský totiž přiznává, že při Golovkinově proslovu v chrámu nebyl přítomen ani on, ani další zahraniční vyslanci, ačkoliv byli pozváni. Je možné, že Rusové, vědomi si ožehavosti císařského titulu pro Petra, rozhodli se seznámit s tímto aktem představitele evropských velmocí takticky až posteriorně. Tak či onak, na kancleřovu žádost prosadit u císaře uznání imperátorského titulu, opáčil Kinský mírnou výhrůžkou, že by „*...nově upevněné přátelství kvůli kterému mě Jeho Císařská Výsost nechala vyslat k carovi, mohlo být nejspíše poněkud dotčeno*...“²⁷⁰ Kromě toho, „*jeho císařská Výsost zmíněný list císaře Maxmiliána blahé paměti nepovažuje za autentický originál, mezi prohlédnutými kancelářskými, registraturními spisy a archiváliemi se nenachází ani koncept, ani kopie*...“²⁷¹ Následující slovní výměna týkající se etymologického problému, zda je císařem používané oslovení „autokrat“ synonymní s titulem „imperátor“ samozřejmě nevedla k řešení.²⁷² Kinský správně vytušil nejen, že se jedná o problém pro rusko-habsburské vztahy potencionálně nebezpečnější a dlouhodobější než aféra s carevičem, ale zároveň také, že se od této otázky budou odvíjet jeho další jednání na carském dvoře. Když mu došlo, že „*car ... od tohoto vyjádřeného nároku stěží ustoupí*“, přislíbil, že císaři žádost předloží, jelikož „*mi dosud není známo, jak široce se Jeho Císařské Veličenstvo zamýšlí propojit s tímto dvorem*“.²⁷³

Vyslanec Campredon mezitím hovořil s pruským ambasadorem Mardefeldem, který vyjádřil souhlas svého krále s přijetím imperátorského titulu, neboť to není prerogativ, který by

²⁶⁸ Viz instrukce císaře Karla VI. Štěpánu Vilémovi Kinskému z 20. 6. 1721, Acta Legationis Moscoviticae, první část, fol. X; WITTRAM, Reinhard, *Peter I. Czar und Kaiser*, Band II, s. 469.

²⁶⁹ Relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 17. 11. 1721, fol. 63.

²⁷⁰ Relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 17. 11. 1721, fol. 64.

²⁷¹ Relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 17. 11. 1721, fol. 65; NELIPOVIČ, Sergej Grigorjevič, *Sojuz dvuchglavyh orlov*, s. 9; srov. FLOROVSKIJ, Anton Vasiljevič, *Stranica istorii rusko-avstrijskich diplomatičeskich snošenij XVIII v.*, in: Guber, Alexandr Andrejevič(eds.), *Feodal'naja Rossija vo vseмирno-istoričeskom processe*, Moskva 1972, s. 393.

²⁷² Relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 17. 11. 1721, fol. 65.

²⁷³ Relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 17. 11. 1721, fol. 66-67.

symbolizoval dominanci nad ostatními královstvími. Štěpán po diskuzi s Mardefeldem po pruském uznání Petrova titulu poznamenává, že „...*toto ukvapené rozhodnutí jeho krále, říšských stavů a kurfiřta u mě vzbudilo údiv...*“²⁷⁴ a současně připojil jednu z principiálních námitek císařského dvora proti uznání titulu, a totiž, že „*Jeho Císařské Veličenstvo, jak dobře vím v této složité záležitosti, by se nikdy nemohl rozhodnout bez komunikace s římskou říší.*“ Mardefeld však opáčil, „že jeho panovník uznal carovi jeho císařský titul jako král v Prusku“²⁷⁵, čímž se Kinský nenechal zaskočit a obratně zareagoval tím: „že Jeho Císařské Veličenstvo se jako král uherský nachází ve stejné pozici, avšak podle mého názoru by v takové složité záležitosti nikdo neměl římskou říší obcházet.“²⁷⁶ Na co již však Štěpán nebyl schopen zareagovat, byly hlavní pruské argumenty, tedy, že „*situace v pruských zemích se dá lehce považovat za takovou, že jeho král by bez cara ... mohl vzbudit velkou nelibost*“²⁷⁷ a „*kromě toho také car zesnulému králi v Prusku, jeho otci,*“²⁷⁸ potvrdil království v Prusku bez zdráhání po první žádosti.“²⁷⁹

Campredon ve zprávě do Francie parafrázoval výše citovaný argument vídeňského dvora: „*Jinak na tuto záležitost pohlíží hrabě Kinský, kterého jsem našel u sebe. Hned nám vyjasnil, že bula Maxmiliána I. je falešný dokument, a ani trochu pravděpodobný, a že císař, jeho panovník, nepřizná tento titul nikomu jinému, ani panovníkovi východního císařství.*“²⁸⁰ Štěpán si Campredonovi současně postěžoval, že Rusové s ním vedou jednání ohledně obnovení slezského obchodu značně nesvědomitě a rovněž si nezapomněl přisadit, „že však Francie pravděpodobně neodmítne carovi titul imperátora, kterým jej oslovovala již dříve a oslovuje, zdá se, i teď...“²⁸¹ Z Campredonových hlášení do Francie je evidentní, že ruský dvůr prosazoval v otázce uznání imperátorského titulu vůči Francii a Habsburkům poměrně odlišné strategie. Ruská diplomacie si zřejmě uvědomovala, že uznání titulu císařem bude vzhledem k nejružnějším okolnostem

²⁷⁴ Relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 19. 12. 1721, fol. 99.

²⁷⁵ Mardefeld zde pro svého panovníka záměrně používá titul „král v Prusku“, neboť pruské vévodství nebylo součástí Svaté říše římské. Tvrzení pruského vyslance zde je ale značně polovičaté, neboť se Svatou říší římskou byl pruský panovník Fridrich Vilém I. spojen jako braniborský kurfiřt a tyto dvě funkce neoddělitelně spojoval ve své osobě, tudíž je pruský argument snadno napadnutelný. Kinský pak ve své následující odpovědi uvádí v podstatě zcela obdobně napadnutelnou skutečnost.

²⁷⁶ Relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 19. 12. 1721, fol. 99-100.

²⁷⁷ Relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 19. 12. 1721, fol. 100.

²⁷⁸ Pruský král Fridrich I. (1657-1713).

²⁷⁹ Relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 19. 12. 1721, fol. 97; o téže diskuzi píše do Berlína i Mardefeld, srov. relace Mardefelda Fridrichu Vilému I. z 15. 1. 1722, SIRIO, tom 15, Sankt-Peterburg 1884, s. 200; HÖFLER, Constantin von, *Fragmente zur Geschichte Kaiser Karl's VI. Nach geheimen brandenburgischen Archivalien und Aufzeichnungen des Grafen Stefan Kinsky bearbeitet*, in: *Sitzungsberichte des Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften. Philosophisch-Historische Classe* 60 (1868), s. 434.

²⁸⁰ Relace Campredona kardinálovi Dubois ze 21. 11. 1721, SIRIO, tom 40, Sankt-Peterburg 1884, s. 345.

²⁸¹ Relace Campredona kardinálovi Dubois ze 21. 11. 1721, SIRIO, tom 40, Sankt-Peterburg 1884, s. 345.

mnohem náročnějším krokem, než uznání od jiných království. Proto se carský dvůr u Kinského zaměřoval právě pouze na prosazení titulu, zatímco u Campredona byla stejná záležitost vnímána jen jako jedna fáze vytváření plánovaného francouzsko-ruského spojení. O tom svědčí především Campredonem popsaná diskuze s vice-kancléřem Šafírovem, jenž, zatímco k uznání Petrova titulu Francií přistupuje víceméně jako k formalitě a hovoří o „*našem spojení*“, jež by mělo zahrnovat vzájemné garance a oboplně výhodné obchodní dohody, o dalších zemích se zmiňuje jen v tom smyslu, že „*další ministři* [včetně Kinského – poz. autorky] *zůstanou v přesvědčení, že záležitost se týkala jen oznámení o imperátorském titulu...*“²⁸² Pokud bychom zde měli situaci trochu simplifikovat, Štěpán byl oproti Campredonovi v nevýhodě skutečností, že byl poddaným císaře a nikoliv krále.

Přesto, jednalo-li se o rusko-habsburský vztah, Kinského relace jsou důkazem toho, že z obou stran byla od počátku roku 1721, tedy od navázání bilaterálních vztahů mezi zeměmi, cítit pevná vůle k obnovení vzájemného přátelského poměru mezi starým a vznikajícím impériem. I kvůli tomu za Kinského působení nedošlo, až na zmíněnou výjimku, k jítření starých ran, respektive k návratu k aféře s carevičem Alexejem. Je však možné, že v okamžiku, kdy Petr pro sebe přijal imperátorský titul, si pro všechn entuziasmus a znovu nabyté sebevědomí nejprve neuvědomil, že jeho čin „starý“ imperátor neakceptuje tak rychle, jak předpokládal. Proměna cara v imperátora všech Rusů dala postupně rozhořet sporu, jenž do značné míry ovlivnil vzájemné rusko-habsburské vztahy, a který byl definitivně vyřešen až o více než dvacet let později, v březnu 1742.²⁸³ Štěpán Kinský se tak na konci roku 1721 ocitl uprostřed diplomaticky velice ošemetného a problematického konfliktu. Nacházel se mezi Scyllou v podobě nebezpečí neplnění svých instrukcí z Vídně a Charybdou stávajícího problému s Petrovým novým titulem. Pozice habsburského vyslance byla skutečně nezáviděníhodná, zvláště, když uvážíme skutečnost, že spor o uznání Petrova nového titulu vznikl již po pouhé měsíční zkušenosti Kinského v diplomatické službě. Štěpán tak byl s minimální služební praxí, obrazně řečeno, vhozen do „jámy lvové“ - diplomatické roztržky, s jejíž řešením by měl velké potíže i erudovanější diplomat. Není tedy divu, že je možné mezi řádky následujících vyslancových relací postřehnout nejen změnu kurzu habsburské diplomacie, ale též určitou nepřímou naznačenou osobní nelibost Štěpána vůči dosavadnímu průběhu jeho zdejší mise.

²⁸² Relace Campredona kardinálovi Dubois ze 21. 11. 1721, SIRIO, tom 40, Sankt-Peterburg 1884, s. 339.

²⁸³ Tehdy Marie Terezie přiznala nárok na tento titul Petrově mladší dceři Alžbětě I. Petrovně, NELIPOVIČ, Sergej Grigorjevič, *Sojuz dvuchglavyh orlov*, s. 294.

Působení v Moskvě

Během podzimu se carský dvůr začal připravovat na přesun do Moskvy: „*Mezi tím ale car na druhý měsíc s celým svým dvorem do Moskvy jeti se strojí, kamžto také jeho excelence nepochybně jeti musí, však ale polovici svého dvoru zdeť v Petersburku zanechá.*“²⁸⁴ Kinský ale nejprve musel počkat na císařův příkaz následovat cara.²⁸⁵ Mezitím měl dost času trefně hodnotit situaci: „*Zde nyní již část ministrů odcestovala, část tu však ještě stojí v šiku před bojem.*“²⁸⁶ Dikce relací datovaných ke konci roku 1721 nás vede k domněnce, jakoby Kinský z Petrohradu ani odjet nechtěl: „*...tak za těchto okolností nemám neprávem se domnívat, že jsem k této cestě rovněž odhodlaný.*“²⁸⁷ Štěpán sice hovoří o své odhodlanosti, ale dikce jeho slov tomu příliš nenaznačuje. Zdrojem vyslancovy váhavosti bylo zřejmě více faktorů, z nichž jeden spočíval ve skutečnosti, že car předem ohlásil, že „*nezůstane v Moskvě déle než 5 nebo 6 týdnů a nebude se zde zabývat vůbec žádnými politickými záležitostmi, nýbrž veškerý čas využije k oslavě vítězství a radovánkám.*“²⁸⁸ Petrovy antipatie k Moskvě byly dobře známé, bylo tedy logické, že si čas zde nebude zneplýtvovat ještě politickými starostmi. Toto rozhodnutí zřejmě habsburského vyslance vzhledem ke stavu jeho mise příliš nepotěšilo. Jednou z příčin jeho nechuti k cestě byly zcela jistě i již zmiňované problémy s cestováním, jemuž Štěpán v carské říši evidentně nepřišel na chuť. Když však uvážíme skutečnost, že většina ostatních vyslanců již do Moskvy odjela, bylo logické, že za nimi Štěpán nebude dlouho zaostávat a vzhledem k tomu, že z Vídně nepřicházelo žádné odmítavé stanovisko, započal Štěpán rozsáhlé přípravy na cestu, včetně opatřování si většího množství poštovních koní na dlouhou cestu a 30. prosince/10. ledna psal do Vídně: „*tak zítra s pomocí Boží s mým slabým zdravím a stálou horlivostí vyrazím na tuto, byť při velice chladném zimním čase nevýhodnou, cestu do Moskvy.*“²⁸⁹ Do starého hlavního města se vydal i s legačním sekretářem Hochholzerem, polovinou své suity a dvaceti naloženými saněmi co nejrychleji, aby eliminoval různé „*odlišné domněnky*“ dvorské společnosti o svých záměrech.²⁹⁰

²⁸⁴ Český postilion, r. 1721, Výtah z psaní z Petersburku ode dvora císařského pána legáta od 27. října.

²⁸⁵ Relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 19. 12. 1721, fol. 102; srov. relace pana de La Vie kardinálovi Dubois ze 8. 11. 1721, SIRIO, tom 40, Sankt-Peterburg 1884, s. 307.

²⁸⁶ Relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 19. 12. 1721, fol. 102.

²⁸⁷ Relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 30. 12. 1721, fol. 112.

²⁸⁸ Relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 15. 12. 1721, fol. 95; srov. relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 22. 12. 1721, fol. 105; srov. relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 30. 12. 1721, fol. 112.

²⁸⁹ Relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 30. 12. 1721, fol. 112.

²⁹⁰ Relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 30. 12. 1721, fol. 112; Pražské poštovské noviny, ročník 1722, 31. 1. 1722, č. 9, s. 3, 28. 2. 1722, č. 17, s. 2.

Štěpán nedojel do starého hlavního města v lednu 1722 v nejlepším zdravotním stavu: „*tak jsem sem po šesti dnech a sedmi nocích dorazil s malou suitou, avšak kvůli velké zimě a cestovním potížím i s těžkou angínou a krvácením z nosu...*“²⁹¹ Legační sekretář Hochholzer na tom nebyl se zdravím o moc lépe, než jeho nadřízený vyslanec, neboť „*na té cestě z ukrutné zimy smrtelnou koliku dostal, však ale skrze dobrou a spěšnou pomoc přece zase uzdravený do Moskvy přivezen byl.*“²⁹² Při příležitosti příjezdu se habsburský vyslanec v relaci opět nezapomněl pochlubit tím, jak jej zdejší dvůr upřednostňuje před ostatními kolegy: „*carské kolegium mě přede všemi ostatními zahraničními vyslanci a ministry vyznamenalo tím, že mi na cestu přidělilo kapitána, který dobře a ještě lépe zařídil všechny starosti.*“²⁹³ V téže samé relaci Štěpán vyličil i událost, jež se odehrála před jeho příjezdem, tedy triumfální carův vstup do Moskvy v prosinci roku 1721. Car v uniformě velitele gardy stanul v čele průvodu 7000 svých vojáků pět verst od bran města. „*Byly vztyčeny čtyři triumfální oblouky, první na místě ze strany, odkud byla vidět Stroganovovem postavená továrna na sůl, druhý byl vztyčen duchovenstvem a car byl zde od něho přijat. Třetí byl u domu knížete Menšikovova, kde se nacházela carevna, čtvrtý stál před carovým příbytkem [sic] a nechalo jej postavit zdejší kupectvo; u každého z těchto oblouků se Jeho Veličenstvo car téměř na hodinu zastavil a zúčastnil se připravené hostiny. A ačkoliv byl celý pochod dlouhý 10 verst nebo 2 německé míle, nepoužil car své saně, nýbrž šel celou cestu pěšky...*“ U poslední brány se poté slavilo až do noci a car si podle starého ruského zvyku připíjel s místními bojary a obchodníky. „*Oslavy na počest míru tak začaly a potrvají až do postu.*“²⁹⁴ V Moskvě rovněž carský dvůr oslavil příchod nového roku. Při této události se Kinský nacházel v Kremlu přímo po levici cara a osobně si s ním připil.²⁹⁵ Během oslavy se také dopustil drobného faux pas, když velkokněžnám – Petrovým dcerám nepolíbil ruku, jak to učinili všichni diplomaté před ním, nýbrž je pouze pozdravil, jelikož jim přisuzoval méně vznešený titul, než jim ve skutečnosti patřil.²⁹⁶

²⁹¹ Relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 8. 1. 1722, fol. 113-114; relace Campredona kardinálovi Dubois z 15. a 16. 1. 1722, SIRIO, tom 49, Sankt-Peterburg 1885, s. 6, 9.

²⁹² Pražské poštovské noviny, ročník 1722, 28. 2. 1722, č. 17, s. 2.

²⁹³ Relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 8. 1. 1722, fol. 114.

²⁹⁴ Relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 8. 1. 1722, fol. 115-116; první tři triumfální brány se nacházely na ulici Mjasnickaja, Tverskaja a v Kitaj-gorodu, u severovýchodně položené Mjasnické, v jejíž blízkosti se nacházel dům, kde byl Kinský ubytován mělo svůj triumfální oblouk duchovenstvo, POGOSJAN, Jelena Anatoljevna, *Petr I. - architektor rossijskoj istorii*, s. 152-153; srov. *Dnevnik kamer'-junkera F. V. Berchgolca 1721-1725*, díl II., zápis z 30. 1. 1722, s. 46.

²⁹⁵ *Dnevnik kamer'-junkera F. V. Berchgolca 1721-1725*, díl II., zápis z 1. 1. 1722, s. 6; srov. Pražské poštovské noviny, ročník 1722, 14. 2. 1722, č. 13, s. 2-3.

²⁹⁶ *Dnevnik kamer'-junkera F. V. Berchgolca 1721-1725*, díl II., zápis z 1. 1. 1722, s. 7.

13. ledna byl Kinský na soukromé návštěvě u holštýnského vévody, jenž ho chtěl u sebe zdržet až do večera, ale Štěpán se po několika výmluvách zvedl k odchodu a prohlásil směrem ke Karlu Fridrichovi: „*u Vaší Výsosti je čertovská zima; nechápu, jak to snášíte!*“ Teplo Kinskému nebylo ani po odchodu, neboť se dle členů holštýnské suity minimálně čtvrt hodiny snažil přimět pár tatarských klisen zapřažených do jeho saní k pohybu.²⁹⁷ Je zřejmé, že i po čtvrtročním pobytu Štěpána zdejší podnebí i fauna stále dovedly překvapit. V neschopnosti uvyknout ruské zimě jako cizinec nebyl sám. V prosinci 1721 se mu francouzský vyslanec Campredon svěřil, že „*horlivě touží po návratu do Francie, neboť mu toto klima rovněž neprospívá.*“²⁹⁸ 22. ledna obědval habsburský vyslanec spolu s kolegy u dvora a posléze jel s vévodou holštýnským na pohřeb generála Fomy Matvějeviče Cantacuzenea. Bergholz zdůrazňuje, že ačkoliv bylo nutné na sobě mít černý oděv, Kinský jel ve všedních šatech, což se dá označit za další vyslancův přešlap v etiketě.²⁹⁹ I v Moskvě byl dodržován petrohradský zvyk zahraničních vyslanců každý den v týdnu hodovat u jednoho z nich. 23. ledna Kinský obědval u barona Mardefelda, o dva dny později byl na návštěvě u holštýnského vévody a účastnil se zde taneční zábavy.³⁰⁰

Jedná-li se o záležitost uznání imperátorského titulu, zdá se, že ruská garnitura byla po přesunu do Moskvy ovlivněna Petrovým prohlášením, že při pobytu ve starém hlavním městě nebudou projednávány jakékoliv důležité politické záležitosti. Poté, co byl císařský titul Petrovi přiznán Pruskem a posléze Nizozemím,³⁰¹ již carská říše nevyvíjela nátlak na další evropské mocnosti, což je též případ monarchie a Kinského, který se po příjezdu do Moskvy ve svých relacích o uznání titulu zmiňuje méně častěji, než tomu bylo v Petrohradu. O liberálnějším přístupu carské garnitury k uznání titulu svědčí i Štěpánův další rozhovor s vice-kancléřem Šafirovovem v lednu 1722. Během této diskuze se Štěpán opět pokoušel intrikovat proti konkurentovi Campredonovi. Šafirov hasburského vyslance ujistil ohledně „*některých podezření*“

²⁹⁷ *Dnevník kamer'-junkera F. V. Berchgolca 1721-1725*, díl II., zápis z 13. 1. 1722, s. 24; „*Zdeť jest tak hrozná zima, že skoro žádný pokudž v krátké chvíli na tvář a dokonce na noc ozabnouti nechce, z domu sobě vyjítí netroufá ... ta zima někdy až na šedesátý stupeň vstupuje ... den v tomto měsíci ... jenom pět hodin trvá a skoro ustavičně pošmourně jest neb Slunce o desíti hodinách před polednem vychází a o třech z poledne zase zapadá*“, Pražské poštovské noviny, rok 1722, 31. 1. 1722, č. 9, s. 3.

²⁹⁸ Relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 15. 12. 1721, fol. 92; Campredon začal mít po příjezdu do Moskvy skutečně vážné zdravotní potíže, viz *Wienerisches Diarium*, 1722, 19. 8. 1722, Nr. 66, s. 6; srov. relace Campredona kardinálovi Dubois z 9. 2. 1722, SIRIO, tom 49, Sankt-Peterburg 1885, s. 45; srov. relace Campredona kardinálovi Dubois z 3. 4. 1722, SIRIO, tom 49, Sankt-Peterburg 1885, s. 86.

²⁹⁹ *Dnevník kamer'-junkera F. V. Berchgolca 1721-1725*, díl II., zápis z 22. 1. 1722, s. 33.

³⁰⁰ *Dnevník kamer'-junkera F. V. Berchgolca 1721-1725*, díl II., zápis z 23. 1. a 25. 1. 1722, s. 35, 38.

³⁰¹ NĚKRASOV, Grigorij Alexandrovič, *Meždunarodnoje priznanije rossijskogo velikoděržavija v XVIII. v.*, in: Guber, Alexandr Andrejevič, *Feodal'naja Rossija vo vseмирno-istoričeskom processe*, Moskva 1972, s. 388.

císařského dvora, že zdejší dvůr příliš často vyjednává s vyslancem Francie, „že jim Campredon ještě nic mimořádného nenavrhl.“ Toho Kinský okamžitě využil: „A tak jsem měl také příležitost vysvětlit mu možnosti obou stran, jak francouzské, tak cara, a že té druhé straně nevzejde žádná výhoda, nýbrž plody hodlá pravděpodobně sesbírat pouze francouzská strana; naproti tomu, každý může lehce rozpoznat, jak výhodné se pro obě strany ukáže správné a upřímné přátelství mezi Jeho Císařským a Carským Veličenstvem...“³⁰² Poslední slova jasně vypovídají o tom, jak ostentativně Štěpán stavil vedle sebe titul svého panovníka a starší titul Petrův. Tím však vyslancova řeč nekončila. Kinský nezapomněl zdůraznit „neutralitu Jeho Císařského Veličenstva v naposledy vedené válce na severu“ i „upřímnost a stálost vznešeného rakouského domu“ a konečně prohlásil, že: „bych si nanejvýše cenil toho, kdybychom skrze komunikaci obou našich panovníků navázali spojenectví“. Štěpánem zmiňovaná pevnost habsburského rodu se však týkala nejen přátelství, ale i stanovisek „v jistých záležitostech a novinkách, jež však nejsou podstatné [...]“. Na Kinského argument ohledně uznání imperátorského titulu, že „můj vznešený pán jako zvolený římský císař nemůže být ochoten bez vědomí celé římské říše“³⁰³, Šafírov „velice zdvořile odpověděl, spokojil se s tímto a na záležitost týkající se císařského titulu se mě již neptal.“³⁰⁴ Je zajímavé, že ačkoliv Štěpán v rozhovoru v podstatě označil uznání imperátorského titulu za nedůležité, což by se z jeho strany dalo označit za diplomatickou chybu, byla reakce ruské strany veskrze smířlivá a do jisté míry příznačná. Petr se v Moskvě začal připravovat na svůj „perský pochod“ s cílem zajistit oblasti u Kaspického moře a na Kavkazu. Uznání imperátorského titulu bylo tedy v dané době sekundární, nehledě na skutečnost, že podle zřejmého Petrova předpokladu nový titul dříve nebo později z čistého pragmatismu stejně uzná celá Evropa. Navzdory deklarovanému umírněnému přístupu ruské strany přesto Kinského nepotěšila reakce polského krále na otázku uznání Petrova titulu. August II. Silný se omluvil s tím, že „je většinou závislý na říšském sněmu a jako kurfiřt nemůže být v této problematice svolný bez Jeho Císařského Veličenstva a římské říše“.³⁰⁵ Polský král tímto argumentem učinil Kinskému medvědí službu, neboť z císařova potvrzení nového titulu učinil podmínku sine qua non a nápadně tak stavěl Karla

³⁰² Srov. „všechny francouzské machinace slouží jen k jejich vlastnímu zájmu“, relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 12. 12. 1721, fol. 87.

³⁰³ Relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 30. 1. 1722, fol. 124-125.

³⁰⁴ Relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 30. 1. 1721, fol. 126; srov. relace Campredona kardinálovi Dubois z 3. 4. 1722, SIRIO, tom 49, Sankt-Peterburg 1885, s. 88-89; srov. WITTRAM, Reinhard, *Peter I. Czar und Kaiser*, Band II, s. 473.

³⁰⁵ Relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 9. 2. 1722, fol. 138.

VI. do pozice autority, na níž jsou v otázce Petrova titulu, respektive v bojkotování Petrova titulu, závislí ostatní panovníci.

Záležitost s uznáním imperátorského titulu tedy uvázla na mrtvém bodě a s ní do značné míry i možné pokusy o jednání o spojenectví. Co však již bylo na imperátorském titulu méně odvislé, byla otázka obnovení slezského obchodu. Kinský si dobře uvědomoval, že v Moskvě má omezený prostor k manévrování. Zaprvé, kvůli carově neochotě zabývat se zde vážnějšími politickými problémy, zadruhé, kvůli jeho plánovanému odjezdu na perské tažení. Proto se v podstatě upnul na prosazování obchodních zájmů monarchie, což si během moskevského působení určil za své nové hlavní poslání, na jehož splnění bude záviset úspěšnost jeho mise.³⁰⁶ Během ledna se však dozvěděl, že záležitost stále nebyla carovi předložena³⁰⁷ a o měsíc později mu bylo řečeno, že jeho návrh byl odeslán k vyřízení obchodnímu kolegiu do Petrohradu.³⁰⁸ Znatelný posun v této, pro Štěpána nyní klíčové otázce, tak nebyl ani před carovým odjezdem do Astrachaně.

Na počátku února byl Kinský přítomen na jedné z moskevských slavností na počest míru, „*slavené téměř stejně jako v Petrohradu.*“ Při této příležitosti „*obdržel vévoda holštýnský řád řád sv. Ondřeje, který mu byl připnut na hrud' a poté byly také jeho [carově-poz. autorky] prostřední princezně Alžbětě přistřiženy šaty jako symbol věku puberty; nakonec jsem také dostal zlatou památeční minci k uzavření míru, jež byla vyrobena z carova vlastního zlata, vytěženého nedaleko Sibiře, a která mi jako prvnímu ze všech byla darována jako mimořádná a mnohem větší než ty, jež byly rozdávány ostatním*“³⁰⁹ Pokud bychom měli jmenovat Achillovu patu habsburského vyslance, byla by to jistě ješitnost, je však také dobře možné, že tento charakteristický způsob referování Kinský volil proto, aby císaři dokázal, jaká je habsburské monarchii, kterou jako vyslanec zastupoval, prokazována pocta, či jak pozitivní reputaci on sám získal u carského dvora navzdory problematice imperátorského titulu. Každopádně, v Campredonově popisu téže události se o speciální minci pro Kinského, ostatně jako již tradičně,

³⁰⁶ Relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 8. 1. 1722, fol. 116; relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 13. 2. 1722, fol. 143.

³⁰⁷ Relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 19. 1. 1722, fol. 121.

³⁰⁸ Relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 12. 2. 1722, fol. 143.

³⁰⁹ Relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 9. 2. 1722, fol. 136-137; srov. Wienerisches Diarium, 1722, 21. 3. 1722, Nr. 23, s. 3; srov. Pražské poštovské noviny, rok 1722, 14. 3. 1722, č. 13, s. 2-3; POGOSJAN, Jelena Anatoljevna, *Petr I. - architekt rossijskoj istorii*, s. 156; o moskevských mírových slavnostech viz WORTMAN, Richard S., *Scenarii vlasti: mify i ceremonii russkoj monarchii=Scenarios of Power, Tom I. Ot Petra Velikogo do smerti Nikolaja I*, Moskva 2002, s. 91-92.

nehovoří.³¹⁰ Zajímavá je zmínka o přistřižení šatů Alžběty Petrovny, jež má zřejmě hlubší konotaci. Alžběta se narodila v roce poltavského vítězství. Její otec tehdy odložil slavnostní vjezd do Moskvy po bitvě, neboť se dozvěděl o jejím narození.³¹¹ Tak nyní, po třinácti letech, Petr ustanovením plnoletosti Alžběty dal najevo, že Nystadský mír je přímým důsledkem bitvy u Poltavy.

Druhého února byl Štěpán jako jediný vyslanec účasten moskevských slavností konaných u holštýnského vévody, jimž byl přítomen i car s carevnou.³¹² U holštýnského vévody byl Kinský znovu 12. února.³¹³ V této době byl Štěpán s holštýnskou delegací v takřka denodenním kontaktu, což potvrdil i Campredon, když o něm prohlásil, že je „*duší jeho* [vévody holštýnského-poz. autorky] *rádců*.“³¹⁴ Již 13. února se spolu s holštýnským vévodou a dalšími vypravil k obhlídce textilních manufaktur za Petrohradem.³¹⁵ Během února byli všichni zahraniční vyslanci zváni na nejrůznější oslavy a maškarády. Podle Campredona byl však právě Štěpán jako jediný vyslanec pozván na slavnost v domě holštýnského vévody, během níž se až do ranních hodin konal ohňostroj a další světelné atrakce.³¹⁶ Kinský v jedné ze svých únorových relací popisuje události ruské maslenici spojené s oslavami míru: „*car pořádal maškarády a jízdy na saních, které trvaly celý týden*“. Petr při této příležitosti vymyslel jízdu na saních v podobě lodí. „*Car samotný však jel na lodi ... která byla od prvního do posledního kousku vybavena tak jako skutečná loď, což se zde nikdy nevidělo, a proto vzbudil u velkého množství svých poddaných úžas*.“³¹⁷ Je třeba poznamenat, že Petr během své vlády překvapoval své poddané takřka neustále a tento okamžik byl pouze malou ukázkou jeho veskrze inovátorského přístupu.

Francouzský vyslanec na jaře roku 1722 znovu bystře shrnul hlavní důvody Štěpánova nadmíru častého kontaktu s Karlem Fridrichem: „*Také jsem s určitou věrohodností zjistil, že Kinského si* [členové holštýnské delegace-poz. autorky] *velice předchází, a že na uspokojení*

³¹⁰ Srov. relace Campredona kardinálovi Dubois z 9. 8. 1722, SIRIO, tom 49, Sankt-Peterburg 1885, s. 44.

³¹¹ Viz POGOSJAN, Jelena Anatoljevna, *Petr I. - architektor rossijskoj istorii*, s. 156-157.

³¹² *Dnevnik kamer'-junkera F. V. Berchgolca 1721-1725*, díl II., zápis z 2. 2. 1722, s. 54.

³¹³ *Dnevnik kamer'-junkera F. V. Berchgolca 1721-1725*, díl II., zápis z 12. 2. 1722, s. 62.

³¹⁴ Relace Campredona kardinálovi Dubois z 27. 3. 1722, SIRIO, tom 49, Sankt-Peterburg 1885, s. 80.

³¹⁵ *Dnevnik kamer'-junkera F. V. Berchgolca 1721-1725*, díl II., zápis z 13. 2. 1722, s. 63-64.

³¹⁶ Relace Campredona kardinálovi Dubois z 16. 2. 1722, SIRIO, tom 49, Sankt-Peterburg 1885, s. 50; Ch. Steppan mylně udává, že Kinský byl jako jediný vyslanec nikoliv u vévody holštýnského, nýbrž u knížete Menšikovova, viz STEPPAN, Christian, *Akteure am fremden Hof*, s. 223.

³¹⁷ Relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 13. 2. 1722, fol. 143; o maškarádě též Campredon, viz Relace Campredona kardinálovi Dubois z 9. 2. 1722, SIRIO, tom 49, Sankt-Peterburg 1885, s. 44-45; srov. Pražské poštovské noviny, ročník 1722, 31. 3. 1722, č. 26, s. 4; velmi barvitě popisuje tuto maškarádní jízdu Bergholz – kromě popisu carovy lodě-sání líčí všechny možné fantaskně vybavené lodě v průvodu, viz *Dnevnik kamer'-junkera F. V. Berchgolca 1721-1725*, díl II., zápis z 30. 1. 1722, s. 47-49; viz příloha č. 11.

[nároků-poz. autorky] *holštýnského vévody závisí i spojení mezi císařem a carem, o kterém se znovu vedou oživená jednání od té doby, kdy se začalo řešit perské tažení.*³¹⁸ Po uklidnění se situace s Petrovým novým titulem se tedy Štěpánovi nabízela nová příležitost přiblížit se alespoň částečnému splnění zadaných instrukcí.

Štěpán se v Rusku projevil nejen jako skvělý hostitel, ale též jako velký milovník tance. Jakmile byla sebemenší příležitost k této zábavě, velice rád se jí zúčastnil.³¹⁹ Tak byl například účasten ve „*vybrané společnosti nejvzdělanějších ruských dam*“, kterou zorganizoval generál Jagužinskij s tím, že ostatní dvořané měli následovat jeho příkladu a zvát zmíněné dámy rovněž. Nelze se divit, že „*všichni, rozumí se, s radostí přijali tento návrh, tím více, že Jagužinskij ručil za to, že dámy neodmítnou.*“ Jednalo se o formu *soiré*, která v roce 1718 zavedl Petr po vzoru francouzských salonů, v nichž byl sám přítomen na své cestě po Evropě. Genderově vyvážená shromáždění měla za cíl vyvolat dojem elegantní společnosti nového Petrova Ruska. Na zmíněné společnosti tancoval Kinský až do sedmi hodin do večera, stejně jako 2./13. dubna na podobném obědě u tajného rady Bassewitze.³²⁰ Taneční večery Štěpán s oblibou organizoval i ve svém domě a například během oslavy narozenin velkoknížete Petra Alexejeviče se velmi fundovaně vyjadřoval o tanečních schopnostech Petrových potomků.³²¹

Habsburský vyslanec v rámci určité informační války s Campredonem na carském dvoře rozhodně nezaostával za svým francouzským protějškem. Například tak v lednu 1722 zjistil od císařského vyslance v Stockholmu, že Campredon usiluje o smíření se švédského krále s vévodou holštýnským, a záhy na to také Campredonovi „*s nuceným úsměvem řekl, že ví, o čem jsem psal do Švédska...*“³²² Campredon posléze o Kinském s nenávisťou ironií hovoří v tom smyslu, že se mu výborně daří pomáhat carským ministrům v narušování smířovacích jednání mezi švédským králem a holštýnským vévodou, přičemž však prý „*zapomíná, že tímto pracuje proti zájmům císaře, svého panovníka.*“³²³ S jistou mírou nadsázky se dá říci, že ve zjišťování informací o činnosti francouzské strany na moskevském dvoře a v záškodnictví vůči jejím snahám byl Štěpán mnohem úspěšnější a hbitější, než v prosazování zájmů vlastní země.

³¹⁸ Relace Campredona kardinálovi Dubois z 10. 4. 1722, SIRIO, tom 49, Sankt-Peterburg 1885, s. 98.

³¹⁹ *Dnevník kamer-junkera F. V. Berchgolca 1721-1725*, díl II., zápis z 14. 2. 1722, s. 67.

³²⁰ „Vzdělanými dámami“ se v této době v Rusku rozuměly urozené šlechtičny a manželky generálů, pochopitelně se nejednalo o intelektuálky, *Dnevník kamer-junkera F. V. Berchgolca 1721-1725*, díl II., zápis z 29. 3. 1722 a 2. 4. 1722, s. 120-121; MASSIE, Robert K., *Petr Veliký. Život a svět*, Praha 2006, s. 743.

³²¹ *Dnevník kamer-junkera F. V. Berchgolca 1721-1725*, díl II., zápis z 14. 4. 1722, s. 133; relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 24. 10. 1721, fol. 47.

³²² Relace Campredona kardinálovi Dubois z 30. 1. 1722, SIRIO, tom 49, Sankt-Peterburg 1885, s. 32.

³²³ Relace Campredona kardinálovi Dubois z 24. 6. 1722, SIRIO, tom 49, Sankt-Peterburg 1885, s. 121.

Co Kinskému na pobytu v impériu zjevně nejvíce znepríjemňovalo život, bylo zdejší cestování. 17. února odjel car s carevnou do lázní Oloněc³²⁴ a jako jediný vyslanec s nimi měl jet Mardefeld. Campredon se v rámci již tradičního infomování se o činnosti protistrany zajímal o to, zda habsburský vyslanec nevyužije této příležitosti, aby byl nablízku carovi: „*Ptal jsem se hraběte Kinského, zda se také nechystá na tuto cestu, ale on odpověděl, že je tak nespokojen se všemi uskutečněnými cestami v této zemi, že se určitě vystříhá podnikání cest nových.*“³²⁵ Vedle skutečnosti, že se Štěpán v relacích několikrát zmiňuje o svém špatném zdravotním stavu, je nutné rovněž brát ohled na vyslancův věk. Kinskému bylo v roce 1722 třiačtyřicet let, což se v 18. století již, na rozdíl od dnešní doby, nedá označit za zralý věk. I vzhledem k tehdejším diskomfortním cestovním podmínkám a úrovni ruských komunikací, jež nejsou zdaleka ideální ani v dnešní době, jsou tedy Štěpánovy stížnosti opodstatněné. V jedné z březnových relací vyslanec popisuje další setkání s carem: „*...car se sem před třemi dny vrátil z lázní Oloněc, jež mu velmi prospěly a já jej včera přivítal na shromáždění u knížete Menšikova, za což mi laskavě poděkoval a rovněž se mnou vedl čtvrt hodinový rozhovor o těchto jeho vlastních lázních, přičemž mi vyprávěl, že řečené lázně sám před šesti lety založil, na což jsem odpověděl, že tedy carově pozornosti neunikne nic, ani nad zemí ani pod zemí, čemuž se on vlídně zasmál.*“³²⁶ Pokud tedy můžeme na základě výše citovaného o Štěpánovi s určitostí něco prohlásit, pak že to byl jistě obratný diskutér. Stejně jako v Petrohradu, i zde také pokračoval v pořádání nákladných hostin pro velké množství dvořanů. 26. března/6. dubna popisuje Bergholz slavnost v Kinského domě: „*vévoda, doprovázený tajnými rady, konferenčním radou Alfeldem, plukovníkem Lorchem, kapitánem Schulzem a mnou, jel obědvat k hraběti Kinskému, kde jsme našli téměř všechny zahraniční vyslance. Když hosté seděli již nějaký čas u stolu, přijel generální prokurátor Jagužinskij a praporčík Tatiščev, kteří, nehledě na to, že již někde obědvali, si sedli k nám a činili se ne tak ve stravování, jako spíše v popíjení, zvláště Tatiščev ... vyprázdnivší nejednu lahev uherského vína, kterému vášnivě holdoval. Jiné víno takřka nepil. U velkého stolu jej neposlouchali tak, jak by chtěl, proto vstal, přešel k malému, ... naplnil po okraj uherským vínem největší sklenici a donutil ji vypít nejprve legačního sekretáře a poté, po pořádku mně a kapitána Schulze....*“ Bergholz shovívavě líčí, jak byl holštýnský vévoda po tomto „obědě“ „*bez tak již*

³²⁴ Relace Campredona kardinálovi Dubois z 16. 2. 1722, SIRIO, tom 49, Sankt-Peterburg 1885, s. 52; srov. Pražské poštovské noviny, ročník 1722, 10. 3. 1722, č. 20, s. 3.

³²⁵ Relace Campredona kardinálovi Dubois z 30. 1. 1722, SIRIO, tom 49, Sankt-Peterburg 1885, s. 31.

³²⁶ Relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 27. 3. 1722, fol. 156-157.

trochu v náladě“ a směle líbal carevnu a obě carské dcery na následující audienci.³²⁷ Bez intenzivního alkoholového opojení by se za Petrových časů neobešla žádná hostina či slavnost, Kinský se s ní však v carské říši setkával i v jiných případech. Tak se například v únoru 1722 zmiňuje o tom, že *„kurýr minulý týden na cestě z Petrohradu sem ztratil poštu i s doručeným dopisem [pro Kinského-poz. autorky] vlivem opilosti“*.³²⁸ Podobně po úvodní audienci u cara v Petrohradě našel Kinský v předpokoji generála Jagužinského, který byl *„zcela opilý“*.³²⁹

Štěpán po přesunu do Moskvy ztratil do značné míry svůj „petrohradský“ entuziasmus a idealismus a byl zřejmě smířen s tím, že jeho mise zde spěje ke konci, jak také potvrdil Campredonovi: *„řekl mi, že v nejbližší době očekává příkaz vrátit se do Vidně.“*³³⁰ Ačkoliv měl z Ruska odjet až v červenci, již v únoru 1722 měly po Moskvě kolovat *„zvěsti, že císař hraběte Kinského odvolá. Bylo mu poručeno, aby zde obstaral velký pomocný oddíl pro Jeho Císařské Veličenstvo a jeho neúspěch v této činnosti připisují vlivu pana de Campredona ... říká se, že se carovi a jeho ministrům líbí [Campredon-poz. autorky] stále více a více.“*³³¹ Zmíněným „pomocným oddílem“ je zde zřejmě metaforicky myšleno plánované vybudování silné pozice habsburské strany na carském dvoře. Je velmi pravděpodobné, že v rámci vzájemné francouzsko-habsburské animozity na Petrově dvoře se Campredon chopil Kinského zmínek o návratu a vědomě rozšířil do společnosti i tisku fámu, že odjezd habsburského vyslance je jistou věcí, že měl u cara svou poslední audienci, a že odjede během několika dní.³³² Francouzský vyslanec tak chtěl zřejmě v zahraničí vytvořit dojem, že Kinský odjíždí tak brzo, jelikož byl na svém postu neúspěšný. To by potvrdzovalo i výše zmíněná citace, kdy Campredon angažoval svého kolegu Henriho de La Vie, působícího v Petrohradě, aby prezentoval Kinského selhání a zároveň vyzdvihl jeho vlastní úspěchy. Campredon možná dokonce zamýšlel, že by prostřednictvím této fámy mohl císaři vsugerovat myšlenku, aby Kinského skutečně odvolal. Na jedné straně se výše uvedené jeví snad jako příliš fantaskní konspirační teorie, na straně druhé je však tuto teorii možné podložit logickými skutečnostmi. Campredon a Kinský byli rivaly stejně tak, jako na carském dvoře soupeřily koncepce spojenectví s Francií a spojenectví s Habsburky. Eliminací

³²⁷ *Dnevník kamer'-junkera F. V. Berchgolca 1721-1725*, díl II., zápis z 26. 3. 1722, s. 117.

³²⁸ Relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 9. 2. 1722, fol. 135.

³²⁹ Relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 3. 10. 1721, fol. 14.

³³⁰ Relace Campredona kardinálovi Dubois z 9. 2. 1722, SIRIO, tom 49, Sankt-Peterburg 1885, s. 39.

³³¹ Relace pana de La Vie kardinálovi Dubois z 6. 2. 1722, SIRIO, tom 49, Sankt-Peterburg 1885, s. 37.

³³² *Wienerisches Diarium*, 1722, 10. 1. 1722, Nr. 3, s. 6; v Pražských poštovských novinách se zpráva o Kinského chystaném odjezdu z impéria objevuje, bez dalších souvislostí, již 17. 1. 1722, *Pražské poštovské noviny*, ročník 1722, 17. 1. 1722, č. 5, s. 3.

Štěpána z carského dvora by se Campredon ocitl zcela jistě blíže možnosti uzavřít alianci své země s Petrem. Aby dosáhl tohoto cíle, pečlivě sledoval Štěpánovy kroky, například na podzim roku 1721 si všiml, že Kinského hvězda pohasíná: „*Slyšel jsem pouze z několika zdrojů, že návrhy hraběte Kinského zde již nevyvolávají takový účinek jako dříve.*“³³³ Na konci roku 1721 pak jen šikovně využil komplikované situace, do níž se Štěpán jako vyslanec císaře vlivem otázky uznání Petrova titulu dostal. Fámu navíc rozšířil ve zlomovém okamžiku, kdy se carský dvůr přesouval z Petrohradu do Moskvy, takže by se Kinského odjezd mohl navenek zdát opodstatněný. Ať už to bylo s předčasnými zvěstmi o odjezdu Kinského jakkoliv, Campredon by nebyl první ani poslední diplomat, který by šedou propagandu za účelem zbavení se svého konkurenta využil.

V relaci z 23. února/6. března Štěpán císaře informuje o další převratné události své legace. Car vydal v této době nový „manifest“.³³⁴ Oním „manifestem“ byl spis Petrova rádce a ideologa Feofana Prokopoviče, zvaný „Pravda volji monaršej“. Jednalo se o přelomový ukaz o nástupnictví, v němž Petr zavrhl starodávnou tradici moskevské primogenitury a nahradil ji svrchovanou mocí imperátora určovat svého nástupce bez ohledu na to, zda se jedná o prvorozeného potomka.³³⁵ Petr chtěl jeho prostřednictvím zamezit nástupu vnuka Petra Alexejeviče, jenž mu zřejmě až příliš připomínal nehodného syna Alexeje. Současně si ukazem připravoval půdu pro mnohem revolučnější krok - rozhodnutí korunovat carevnou původně prostou livonskou služku Kateřinu Alexejevnu. Dá se říci, že v tuto chvíli se již Kinského sen o úspěšném plnění zadaných instrukcí z Vídně definitivně bortil jako domek z karet. Habsburský požadavek mediace v švédsko-ruském konfliktu byl vyřešen ještě dříve, než vůbec dorazil do Petrohradu. Snahy dosáhnout jednání o spojení s carem byly rozměňovány kvůli problematice uznání imperátorského titulu. Diskuze o obnovení obchodní trasy mezi Kyjevem a Slezskem uvízly rovněž na mrtvém bodě. A nyní se k tomu všemu přidalo Petrem zřetelně deklarované přání jmenovat svým nástupcem kohokoliv, jen ne synovce císaře Karla VI., Petra Alexejeviče. Byť se ve Štěpánových relacích v této době skutečně projevuje jistá frustrace, svých povinností se nezříkal a pokoušel se dosáhnout alespoň parciálních výsledků v některých bodech svých instrukcí.

³³³ Relace Campredona kardinálovi Dubois ze 10. 11. 1721, SIRIO, tom 40, Sankt-Peterburg 1884, s. 317.

³³⁴ Relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 23. 2. 1722, fol. 146; srov. Wienerisches Diarium, 1722, 11. 4. 1722, Nr. 29, s. 5.

³³⁵ MASSIE, Robert K., *Petr Veliký. Život a svět*, s. 767; *Dnevnik kamer'-junkera F. V. Berchgolca 1721-1725*, díl II., zápis z 12. 2. 1722, s. 62.

V březnu v Kinského moskevském domě vypukl požár. Oheň vznikl dopoledne kolem jedenácté hodiny z ohniště v kuchyni, ale naštěstí nezpůsobil velké škody. Shořel pouze zadní trakt vyslancova domu, dřevěná komora a kuchyň.³³⁶ Kinský, jehož komnata se měla nacházet velmi blízko kuchyně, byl podle svědků „*téměř polomrtvý leknutím*“. Nelze se divit, byl to již minimálně druhý podobně nepříjemný zážitek během Kinského působení. Při hašení požáru se velmi vyznamenal vévoda Karel Fridrich, který okamžitě přijel a nebojácně se vrhl do plamenů. Posléze Kinskému a Hochholzerovi poskytl azyl a tajný holštýnský rada Bassewitz se jim postaral o postní pokrm, neboť Štěpán „*je tak pobožný, že by spíše souhlasil s tím, celý den nic nejíst, než pozřít maso v období postu*“.³³⁷ Štěpán se o hrdinném skutku holštýnského vévody nezmiňuje, zajímal se spíše o otázku finančního odškodnění.³³⁸ S podmínkami ubytování pro sebe i svou suitu měl evidentně velké problémy nejen v Petrohradě, ale i ve starém hlavním městě. Je však pravděpodobné, že v Moskvě se jeho dům nacházel přece jen o něco blíže centru, neboť byl jmenován jako nejbližší soused vice-kancléře Šafirovova³³⁹ a je známo, že Šafirovův moskevský palác se nacházel v severovýchodní části dnešního centra města, v oblasti Velké Charitoněvské ulice, vzdálené pouze tři kilometry od srdce Moskvy. Tomu by odpovídala i Bergholzova informace o tom, že Kinský bydlel blízko náměstí Krasnyje vorota v téže oblasti.³⁴⁰ V Moskvě tak Kinskému alespoň díky lokalitě jeho domu nehrozily potíže s povodněmi, po zkušenostech z Petrohradu se však vyslanec alespoň pojistil proti nebezpečným lidským živlům: „*V samém městě také velmi nebezpečno jest, z té příčiny jeho excelence císařský pán legát čtyři zbrojí dobře oděné rejтары pro sebe najal, kteří všude s ním jedou a on sám pan hrabě vždy dobře nabitou mušketu při sobě veze*“.³⁴¹

9./20. března byl spolu s holštýnskou delegací na „exkurzi“ v chrámech Kremlu. Štěpán se bohužel v relacích nepodělil o pocity z návštěv tohoto středověkého palácového komplexu, „*před kterým*“ podle Campredona „*je dosud stále možné spatřit hlavy popravených společníků zesnulého careviče*“.³⁴², což určitě jen podtrhovalo středověký a do jisté míry i barbarský

³³⁶ Relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 16. 3. 1722, fol. 155.

³³⁷ *Dnevník kamer'-junkera F. V. Berchgolca 1721-1725*, díl II., zápis z 3. 3. 1722, s. 92.

³³⁸ Relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 16. 3. 1722, fol. 155.

³³⁹ *Dnevník kamer'-junkera F. V. Berchgolca 1721-1725*, díl II., zápis z 9. 3. 1722, s. 93; tamtéž, zápis z 10. 6. 1722, s. 161.

³⁴⁰ *Dnevník kamer'-junkera F. V. Berchgolca 1721-1725*, díl II., zápis z 8. 4. 1722, s. 123.

³⁴¹ Pražské poštovské noviny, rok 1722, 14. 3. 1722, č. 21, s. 3.

³⁴² Relace Campredona kardinálovi Dubois z 23. 2. 1722, SIRIO, tom 49, Sankt-Peterburg 1885, s. 65; Kreml v roce 1698 popisuje též Johann-Georg Korb, CROSS, A. G. (ed.), *Diary of an Austrian Secreatay of Legation at the Court of Czar Peter the Great*, London 1968, s. 158-159.

charakter tohoto místa. Štěpán se tehdy velmi podivil jednání duchovního v Uspenském chrámu, jenž v jednu chvíli nechal po přítomné společnosti kolovat hřeb, kterým měl být přibit ke kříži Ježíš Kristus. Kinský poznamenal, „že v jeho vlasti, kromě od Boha ustanoveného duchovenstva, není nikomu z hříšníků dovoleno brát do rukou a osahávat takové drahocennosti jako je tento posvátný předmět.“ Přítomní Rusové Kinskému přitakávali, že u nich to také není možné, což však místního duchovního nevyvedlo z míry, naopak, dopodrobna a zřejmě i dost naturalisticky návštěvníkům popisoval, jak hluboko v Kristově dlani byl daný hřeb zatlučen.³⁴³ Scénka svědčí o barbarství a současně o určité bigotnosti ruské církve a společnosti v této době.

Jak již bylo poznamenáno, Štěpán byl velmi zbožný člověk. Zmínky v relacích svědčí o tom, že katolické bohoslužby navštěvoval pravidelně či alespoň často. Tak jej také v jediném malém katolickém moskevském chrámu svatého Petra a Pavla v Německé čtvrti, zastihl člen holštýnské suity Bergholz klečel 22. března/3. dubna na obřadech Zeleného čtvrtku.³⁴⁴ Týž zvědavý pozorovatel, sám protestant, doprovázel Kinského o dva dny později na velikonoční vigilií Bílé soboty.³⁴⁵

V relaci ze 3./14. dubna se již naplno projevuje Kinského zjevné zklamání ohledně výsledků mise. Vypozoroval, že „u zdejšího dvora není citelný správný a seriózní přístup k důvěrnému spojení, nýbrž pouze pusté zdržování, a já zde tudíž dále nesmyslně zatěžuji pokladnu Jeho Císařského Veličenstva“. Přesto si je stále jistý tím, že císař by rád viděl, „kdybych se se zdejším dvorem mohl sjednotit v bodě mých instrukcí o obranném spojení“, a za tímto účelem přesvědčoval generála Jagužinského o své neutuchající snaze „ustanovit mezi Jeho Císařským Veličenstvem a carem staré, důvěrné a dobré přátelství“. Ačkoliv Štěpán přiznává, že „kvůli svým osobním záležitostem jsem již před delší dobou požádal Jeho Císařské Veličenstvo o návrat“, nechce odjet z impéria, aniž by se nepokusil daný bod svých instrukcí splnit. Diplomatický úspěch jeho mise zde má samozřejmě prioritu, a protože car a jeho okolí s ním hodlá o obranném svazku jednat, „v takovém případě chci kvůli zajištěnému dobrému společenství našich obou panovníků na několik měsíců odložit své individuální záležitosti.“ Na to, aby se mu výše nastíněné podařilo, má čas do carova odjezdu do Astrachaně a pokud by stále hrozil případ, že by „zdejší dvůr náhodou chtěl vylákat nárok na nově ustanovený císařský titul“, Štěpán zažádá pod záminkou svých záležitostí o odjezd. Pokud by nedorazily stále očekávané

³⁴³ *Dnevník kamer'junkera F. V. Berchgolca 1721-1725*, díl II., zápis z 9. 3. 1722, s. 102.

³⁴⁴ *Dnevník kamer'junkera F. V. Berchgolca 1721-1725*, díl II., zápis z 22. 3. 1722, s. 111.

³⁴⁵ *Dnevník kamer'junkera F. V. Berchgolca 1721-1725*, díl II., zápis z 24. 3. 1722, s. 113.

instrukce z Vídně, poprosí cara o propuštění a v impériu „*zanechám legačního sekretáře Hochholzera k vedení další korespondence*“.³⁴⁶ Již v následující relaci vypráví Kinský o tom, jak měl příležitost vést s carem dlouhý rozhovor na hostině u nizozemského rezidenta 11./22. dubna. Když Štěpán Petrovi sdělil, že císaře ujistil o carské ochotě k přátelství, „*car mi se stiskem ruky nahlas řekl: „Poznal jsem již tři císaře, a když jsem byl ve Vídni, nyní panujícím císaři bylo přibližně 12 let a byl to milý muž“*“, načež dále pokračoval, že Jeho Carské Veličenstvo již před mnoha lety byl s rakouským domem v dobrém přátelství, a na tomto chce jistě stále trvat.“³⁴⁷ Jedná-li se o Petrova slova o známosti se třemi císaři, je jisté, že prvními dvěma byli Leopold I. a Karel VI., kterého car poznal jako chlapce na své návštěvě Vídně v roce 1698. Pokud jde o třetího zmiňovaného císaře, hovořil Petr s největší pravděpodobností sám o sobě, čímž se mu do Štěpánových relací podařilo přenést skrytou narážku na svůj nový titul.

Kinského situaci neulehčovala ani složitá komunikace s vídeňským dvorem, na nějž vyslanec neustále urgoval a žádal o vydání potřebných aktuálních instrukcí.³⁴⁸ Na nich bylo závislé jeho další jednání v Moskvě. Štěpán tak byl omezen pouze na mapování zdejší situace, sliby podobné výše citovaným a obecně velmi obezřetné jednání, což zase carský dvůr vedlo k poznání, že císař nepřistupuje k možnosti spojení s carem dostatečně seriózně. Habsburský vyslanec se tímto ocitl v bludném kruhu a vysvobození z tápání mu mohl přinést pouze smysluplný a rozhodný návrh ze strany Moskvy či Vídně. Kinský navíc dobře věděl, že jakékoliv delší váhání habsburského dvora bude vodou na mlýn snahám Campredona, proto se v podstatě v každé jeho relaci z Moskvy objevují prosby o zaslání kroků, které má učinit.³⁴⁹ Tato frekvence byla ještě stupňována vlivem blížícího se odjezdu cara na Kavkaz, přičemž, bez něj by se již k žádnému rozhodnutí nepřikročilo. Štěpán se obával, že pokud by se k uznání imperátorského titulu odhodlala další velmoc, zastínila by tak habsburské snahy o spojení. Skutečnost, že její vídeňská vláda nechává na carském dvoře tak dlouho bez instrukcí staví Štěpána kromě toho do značně nezáviděníhodné pozice v rámci dvorské společnosti, jelikož doposud zde byl vnímán jako „*charakterní*“ vyslanec, nyní by jej však mohli ostatní považovat za „*protivného*“.³⁵⁰

³⁴⁶ Relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 3. 4. 1722, fol. 166-168.

³⁴⁷ Relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 13. 4. 1722, fol. 171-172.

³⁴⁸ Podle Christiana Steppana obdržel Kinský poslední instrukce z Vídně datované dnem 30. prosince 1721, samotný Štěpán se pak v relaci z 9. února zmiňuje o tom, že se po cestě do Moskvy ztratily dva dokumenty od císaře, jež zřejmě obsahovaly další pokyny; další instrukce zaslal císař do Moskvy až 25. května, viz STEPPAN, Christian, *Akteure am fremden Hof*, s. 235-236; srov. relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 9. 2. 1722, fol. 135.

³⁴⁹ Viz např. relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 13. 4. 1722, fol. 178.

³⁵⁰ Zvolený překlad latiského adjektiva „*odiosus*“, které Štěpán použil, relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu

Kinský nebyl jediný diplomat, jemuž dělala jednání na carském dvoře starosti. Paradoxně v podobné situaci se totiž ocitl i Campredon. Petr totiž i po novém roce pokračoval v současném vyjednávání s Francií i habsburskou monarchií. Stejně jako Kinský, byl i Campredon ujišťován o carově ochotě ke spojení: „*Jeho Carské Veličenstvo zcela jasně vyjádřilo své přání vstoupit do úzkého svazku s Francií.*“ Podobně jako Kinskému, ani Campredonovi v této době nepřicházely žádné aktuální instrukce, takže se rovněž musel omezit na opatrné manévrování a sondáž zdejších názorů. Campredon byl v této chvíli snad ještě pod větším tlakem, neboť mu z ruské strany byly naznačeny pochyby o seriózním přístupu francouzské garnitury ke spojení s carem a navíc si byl vědom jistých úspěchů Kinského zdejších jednání.³⁵¹ Na příkladu habsburského a francouzského diplomata je zjevné, jakou měrou byli vyslanci na cizích dvorech logicky závislí ve svém jednání na postojích svých panovníků i jak příliš byli ve svých krocích limitováni v případě, kdy se jim nedostávalo aktualizovaných instrukcí. Zároveň však pro oba vyslance, a pro Kinského zvláště, bylo toto období informačního vzduchoprázdna velkou zkouškou jejich strategických schopností a elokvence, možností demonstrovat svým vladařům, že si dokáží poradit i v nepříznivých podmínkách.

8./19. dubna byl Štěpán přítomen na opulentní „*svatbě mladého hraběte Golovkina, který si bral dceru vice-cara Romodanovského*“³⁵² U stolu seděl po pravici holštýnského vévody a proti ženichovi. Bergholz vypravuje, že car tehdy v dobré náladě podával dvořanům své těžké maršálské žezlo, ale nikdo jej nebyl schopen udržet v natažené ruce. „*Tehdy Jeho Veličenstvo, znajíc, jak silné jsou paže carevny, podal jí přes stůl své žezlo. Povstala a s neobvyklou zručností jej několikrát nataženou rukou pozvedla nad stolem, což všechny značně překvapilo. Hrabě Kinský chtěl také vyzkoušet svou sílu a imperátor mu dal své žezlo, ale i on jej nedokázal držet tak vzpřímeně, jako carevna.*“³⁵³ Soupeřit se vzpěračskými schopnostmi carevny evidentně nebylo radno, pro Štěpána však daleko větší porážku znamenaly jeho neúspěchy na diplomatickém poli. Na svatbě dcery kancléře Golovkina 16./27. dubna se mu podařilo dosud nadmíru laskavého Petra z neznámých důvodů rozčítit: „*Car byl zpočátku ve velmi dobrém rozpoložení, ale pak najednou začal být zachumulený. Hrabě Kinský, jenž byl trochu opilý, s ním*

VI. z 13. 4. 1722, fol. 178.

³⁵¹ Campredon, který si uvědomoval nebezpečí svazku císaře a cara, svého krále doslova zapřísahá a zoufale prosí o zaslání instrukcí, viz relace Campredona kardinálovi Dubois z 3. 4. 1722, SIRIO, tom 49, Sankt-Peterburg 1885, s. 87-89; relace Campredona kardinálovi Dubois z 17. 4. 1722, SIRIO, tom 49, Sankt-Peterburg 1885, s. 101-102.

³⁵² *Dnevník kamer'-junkera F. V. Berchgolca 1721-1725*, díl II., zápis z 6. 4. 1722, s. 122.

³⁵³ *Dnevník kamer'-junkera F. V. Berchgolca 1721-1725*, díl II., zápis z 6. 4. 1722, s. 126-127; srov. relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 20. 4. 1722, fol. 180.

*hovořil a připomenul mu něco o splnění daného slova, a to cara tak rozčílilo, že se dobrý hrabě cítil velice trapně. Všechně se snažil to napravit, jak před samotným imperátorem, tak i před generálem Jagužinským a ujišťoval je, že vůbec nechtěl říci to, co se zdálo Jeho Veličenstvu, ale ničemu to nepomohlo a všem šaškům imperátora se po celý večer nedařilo jej opět rozveselit. Říká se, že proto byli hosté na svatbě velmi smutní. Důstojníci i carští sluhové mezi s sebou nahlas hovořili, že jediným viníkem špatné carovy nálady je hrabě Kinský.*³⁵⁴ S ohledem na dikci tehdejších Štěpánových zpráv je možné, že na cara apeloval ve věci habsbursko-ruského spojení, či se pod vlivem Zolova „zabijáka“ zapomněl a zasazoval se o práva velkoknížete Petra. Ať již se jednalo o cokoli, je pochopitelné, že o události se Kinský v relacích ani slovem nezmiňuje.

Netrpělivě očekávané nové instrukce vyslal císař z Vídně navzdory urgování Kinského až 23. května. To již však bylo pro Štěpána pozdě, jelikož car 13./24. května odjížděl do Astrachaně.³⁵⁵ Navzdory předpokladům v tuto chvíli habsburský vyslanec nezůstal pasivní a rozhodl se na vlastní pěst získat pro svou zemi co nejvíce výhod ještě předtím, než car odjede. Jednat s carem i jeho politickými zástupci bez povědomí o postojích vlastního dvora zcela jistě vyžadovalo odvalu i rozhodnou iniciativu. V den carova odjezdu tedy Kinský požádal o závěrečnou soukromou audienci u Petra. Dostat se k carovi v tento hektický první den letničních svátků však podle vyslancových slov nebylo vůbec snadné. Přesně v sedm hodin ráno se dochvilný Kinský nacházel u generála Jagužinského, aby s ním vyrazil za carem. Ukázalo se však, že svatodušní modlitby jinak energického cara značně vyčerpaly: *„jelikož však Jeho Carské Veličenstvo podle zdejšího zvyku o Vánocích, Velikonocích a Letnicích pobývá od půlnoci po několik hodin v chrámu, tak ještě kolem deváté hodiny spal a poté ze své ložnice šel znovu přímo do chrámu, bylo mi řečeno, že na mě Jeho Carské Veličenstvo muselo zapomenout“*. Štěpán proto využil volného času, v klidu se zúčastnil vlastních svatodušních obřadů a následně se vrátil do Kremlu, kde mu bylo v přítomnosti *„všech vyslanců a všech zdejších dvořanů, šlechty a vojáků“* dáno znamení, aby vešel do carových komnat. *„Zůstali jsme spolu kolem tři čtvrtě hodiny, přičemž jsem měl příležitost popřát Jeho Carskému Veličenstvu šťastnou cestu a pevné zdraví, kromě toho jsem jej také ujistil o stálé úctě a náklonnosti a trvajícím přátelství Jeho Císařského Veličenstva“*. Car reagoval ujištěním o podobné náklonnosti k císaři *„tak, jak jí prokazoval po*

³⁵⁴ *Dnevník kamer'-junkera F. V. Berchgolca 1721-1725*, díl II., zápis z 16. 4. 1722, s. 134-135.

³⁵⁵ *Dnevník kamer'-junkera F. V. Berchgolca 1721-1725*, díl II., zápis z 13. 5. 1722, s. 153; srov. relace pana de la Vie kardinálovi Dubois z 1. 6. 1722, SIRIO, tom 49, Sankt-Peterburg 1885, s. 110.

celou dobu mně“. Kinský Petra informoval, že kvůli svým osobním záležitostem požádal císaře o možnost návratu, na což panovník odpověděl, že tuto záležitost nechává zcela na intencích vídeňského dvora. Štěpán poté ještě „*vyslovil několik dotazů*“, které však nehodlal rozebírat písemně, ale až osobně ve Vídni. Kromě toho Petr vyslanci potvrdil, že nařídil svým ministrům, aby v této otázce bylo učiněno rozhodnutí.³⁵⁶ Car skutečně již v dubnu učinil kroky k částečnému obnovení slezského obchodu. Problémem ovšem bylo, že si ruské kolegium vymínilo, aby k obchodování byly určeny jen některé druhy zboží a navíc v omezeném množství.³⁵⁷ Po ukončení audience car prošel předpokojem, kde „*všichni zdejší i zahraniční ministři společně s ostatními důstojníky a generály políbili carovi ruku*.“ Štěpán popis této události zakončuje již v tradičním vyznění: „*Velmi dobře jsem si povšiml, že Jeho Veličenstvo kromě zvláštního úklonu hlavou k těmto zahraničním ministrům nepromluvil, ačkoliv Campredon a Mardefeld naznačili přání individuálního rozloučení se s Jeho Carským Veličenstvem, což ještě v tu chvíli jeden z nich vykládal zdejšímu ministrovi, kterému nejvíce důvěřoval, ale dostalo se mu odpovědi, že Jeho Carské Veličenstvo je z vykonaných schůzek unaven a kolem poledne bude odjíždět*.“³⁵⁸ Byť mohl Štěpán celou situaci v některých detailech přikrášlit, je jisté, že jeho audience znamenala pro vídeňský dvůr vyznamenání. Proto se o počtě udělené Kinskému také ostatní prameny, ovšem s výjimkou oficiálního plátku vídeňského dvora „*Wienerisches Diarium*“ a českých Pražských poštovských novin,³⁵⁹ ani slovem nezmiňují. Kinský však skutečnost, že mu byla dána před ostatními vyslanci přednost, opakuje pro jistotu i v další relaci, určené tentokrát české dvorské kanceláři.³⁶⁰ Čeští představitelé tak sice mohli mít radost z dobrého postavení Kinského na carském dvoře, více je však asi zajímalo polovičaté řešení otázky ruského obchodu s českými zeměmi.

V průběhu května a června se zmínky o návratu do Vídne v Kinského relacích objevují stále častěji. Campredon 24. června/5. července informoval do Paříže se zjevným zadostiučiněním a radostí, že „*Hrabě Kinský se konečně [sic] chystá jet do Vídne. Včera měl na kancléřství dlouhé jednání s Golovkinem, Šafirovovem, Ostermanem a Jagužinským. Bylo mi řečeno, že předmětem diskuze prý bylo pouze obnovení kdysi existujícího obchodu Rusů ve*

³⁵⁶ Relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 1. 6. 1722, fol. 211-212.

³⁵⁷ FLOROVSKIJ, Anton Vasiljevič *Česko-ruské obchodní styky*, s. 283.

³⁵⁸ Relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 29. 5. 1722, fol. 199-201.

³⁵⁹ Kinského relace posloužila vídeňskému tisku s největší pravděpodobností jako informační zdroj, *Wienerisches Diarium*, 1722, 1. 7. 1722, Nr. 52, s. 6; srov. Pražské poštovské noviny, 1722, 7. 7. 1722, č. 54, s. 3.

³⁶⁰ Relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 1. 6. 1722, fol. 211..

*Slezsku, ale hovořili však i o jiných záležitostech...*³⁶¹ V následující obsáhlé Campredonově relaci se nachází podrobné informace o Štěpánově závěrečném jednání s Šafirovovem a Jagužinským před odjezdem: *„Na jednání se hovořilo o přání Jeho Císařského Veličenstva žít v dobré shodě s carem a vstoupit s ním do spojení proti všeobecnému nepříteli celého křesťanského světa a kvůli ochraně dalších oboustranných zájmů. Kinský hovořil, že, po krátké úvaze, car i jeho ministři sami pochopí, nakolik je pro ruskou korunu spojení s rakouským domem výhodné, jak z důvodu sousedství mezi zeměmi, tak i z důvodu hannoverské, holštýnské a meklenburské záležitosti, na něž má císař takový vliv, že samozřejmě nemohou být vyřešeny ke spokojenosti cara bez účasti a spolupráce Jeho Císařského Veličenstva. Konečně, pro usnadnění cesty k této šťastné události je nutné začít s obnovením obchodu mezi Slezskem a Ukrajinou, a jakmile bude car ochoten přijmout jemu předkládané spojení, on, Kinský, se sem s radostí vrátí kvůli dokončení této záležitosti....“*³⁶² Šafirov vyslanci následně slíbil, že *„přerušené obchodní vztahy mezi oběma zeměmi budou obnoveny, tak, jako tomu bylo dříve. K tomu budou podniknuta všechna opatření, a co se jeho osobně týče, na dvoře vždy znovu rád uvidí vyslance, který byl všem tak sympatický, jak urozeným původem, tak svou laskavostí.“* Na závěr diskuze byl pak Kinskému přislíben doprovod za hranice země se všemi počtami.

Těmito zdvořilostními frázemi však Campredonova zpráva nekončí. Z neznámého, důvěrného zdroje se francouzský vyslanec dozvěděl o tajném Kinského plánu, jenž měl být sdělen pouze Šafirovovi a Jagužinskému: *„systém, vypracovaný Kinským by císařovo spojení učinil pro cara stejně tak nezbytným, jako libým a výhodným.“* Cílem je tedy spojení se silným impériem. Carská říše by však mohla silně ztratit, pokud by car jmenoval svým nástupcem jednu ze svých dcer, velkokněžen, která by si pak mohla vzít prince z cizí země. Ale *„Rusové, znalí zákonů rozumu i přírody [sic], jsou přesvědčeni, že trůn po právu náleží velkoknížeti...“*. Jediným prostředkem, jak zabránit rozvratu země, je podle Štěpána *„oženit velkoknížete s mladší carovou dcerou.“* Manželství nevlastního synovce s tetou pro Kinského není nijak pobuřující, ostatně car jako hlava církve jej může povolit, podobné svazky byly uzavřeny i v říši, a konečně *„činy monarchů byly vždy určovány především státními zájmy“*. Jakmile car toto uskuteční, *„císař jej podpoří všemi silami svými i svých spojenců. Vstoupí s carem do nerozlučného svazku, a až přijde čas, otevřeně podpoří carevnino regentství. Postará*

³⁶¹ Relace Campredona kardinálovi Dubois z 24. 6. 1722, SIRIO, tom 49, Sankt-Peterburg 1885, s. 123.

³⁶² Relace Campredona kardinálovi Dubois z 30. 6. 1722, SIRIO, tom 49, Sankt-Peterburg 1885, s. 126-127.

se také o to, aby zbylé carovy dcery vstoupily do urozených manželství s říšskými knížaty a pro cara by splnění tohoto plánu bylo nejlepším a důvěryhodným prostředkem k uznání nového titulu.“ K tomu prý Kinský dodal, že „není možné přímo zveřejnit tento plán carovi, jelikož se obává, že by se mu nelíbil.“ Je nutné poznamenat, že poslední věta je zřejmě jediná skutečně reálná na celé Kinského ideu. Kinský by ve Vídni přesvědčil císaře a poté by se sem vrátil „ukončit jednání, na nichž závisí klid a blaho Ruska.“³⁶³ Ačkoliv se kromě Campredona o této iracionální konspirativní teorii nikdo nezmiňuje, je pravděpodobné, že se nejednalo o další jeho pokus Kinského zdiskreditovat. Naopak, poslední citovaná věta svou patetičností nápadně připomíná Štěpánovu dikci. V instrukcích daných Kinskému ve Vídni se o velkoknížeti hovoří, jeho nároky by však bylo možné prosazovat, jen po Petrově smrti, nikoliv za jeho života.³⁶⁴ To znamená, že Kinský tímto plánem zcela překročil hranice dané instrukcemi i hranice svých pravomocí bez nich. Jednalo se o nesmírně nebezpečnou koncepci, jejíž následky by byly, s ohledem na Petrovu choleričnost, nedožrnné. Důvodem, proč o tomto plánu Kinský vůbec uvažoval, bylo zřejmě vědomí, že se k císaři navrací bez hmatatelných výsledků, a ve své snaze to napravit jej zkrátka zradil racionální úsudek.

Ještě v rámci poslední relace Kinský dává najevo, jak se snažil řešit záležitost slezského obchodu, ale stěžuje si, že carský dvůr snad úmyslně zdržuje rozhodnou odpověď v jeho věci.³⁶⁵ Kinskému bylo před odjezdem sděleno, že car z náklonosti k císaři zrušil úplný zákaz obchodování se Slezskem, ale vývoz zboží do Vratislavi byl nakonec výrazně omezen jak v typech produktů, tak v jejich množství.³⁶⁶

Budeme-li se věnovat důvodům, jež císaře donutily Kinského odvolat z ruské mise, je nutné primárně označit za mylnou starší tezi Sergeje Michajloviče Solovjeva, že za Kinského odjezdem byla právě jeho nadměrná starost o velkoknížete Petra Alexejeviče. Solovjev ve svém opusu *Dějiny Ruska od nejstarších dob* popisuje scénu, při níž měl Kinský na carském dvoře explicitně vyjádřit nespokojenost s výchovou velkoknížete.³⁶⁷ Je nepravděpodobné, že by Kinského odjezd z impéria byl zapříčiněn jeho riskantním plánem. Jednalo se pouze o teoretické

³⁶³ Relace Campredona kardinálovi Dubois z 30. 6. 1722, SIRIO, tom 49, Sankt-Peterburg 1885, s. 128-131; srov. BRIKNER, Alexandr, *Avstrijskije diplomaty v Rossii. Po dokumentam venskogo archiva*, in: Vestnik Evropy 28/12, 1893, s. 508.

³⁶⁴ Viz instrukce císaře Karla VI. Štěpánu Vilémovi Kinskému z 20. 6. 1721, Acta Legationis Moscoviticae, první část, fol. Cc-Ee; STEPPAN, Christian, *Akteure am fremden Hof*, s. 241.

³⁶⁵ Relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 6. 7. 1722, fol. 224.

³⁶⁶ FLOROVSKIJ, Anton Vasiljevič, *Česko-ruské obchodní styky*, s. 284-285.

³⁶⁷ SOLOV'JEV, Sergej Michajlovič, *Istorija Rossii s drevnejšich vremen*, kniha IX, Moskva 1963, s. 534-535.

úvahy a Štěpán by se určitě, byť jako „diplomatický začátečník“, během legace na tak tenký led nepustil. Solovjev navíc v souvislosti se zmíněnou událostí odkazuje na zcela nekonkrétní dokument, který podle jeho slov ani nebyl nalezen.³⁶⁸ Věrohodnost tohoto argumentu je tedy více než pofidérní. Teze Alexandra Briknera a Antona Vasiljeviče Florovského je již důvěryhodnější. Florovskij tvrdí, že za Kinského odjezdem stála otázka uznání titulu a kromě toho také „*celkový neúspěch jeho mise*“.³⁶⁹ Imperátorský titul sice vývoj vzájemných vztahů mezi velmocemi značně zpomalil a učinil Štěpánovo působení zde složitým, ale jak již bylo řečeno, po přesunu dvora do Moskvy se přístup carské garnitury k otázce velmi liberalizoval a na Štěpána nebyl v tomto směru vyvíjen žádný nátlak, naopak, z výše uvedeného je zjevné, že mu často byly prokazovány větší počty, než vyslancům těch zemí, které již Petrův titul uznaly. Ani zadané vyjednávání o obnovení slezského obchodu nebylo příčinou Štěpánova odjezdu, neboť se mu, byť na poslední chvíli, podařilo dojednat alespoň částečné obnovení obchodu mezi jihoruskými oblastmi a Slezskem. Skutečné příčiny Kinského návratu do monarchie jsou ve skutečnosti zcela prosté. Vzhledem k tomu, že se car vypravil ke Kaspickému moři a byl očekáván až s koncem roku, byla Štěpánova přítomnost v Moskvě již zbytečná. Kromě toho zde byly jeho „osobní záležitosti“, tedy „*starosti rodové a opatrovnické*“ a „*špatný zdravotní stav*“.³⁷⁰

15./26. července se byl Kinský rozloučit s holštýnským vévodou a jeho delegací na jeho dače za Moskvou. Den na to u sebe hostil dánského vyslance Hanse Georga Westphalena. Štěpán rovněž vykonal poslední návštěvu u Campredona, který si při té příležitosti neodpustil narážku na jeho konspirační snany.³⁷¹ Bergholz rovněž popisuje Kinského odjezd 18./29. července: „*V tento den také odjel z Moskvy hrabě Kinský, který se vypravil do Vídně přes Petrohrad. Vévoda byl nucen koupit od něho množství věcí, které nechtěl vézt znovu zpět, což nemohla Jeho Výsost odmítnout, jelikož si přál zachovat si jeho přátelství a věděl, že je u císařského rakouského dvora vážen.*“³⁷² Jednalo se například o vyslancovy koně, kočár, novou koňskou postroj, ale i množství notových skladeb. Kromě předmětů zanechal Štěpán ve službách vévody holštýnského například

³⁶⁸ Tamtéž, s. 644.

³⁶⁹ Florovskij navíc chybně postdatuje Kinského odjezd na rok 1723, FLOROVSKIJ, Anton Vasiljevič, *Russko-avstrijskije otnošenija v epochu Petra Velikogo*, Praha 1955, s. 34-35; srov. TÝŽ, *Česko-ruské obchodní styky v minulosti (X.-XVIII. století)*, Praha 1954, s. 284; srov. BRIKNER, Alexandr, *Avstrijskije diplomaty v Rossii*, s. 508.

³⁷⁰ Relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 12. 6. 1722, fol. 216; relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 13. 4. 1722, s. 178; na zdravotní potíže si Kinský stěžoval již na přelomu listopadu a prosince, viz relace Štěpána Viléma Kinského císaři Karlu VI. z 28. 11. 1721, fol. 84.

³⁷¹ Relace Campredona kardinálovi Dubois z 30. 6. 1722, SIRIO, tom 49, Sankt-Peterburg 1885, s. 134-135.

³⁷² *Dnevnik kamer'-junkera F. V. Berchgolca 1721-1725*, díl II., zápis z 18. 7. 1722, s. 175.

i kapelníka svého orchestru.³⁷³ Je otázka, proč by se Štěpán vydával na zpáteční cestu velkou zajižd'kou přes Petrohrad.³⁷⁴ Možná se sem měl vrátit pro zbytek své suity, již zde v lednu zanechal. Do monarchie se každopádně ubíral přes pruský Königsberg a polskou Varšavu, kam dorazil 19. srpna. 6. října konečně dojel do Vídně, kde se ubytoval v domě českého rodu Kouniců.³⁷⁵ Byť je jisté, že jej legace připravila o velké množství finančních prostředků, nezruinovala jej a zcela bez odměn se z impéria také nevracel.³⁷⁶

Výsledky Štěpánovy legace jsou do značné míry rozporuplné. Zhodnotit jeho diplomatickou misi není jednoduché a rozhodně přitom nelze dělat krátkozraké a ukvapené závěry. Pokud bychom se měli řídit pouze původními Štěpánovými instrukcemi, dospěli bychom k nepřilíš optimistickým výsledkům. Habsburská žádost o prostřednictví v severském konfliktu byla k nemalé radosti Karla VI. vyřešena dříve, než Štěpán vstoupil na petrohradskou půdu prostřednictvím Nystadského míru. K zahájení jednání o spojení monarchie a impéria rovněž navzdory veškerým vyslancovým snahám nedošlo, naopak, vzájemné vztahy byly na jistou dobu dokonce ochromeny vlivem Petrova bezprecedentního přijetí imperátorského titulu. Dále zde byla otázka podpory práv velkoknížete Petra Alexejeviče, jež byla smetena ze stolu dalším reformním krokem cara a navíc se ke konci Štěpánovy mise projevila jako potencionálně nejnebezpečnější, co se vzájemného vztahu obou zemí týče. A konečně, v problematice slezského obchodu se dospělo k jistému progresu, vzájemné obchodní kontakty byly znovu navázány, ovšem v mnohem menší míře, než tomu bylo před rokem 1714. Jednalo se tedy do jisté míry o Pyrrhovo vítězství. Dalo by se tedy souhlasit s Antonem Vasiljevičem Florovským, že Štěpán v plnění své mise skutečně zklamal.

³⁷³ *Dnevnik kamer'-junkera F. V. Berchgolca 1721-1725*, díl II., zápis z 5. 9. 1722, s. 189; tamtéž, zápis z 26. 9. 1722, s. 195; tamtéž, zápis z 10. 10. 1722, s. 204; FINDEJZEN, Nikolaj Fjodorovič, *History of Music in Russia*, s. 542.

³⁷⁴ O Kinského zpáteční cestě přes Petrohrad se zmiňuje např. A. V. FLOROVSKIJ, *Prameny k ruským dějinám doby Petra Velikého v českých archvech a sbírkách*, in: Sborník archivních prací, ročník XVIII, č. 1, Praha 1968, s. 534; A. V. FLOROVSKIJ, *Prameny k ruským dějinám doby Petra Velikého v českých archvech a sbírkách*, in: Sborník archivních prací, ročník XVIII, č. 1, Praha 1968, s. 534; srov. BANTYŠ'-KAMENSKIJ, Nikolaj Nikolajevič, *Obzor'vnešnych'snošenij Rossii*, s. 51.

³⁷⁵ *Wienerisches Diarium*, 1722, 7. 10. 1722, Nr. 80, s. 8; srov. Pražské poštovské noviny, ročník 1722, 13. 10. 1722, č. 82, s. 4.

³⁷⁶ Štěpánův nástupce Rabutin získal ještě v impériu jako dárek od Petra II. daču nedaleko Petrohradu, STEPPAN, Christian, *Akteure am fremden Hof*, s. 388; Kinského švagr František Karel Vratislav z Mitrovic obdržel roku 1734 dárek na obchodnou v hodnotě 20 000 rublů, lze tedy očekávat, že Štěpánovi se dostalo podobného benefitu, MÜLLER, Klaus, *Das kaiserliche Gesandtschaftswesen*, s. 173; mezi vyslancovy položky v nákladech patřily mzdy sekretářům, kurýrům, poště, agentům, dále dárky-úplatky dvořanům atd., viz HRBEK, Jiří, *Postavení diplomata v mezinárodním systému poloviny 17. století*, in: *Od konfesijní konfrontace ke konfesijnímu míru*, Ústí nad Orlicí 2008, s. 227-228.

Pokud se však na problematiku zahledíme prizmatem dlouhodobějšího vývoje habsbursko-ruských vztahů, je třeba tato stanoviska jistou měrou přehodnotit. Obě mocnosti byly v době Kinského mise zaujaty vlastními problémy a spojení pro ně zkrátka nebylo aktuálním tématem. Přesto však nakonec o čtyři roky později i díky úsilí Kinského dospěly k společné alianci a francouzské snahy o spojení byly zmařeny. Navzdory veškerým překážkám, které se Štěpánovi během jeho mise stavěly do cesty, od strastiplného cestování a nebezpečného života v Petrohradu, přes záškodnické iniciativy francouzské strany na carském dvoře, až po obtížné manévrování v souvislosti s novým Petrovým titulem, se tomuto dosud nezkušenému habsburskému vyslanci podařilo udržet vzájemné vztahy na neutrální, přátelské úrovni a carský dvůr s ním byl viditelně spokojen. A co je nejdůležitější, Kinský se s výjimkou závěrečného riskantního projektu o nástupnictví nikdy neodchýlil od zahraničněpolitického směru Vídně vůči carovi, přestože po dlouhou dobu nedisponoval žádnými instrukcemi od císaře a mohl tak pouze předpokládat záměry vídeňského dvora. Přitom měly na jeho týdenní relace výměnou docházet v ideálním případě jednou měsíčně z Vídně instrukce v podobě císařových reskriptů.³⁷⁷ Namísto toho Štěpán obdržel maximálně čtyři instrukce za celou dobu svého působení, většinu z nich navíc s velkým zpožděním. Při vytváření původních instrukcí ve Vídni se navíc zřejmě příliš nepočítalo s Petrovým „samozvaneckým“ činem, takže Štěpán byl nucen po jistou dobu improvizovat. Tento výsledek svědčí o jeho kvalitních schopnostech politika a obdivuhodném citu pro diplomacii.

Zatímco se nám tedy v roce 1722 může Štěpánova legace jevit neúspěšnou, uzavření spojenecké aliance v roce 1726 plně demonstrovalo, jak důležité pro monarchii i impérium bylo působení českého šlechtice. A jako zásadní se nakonec tento původně tolik nechtěný post ukázal i pro další kariéru Štěpána Kinského.

³⁷⁷ STEPPAN, Christian, *Akteure am fremden Hof*, s. 119.

7. Závěr

Francouzský vyslanec Jacques de Campredon rozhodně nepřeháněl, když si stěžoval na to, „s kolika překážkami se zahraniční ministr setkává na zdejším dvoře a jak je nutné, aby byl pozorný a obezřetný ve svých slovech i činech.“³⁷⁸ Pozice vyslanců na dvoře Petra I., zvláště těch exponovaných, byla skutečně nezáviděníhodná. Dalo by se říci, že ačkoliv si to nikdo nechtěl přiznat, byla Kinského diplomatická mise předem určena k neúspěchu. Tento nezdar se v kontextu následujících let sice ukázal pouze jako zdánlivý, je však třeba podotknout, že zadání, jež habsburský vyslanec před svým odjezdem do carské říše obdržel, byla již ze své podstaty nesplnitelná, popřípadě se u nich nedaly předpokládat hmatatelné výsledky.

Kinského úkol přesvědčit cara o nutnosti prostřednictví habsburské monarchie v severní válce pomocí Brunšvického kongresu byl nerealizovatelný, neboť se Petr nehodlal zavázat radami a pomocí jakékoliv evropské velmoci. Nystadský mír byl jeho „mistrovským dílem“ a symbolem dosažení jisté nezávislosti na ostatních panovnících. Bylo proto logické, že uzavření mírových dohod bude v jeho režii. Předpokládám, že i kdyby Kinský přijel do Petrohradu před tím, než se začalo vyjednávat v Nystadu, carův názor by nezměnil. Co se Brunšvického kongresu týče, Petrovi by byl po nystadské ratifikaci a uklidnění situace tento mírový prostředek jistě užitečný. Prostřednictvím kongresu by tak mohl prosazovat zájmy svých spojenců, Holštýnska a Meklenburska a současně by zamezil vlivu Hannoverska s Anglií, tedy svých konkurentů. Nystadským mírem však organizace kongresu ztratila svůj smysl a kromě toho, habsburská monarchie nehodlala nečinně přihlížet tomu, jak se Petrovo sílicí impérium s pomocí jí iniciované platformy ingeruje do vnitropolitických záležitostí Svaté říše římské.

Dalším bodem Kinského instrukcí byla snaha navázat v carské říši jednání ohledně habsbursko-ruského spojení. Tento plán však dostal sotva měsíc po Štěpánově příjezdu do Petrohradu povážlivé trhliny. Příčinou bylo přijetí imperátorského titulu, čímž Petr symbolicky demonstroval změněnou mocenskou pozici Ruska. Je otázkou, zda a jakou měrou bylo možné carův krok předvídat, každopádně, Štěpánovo postavení císařova vyslance bylo nyní v kontradikci s jeho snahou dosáhnout recipročních diskuzí o alianci. Petrův postulát uznání imperátorského titulu od evropských panovníků na určitou dobu eliminoval veškeré Kinského úsilí o přátelštější poměry mezi starým a novým impériem. Manévrovat na cizím dvoře při

³⁷⁸ Relace Campredona kardinálovi Dubois z 15. 12. 1722, SIRIO, tom 40, Sankt-Peterburg 1884, s. 394.

vědomí, že vlastní panovník nový a obdobný titul neuzná a současně si zachovat chladnou hlavu, rozhodně nebylo nic jednoduchého. Štěpán však toto diplomaticky stresující intermezzo jako jakousi zkoušku ohněm přestál a poté, co ruský zájem o uznání titulu trochu opadl, pokračoval v nezmenšené míře v přesvědčování cara o přátelství Karla VI. V tom byl Kinský úspěšný, neboť v okamžiku jeho odjezdu z impéria se vzájemný poměr obou velmocí nacházel na ustálené neutrální až přátelské úrovni. Kromě císařova ignorování imperátorského titulu mezi oběma vladaři tedy neexistoval závažnější problém. Aliance mezi Habsburky a Romanovci však v tuto chvíli nepřicházela v úvahu. Nešlo pouze o titulaturu, monarchie i impérium zkrátka v tomto období neměly společného nepřítele a navíc byly zaneprázdněny zájmy na odlišných frontách. Nelze zapomínat, že důležitým faktorem byl Petr sám. Teprve po jeho smrti jeho slabí nástupci zjistili, že bez vlivného spojence impérium jako novou velmoc neudrží. Neuskutečnění jednání o alianci tedy nelze přičítat za vinu Kinskému. Ten byl v podstatě jen v nesprávnou chvíli na správném místě a plody jeho neviditelné práce částečně sklídl v roce 1726 jeho nástupce Amadeus de Rabutin-Bussy. I tento bod instrukcí byl tedy v době Štěpánova působení nerealizovatelný.

Důvod carova rozhodnutí obnovit obchod se Slezskem pouze v limitované míře je logický. Petr si tímto krokem chtěl získat císařovu přízeň, ale zároveň nehodlal kvůli obchodu s Vratislavou uškodit etablojícím se baltským přístavním městům a jejich rentabilitě. Z carova pohledu se jednalo o šalamounské řešení, pro habsburskou monarchii však Petrův krok znamenal porážku a další prodloužení slezské hospodářské krize. Bylo sice dosaženo dílčích ústupků, to ale císaři nestačilo. Štěpánovi bylo v obchodní otázce uděleno povolení vyjednat obnovení kontaktů v plné míře, v tomto případě pro něj tedy není možné nalézt omluvu za selhání. Je však také pravda, že pro Petra znamenaly získané baltské přístavy a přístup k Baltskému moři obecně to samé, co znamenalo Slezsko pro habsburskou monarchii. I kdyby se Kinský o restabilizaci obchodu zasazoval jakýmkoliv prostředky, Petr by nikdy neupřednostnil suchozemské obchodní trasy před hospodářským potenciálem těžce vydobytého Petrohradu či Rigy.

Poslední větší úkol pocházející z instrukcí, tedy podporovat v carské říši nástupnické nároky velkoknížete Petra Alexejeviče jako příbuzného císaře a informovat o jeho výchově, na první pohled tedy spíše méně důležité poslání, se nakonec pro Štěpána ukázalo jako nejriskantnější. Kinský, který po celou dobu svého působení u dvora pečlivě, ale neveřejně sledoval zájem velkoknížete si na konci mise uvědomil, že se do Vídně bude vracet bez reálných

výsledků. Rozhodl se proto k riskantnímu plánu, který naštěstí neuskutečnil. Jednalo se v podstatě o ryze lidský faktor. Štěpán v touze dokázat, že se v impériu skutečně snažil, ztratil na okamžik racionální úsudek a naopak mu nebezpečně narostlo sebevědomí. Jediným okamžikem zaváhání si tak mohl způsobit diplomatickou sebevraždu, neboť, pokud car netoleroval svévoli v otázce nástupnictví u vlastního syna, lze jen předpokládat, co by se stalo s Kinským a rusko-habsburskými vztahy.

Štěpán Vilém Kinský, který zastupoval pro ruskou zahraniční politiku velice potřebnou habsburskou monarchii vlastně jmenováním na post zdejšího vyslance vstoupil do pomyslné jámy lvové. Neměl větší zkušenosti na podobném postu a ani nevíme jistě, zda si v mládí odbyl svou kavalírskou cestu. Bez jakékoliv praxe byl působením na carském dvoře „vhozen“ do víru složité mezinárodní situace po Nystadském míru. Mírová smlouva sice ukončila dvacetiletý konflikt na severu Evropy, ale současně byla jakýmsi spouštěčem změny řady spojenevství a aliancí mezi evropskými mocnostmi. Kinský se v této nastalé, diplomaticky ošemetné situaci dovedl rychle zorientovat, dokázal carovi císařův zájem o přátelství, a co více, sebevědomě a úspěšně působil proti francouzské straně na carském dvoře. Položil zde tak základy vlastní, habsburské zájmové skupiny, která rovněž koordinovala uzavření spojenevství v roce 1726.

Budeme-li na Štěpánovo působení hledět více osobním prizmatem, je nutné poznamenat, že se habsburský vyslanec mezi petrohradskou a moskevskou společností vyznamenal jako skvělý a -navzdory svým příjmům - i jako štedrý hostitel. Byl obratným řečníkem, okouzlujícím společníkem a talentovaným tanečníkem. Jako diplomata jej car vyzdvíhoval před jeho kolegy. V rámci reciproční reprezentace tedy nijak nezaostával za Petrem a jeho dvorem. Byť byl v mezinárodní politice začátečníkem, a místy se dopustil diplomatické chyby či faux pas, svou pověst si dovedl vždy znovu napravit. V jednání a rozhodování projevil flexibilitu a současně disciplinovanost. Odvahu prokázal již přijetím nelehké a zodpovědné funkce a následně jí potvrdil obratným a zároveň opatrným manévrováním na carském dvoře. Navzdory velmi špatné, vážnoucí komunikaci s vlastním dvorem se Kinský nikdy neodchýlil od vytyčeného zahraničněpolitického směřování Vídně. Zatímco během působení v Petrohradu se soustředil na možnost habsbursko-ruského spojenevství a následně se musel potýkat s problematikou nového titulu, v Moskvě se Štěpán koncentroval především na neutralizaci vzájemných vztahů a obnovení rusko-slezského obchodu. V okamžiku, kdy opouštěl Moskvu, bychom mohli s čistým svědomím prohlásit, že v podstatě nerealizoval žádný bod svých instrukcí. Po uzavření

spojenecké dohody v létě 1726 by však bylo možné s jistotou deklarovat, že to byla právě legace českého šlechtice, která výrazně napomohla propojit staré impérium s tím novým za účelem aliance, jež se postupně vyvinula v jedno z nejstabilnějších mocenských partnerství v novověké historii.

Kinského relace zasílané do Vídně se nám v uvedeném kontextu jeví jako důležitý a přínosný pramen, který je samozřejmě nutné kriticky nahlížet a rovněž komparovat a doplňovat s podobnými písemnostmi. Neboť vzhledem ke skutečnosti, že se jedná do jisté míry o pramen osobní provenience, musíme diplomatické relace chápat jako na prostředek sebereprezentace vyslance, jak je to paradigmatické právě na příkladu Štěpána Viléma. Je otázka, do jaké míry hrála roli ve zdůrazňování poct, jež byly habsburskému vyslanci přidělovány, osobní ješitnost a do jaké míry se jednalo o promyšlenou strategii s cílem kompenzovat hmatatelné výsledky hyperbolizací tradičních zdvořilostních úkonů v diplomatických zprávách. Je však také dost dobře možné, že některé ze Štěpánových „úspěchů“ na tomto poli byly vyličený pravdivě. I když Kinský mohl některé projevy úcty vůči své osobě zveličit, je jisté, že na carském dvoře si jej předcházeli a jeho postavení mezi ostatními vyslanci zde bylo skutečně dominantní. Tato výhodná pozice byla určitě dána atraktivitou habsburské velmoci jako potencionálního spojence, velmi pravděpodobně zde však hrálo roli i Kinského osobní kouzlo a přirozený diplomatický talent.

Štěpán chtěl jistě dosáhnout kariérou určité důležitosti a moci. Dá se říci, že navzdory pozdějšímu působení ve vysokých zemských funkcích, se ke skutečnému ohnisku moci přiblížil nejvíce právě svým působením na carském dvoře, neboť se tak z hlediska ruských dějin a evropských mezinárodních vztahů ocitl zcela v jádru dění. Na historii nejsou ani tolik fascinující činy několika světově proslulých osobností, jako spíše zdánlivě nezajímavá, neviditelná práce množství neznámých postav v pozadí. Podstata historie nespočívá v rozhodujících činech, ale v pracných snahách, intencích a nápadech, díky nimž bylo možné tyto „historické“ kroky realizovat. Tak také ve Štěpánově případě jeho „mravenčí“ úsilí, navenek nepostřehnutelné, ve skutečnosti ovšem klíčové, pomohlo přetvořit mocenskou mapu Evropy osmnáctého století. A to je skutečnost, díky níž by na sebe byl ctižádostivý Štěpán Vilém Kinský jistě pyšný.

8. **Prameny a literatura**

Nevydané prameny

Rodinný archiv Vratislavů z Mitrovic v Dírné

inv. č. 278

Státní oblastní archiv v Litoměřicích

pracoviště Děčín

Rodinný archiv Kinských-Preysingů – Sloup

inv. č. 29

Státní oblastní archiv v Třeboni

pracoviště Jindřichův Hradec

Rodinný archiv Černínů z Chudenic

karton 333

Státní oblastní archiv v Zámruku

Rodinný archiv Kinských – Chlumec nad Cidlinou

inv. č. 75, 76, 248, 716, 1368, 150

Periodika

Knihovna Národního muzea, Praha

Český postilion, neboližto noviny české, ročník 1721.

Pražské posstowské nowiny: z rozličných zemí a kragin přicházegjch, ročník 1722, online:

<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/PShowPeriodical.do?id=29138>, 30. 7. 2016

Wienerisches Diarium, 1721, 1722, online: <http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=wrz&datum=1721&zoom=33>, 30. 7. 2016.

Vydané prameny

BERGHOLTZ, Friedrich Wilhelm, *Dnevnik Kamer-Junkera F. V. Berchgol'ca 1721-1725*, Moskva 1902-1903.

FIEDLER, Joseph (Hg.), *Die Relationen der Botschafter Venedigs über Österreich im Achtzehnten Jahrhundert*, Wien 1866.

CROSS, A. G., *Diary of an Austrian Secretary of Legation at the Court of Czar Peter the Great*, London 1968.

POLOVCOV, Alexandr Alexandrovič, (ed.), *Sbornik Imperatorskogo Russkogo Istoričeskogo Obščestva (SIRIO)*, Tom 15, Sankt-Peterburg 1875

ŠTENDMAN, Georgij Fjodorovič (ed.), *Sbornik Imperatorskogo Russkogo Istoričeskogo Obščestva (SIRIO)*, Tom 40, Sankt-Peterburg 1884.

ŠTENDMAN, Georgij Fjodorovič (ed.), *Sbornik Imperatorskogo Russkogo Istoričeskogo Obščestva (SIRIO)*, Tom 49, Sankt-Peterburg 1885.

WEBER, Friedrich Christian, *Das veränderte Russland: in welchem die jetzige Verfassung des Geist und weltlichen Regiments der Kriegs-Staat zu Lande un zu Wasser*, I. Teil, Frankfurt, 1744.

Literatura

AGEJEVA, Olga Genijevna, „Titul „imperator“ i ponjatije „imperija“ v Rossii v pervoj četverti XVIII veka, in: Mir istorii. Elektronnyj žužnal 5, 1999, online: <http://www.historia.ru/1999/05/ageyeva.htm>, 29. 7. 2016.

AGEJEVA, Olga Genijevna, „Veličajšij i slavnejšii bolee vščeh gradov v svete..“ - *Grad svjatogo Petra*, Sankt-Peterburg 2001.

ANISIMOV, Jevgenij Viktorovič, *Petr Velikij. Ličnost' i reformy*, Sankt-Peterburg 2009.

BANTYŠ-KAMENSKIJ, Nikolaj Nikolajevič, *Obzor vnešnich snošenij Rosii (po 1800 god), Čast' pervaja (Avstrija, Anglija, Vengrija, Gollandija, Danija, Ispanija)*, Moskva 1894.

BĚLINA, Pavel, KAŠE, Jiří, MIKULEC, Jiří, VESELÁ, Irena, VLNAS, Vít, *Velké dějiny zemí Koruny české, svazek IX. 1683-1740*, Praha 2011.

BRIKNER, Alexandr, *Avstrijskije diplomaty v Rossii. Po dokumentam venskogo archiva*, in: *Vestnik Evropy* 28/12, 1893, s. 506-558.

BRŇOVJÁK, Jiří, *Šlechticem z moci úřední. Udělování šlechtických titulů v českých zemích 1705-1780*, Ostrava 2015.

BROŽ, Ivan, *Velké postavy rodu Kinských*, Praha 2001.

CERMAN, Ivo, *Šlechtická kultura v 18. století. Filozofové, mystici, politici*, Praha 2011.

COUFALOVÁ, Iveta, *Otazníky nad jedním setkáním v Karlových Varech*, in: *Dějiny a současnost*, ročník 2010, č. 7, s. 24.

CRAIG, Gordon A., *On the Pleasure on Reading of Diplomatic Correspondence*, in: *Journal of Contemporary History*, vol. 26, no. 1, 1991, s. 369-384.

ČERKASOV, Petr Petrovič, *Dvuchglavyj orel i Korolevskie lilii: Stanovlenije rusko-francuzskich otnošenij v XVIII v., 1700-1785*, Moskva 1995.

DONNERT, Erich, *Peter II.*, in: Torke, Hans-Joachim (ed.), *Die russischen Zaren (1547-1917)*, München 1995.

EDELMAYER, Friedrich, *Gesandtschaftsberichte in der Frühen Neuzeit*, in: Josef Pauser - Martin Scheutz - Thomas Winkelbauer (Hg.), *Quellenkunde der Habsburgermonarchie (16.-18. Jahrhundert). Ein exemplarisches Handbuch*, Wien 2004, s. 849-859.

FINDEJZEN, Nikolaj Fjodorovič, *History of Music in Russia from antiquity to 1800, vol. 2. The Eighteenth Century*, Indianapolis 2008.

FLOROVSKIJ, Anton Vasiljevič, *Čechi i vostočnyje Slavjane. Očerki po istorii češsko-russkich otnošenij (X-XVIII vv.)*, Tom II., Praha 1947.

FLOROVSKIJ, Anton Vasiljevič, *Česko-ruské obchodní styky v minulosti: X-XVIII. století*, Praha 1954.

FLOROVSKIJ, Anton Vasiljevič, *Čeští jesuité na Rusi: Jesuité české provincie a slovanský východ*, Praha 1940.

FLOROVSKIJ, Anton Vasiljevič, *Prameny k ruským dějinám doby Petra Velikého v českých archivech a sbírkách*, in: Sborník archivních prací, ročník XVIII, č. 1., Praha 1968, s. 513-546.

FLOROVSKIJ, Anton Vasiljevič, *Russko-avstrijskije otnošenija v epochu Petra Velikogo*, Praha 1955.

FLOROVSKIJ, Anton Vasiljevič, *Stranica istorii russko-avstrijskich diplomatičeskich otnošenij XVIII v.*, in: Guber, Alexandr Andrejevič, Feodal'naja Rossija vo vseмирno-istoričeskom processe, Moskva 1972, s. 389-397.

HAVLÍK, Jiří M., *Diarium Kinsky 1663-1672. Klíče k Františku Oldřichovi Kinskému (1634-1699)*, in: Folia Historica Bohemia, r. 29, č. 1, Praha 2014, s. 133-165.

HÖFLER, Constantin von, *Fragmente zur Geschichte Kaiser Karl's VI. Nach geheimen brandenburgischen Archivalien und Aufzeichnungen des Grafen Stefan Kinsky bearbeitet*, in: Sitzungsberichte des Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften. Philosophisch-Historische Classe 60, 1868, s. 417-453.

HRBEK, Jiří, *Cesty evropské historiografie k diplomacii raného novověku*, in: Theatrum historiae, r. 13, Pardubice 2013, s. 7-30.

HRBEK, Jiří, *Postavení diplomata v mezinárodním systému poloviny 17. století*, in: Od konfesijní konfrontace ke konfesijnímu míru, Ústí nad Orlicí 2008, s. 222-234.

HUGHES, Lindsey, *Russia in the age of Peter the Great*, Norfolk 1998.

CHVOSTOV, Vladimir Michajlovič (ed.), *Dějiny diplomacie*, díl 1, Praha 1961.

KALISTA, Zdeněk, *Čechové, kteří tvořili dějiny světa*, Praha 1999.

KLJUČEVSKIJ, Vasilij Osipovič, *Sočiněnija*, Tom 4, Moskva 1958.

KORONTHÁLY, Vladimír, *Hudební sbírka Kryštofa Gayera. Příspěvek k poznání hudebního života v barokní Praze*, Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, diplomová práce, Praha 1977.

LUKINICH, Emmerich, *Der Kaisertitel Peters des Grossen und der Wiener Hof*, in: *Jahrbücher für Kultur und Geschichte der Slaven*, Breslau 1929, s. 369-378.

MARASINOVA, Jelena N., *Imperskaja doktrina rossijskogo samoděržavija v XVIII věku*, in: Kolodnikova, L. P. (ed), *Sud'ba dvou imperij. Rossijskaja i Avstro-Vengerskaja monarchii v istoričeskom razvitii ot rascveta do kruščenija*, Moskva 2006, s. 149-175.

MARASONOVA, Jelena, N., *The Russian Monarch's Imperial Title. The Formation of Official Russian Imperial Doctrine in Early Eighteenth Century*, in *Russian Studies in History*, vol. 45, no. 3, Winter 2006-2007, p. 9-30.

MASSIE, Robert K., *Petr Veliký. Život a svět*, Praha 2006.

MAŠEK, Petr, *Modrá krev. Minulost a přítomnost 445 šlechtických rodů v českých zemích*, Praha 1999.

MAŠEK, Petr, *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé hory do současnosti*, Praha 2008.

MAŤA, Petr, *Svět české aristokracie (1500-1700)*, Praha 2004.

MOLČANOV, Nikolaj Nikolajevič, *Diplomatija Petra Pervogo*, Moskva 1984.

MÜLLER, Klaus, *Das kaiserliche Gesandtschaftswesen im Jahrhundert nach dem Westfälischen Frieden (1648-1749)*, Bonn 1976.

MYL'NIKOV, Alexandr Sergejevič, *Vznik národně osvícenské ideologie v českých zemích 18. století*, Praha 1974.

NĚKRASOV, Georgij Alexandrovič, *Meždunarodnoje priznanije rossijskogo velikoderžavija v XVIII. v.*, in: Guber, Alexandr Andrejevič, *Feodal'naja Rossija vo vseмирno-istoričeskom processe*, Moskva 1972, s. 381-388.

NELIPOVIČ, Sergej Grigorjevič, *Sojuz dvuchglavykh orlov: russko-avstrijskij voennyj al'jans vtoroj četverti XVIII v.*, Moskva 2010.

NĚMEČEK, Jan, *Nástin české hudby XVIII. století*, Praha 1955

NIKIFOROV, Leonid Alexejevič, *Vnešnjaja politika Rossii v poslednije gody Severnoj vojny. Nišadtskij mir*, Moskva 1959.

PEČENKA, Marek – LITERA, Bohuslav, *Dějiny Ruska v datech*, Praha 2011.

PIERLING, Paul, *La Russie et le Sant-Siège. Études diplomatiques IV.*, Paris 1907.

PODLAHA, Antonius, *Catalogus collectionis operum artis musicae quae in bibliotheca capitulimetropolitani pragensis asservantur*, Praha 1926.

POGOSJAN, Jelena Anatoljevna, *Petr I. - architektor rossijskoj istorii*, Sankt-Peterburg 2001.

PROTOPOPOV, Anatolij Sergejevič, KOZ'MENKO, Vladimir Matvějevič, ELMANOVA, Natal'ja Sergejevna, *Istorija meždunarodnych otnošenij i vnešnej politiki Rossii 1648-2000*, Moskva 2003.

PUŠKIN, Alexandr Sergejevič, *Poltava*, Praha 1935.

SOLOVJ'EV, Sergej Michajlovič, *Istorija Rosii s drevnějšich vremen*, kniha IX., Moskva 1963.

STELLNER, František, *Rusko a střední Evropa v 18. století, II. díl. Vliv střední Evropy na proměnu ruské společnosti*, Praha 2012.

STEPPAN, Christian, *Akteure am fremden Hof. Politische Kommunikation und Repräsentation kaiserlicher Gesandter im Jahrzent des Wandels am russischen Hof (1720-1730)*, Göttingen 2016.

STEPPAN, Christian, *Kaiserliche Gesandte und ihre Annäherungspolitik durch die Kraft der Gesten. Der symbolische Startschuss zum österreichisch-russischen Bündnis von 1726*, in: Barth-Scalmani, Gunda (eds.), *Forschungswerkstatt: Die Habsburgermonarchie im 18. Jahrhundert/Research Workshop: The Habsburg Monarchy in the 18th Century* (Jahrbuch der

Österreichischen Gesellschaft zur Erforschung des 18. Jahrhunderts, Bd. 26), Bochum 2012, s. 27-41.

SVATOŠOVÁ, Lada, *Kinští v Chocni*, Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, diplomová práce, Praha 2004.

ŠVANKMAJER, Milan, *Petr I. Zrození impéria*, Praha 1999.

TALBOT, Michael, *The Vivaldi Compendium*, Woolbridge 2011.

VÁCHA, Štěpán, VESELÁ, Irena, VLNAS, Vít, VOKÁČOVÁ, Petra, *Karel VI. a Alžběta Kristýna. Česká korunovace 1723*, Praha 2009.

VALENTA, Aleš, *Dějiny rodu Kinských*, České Budějovice 2004.

VALENTA, Aleš, *Finanční poměry české šlechty ve druhé polovině 18. století. Chlumečtí Kinští v letech 1740-1770*, Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, disertační práce, Praha 2004.

VALENTA, Aleš, *Lesk a bída barokní aristokracie*, Hradec Králové 2011.

VALENTA, Aleš, *Z korespondence české šlechty v 18. století. Listy Štěpána Kinského bratru Františku Ferdinandovi z let 1719-1720*, in: Sborník archivních prací, ročník LVI., č. 2, Praha 2006, s. 508-546.

VASILJEV, Vladimir Nikolajevič, *Starinnyje fejerkerky v Rossii (XVII-pervaja četvert' XVIII veka)*, Leningrad 1960.

VLČEK, Radomír, *Kapitoly z ruských dějin 18. století: geneze a vývoj ruského impéria*, Brno 2014.

VLNAS, Vít, *Princ Evžen Savojský. Život a sláva barokního válečníka*, Praha 2001.

VOKÁČOVÁ, Petra, *Příběhy o hrdé pokoře. Aristokracie českých zemí v době baroka*, Praha 2014.

WITTRAM, Reinhard, *Peter I. Czar und Kaiser. Zur Geschichte Peters des Grossen in seiner Zeit*, Bd. 1, 2, Göttingen 1964.

WURZBACH, Constantin von, *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich IX.*, Wien 1864.

ŽUPANIČ, Jan, FIALA, Milan, STELLNER, František, *Encyklopedie knížecích rodů zemi Koruny české*, Praha 2001.